

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Socialinės pedagogikos magistrantūros studijų programa

Lidija Kubilienė

**SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ INSTITUCINĖJE APLINKOJE UGDYMAS KAIP
SOCIALIZACIJOS PRIELAIDA**

Magistro darbas

Magistro darbo vadovas :
Doc. dr. A. Juodraitis

2014

MAGISTRO DARBO SANTRAUKA

Darbe atlikta *teorinė* socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo, kaip socializacijos prielaidos *analizė*.

Iškelta *hipotezė*, kad socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje neužtikrina globos namų ugdytinių socializacijos sėkmės.

Anketinės apklausos ir *pusiau struktūruoto interviu metodais* buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – ištirti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą kaip socializacijos prielaidą. Atlikta matematinė duomenų analizė.

Kiekybiniame tyrime dalyvavo Kauno savivaldybės vaikų globos namų ir Atžalyno vaikų globos namų ugdytiniai (N=48; 22 mergaitės ir 26 berniukai), 15 globos namų darbuotojų. Kokybiniame tyrime dalyvavo Kauno savivaldybės globos namų ir Atžalyno vaikų globos namų ugdytiniai (N=8; 3 mergaitės ir 5 berniukai), 3 globos namų darbuotojai (1 vyras, 2 moterys), 3 iš globos namų jau išėję buvę ugdytiniai (1 vyras, 2 moterys).

Empirinėje dalyje nagrinėjamos socialinių įgūdžių ugdymo, formavimo, įgijimo, pritaikymo prielaidos, socialinių įgūdžių stoka, sąlygos vaikų savarankiško gyvenimo ir adaptacijos visuomenėje rengimui, socialinių įgūdžių, kaip teigiamos socializacijos prielaidos, aspektai.

Svarbiausios empirinio tyrimo *išvados*:

1. Socialiniai įgūdžiai yra įgyjami globos namuose, tačiau jų vis dar trūksta. Globos namuose vaikams dažniausiai yra ugdomi elgesio, bendravimo, santykių palaikymo įgūdžiai.

2. Socialinių įgūdžių ugdymas įgyvendinamas organizuojant įvairius būrelius ir užsiėmimus, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienes įgūdžius, taip pat sudaroma galimybė vaikams užsidirbti pinigų, skiriama kišenpinigių, įdarbinami įvairių sričių specialistai, galintys patarti įvairiais klausimais.

3. Socialiniai įgūdžiai yra bendravimo ir bendradarbiavimo veiksniai, padedantys prisitaikyti visuomenėje, gerinantis socializacijos procesą, kai socialiniai įgūdžiai yra teigiamos socializacijos prielaida.

4 Svarbiausi socialiniai įgūdžiai vaikams yra bendravimas ir bendradarbiavimas, savikontrolė, savęs vertinimas, pasitikėjimas, saugumas, ką patvirtino ir globos namų darbuotojai, kurie papildomai nurodė, kad vaikams svarbiausi santykių palaikymo, jausmų suvokimo, savęs supratimo, pažinimo, streso įveikimo įgūdžiai. Visi šie socialiniai įgūdžiai formuoja geresnę socializaciją. Socialinių įgūdžių ugdymas didina socializacijos sėkmę.

5. Pasitvirtino hipotezė, kad socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje neužtikrina globos namų ugdytinių socializacijos sėkmės.

Esminiai žodžiai: globos namai, socializacija, socialiniai įgūdžiai, socialinė interakcija, institucinė aplinka.

Turinys

Magistro darbo santrauka	2
Pagrindinių sąvokų žodynelis	4
Įvadas	5
1 skyrius. SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ INSTITUCINĖJE APLINKOJE UGDYMO KAIP SOCIALIZACIJOS PRIELAIDOS TEORINĖ ANALIZĖ	8
1.1. Globos namuose gyvenančių vaikų asmenybės raida	8
1.2. Institucinio ugdymo specifika ir įtaka asmenybės psichosocialinės raidos ypatumams	11
1.3. Globos namų ugdytinių socialiniai įgūdžiai ir jų formavimosi specifika	16
1.4. Socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymas	21
2 skyrius. SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ INSTITUCINĖJE APLINKOJE UGDYMO KAIP SOCIALIZACIJOS PRIELAIDOS TYRIMAS	27
2.1. Tyrimo metodika	27
2.2. Respondentų charakteristika	36
2.3. Tyrimo rezultatai ir jų analizė	37
Išvados	63
Rekomendacijos	65
Projektinė dalis	66
Literatūros sąrašas	70
Summary	75
Priedai	76

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS

Socializacija – individo tapimas visuomeniniu žmogumi, asmenybe (Tarptautinių žodžių žodynas, 2008, p. 456).

Socialinė interakcija – tai dviejų ar daugiau asmenų tarpusavio sąveika, supratimas ir grįžtamasis poveikis socialinėje aplinkoje (Linkaitytė, Lapėnienė, 2005, p. 57)

Socialiniai įgūdžiai – tai gebėjimai sugyventi su kitais asmenimis ir grupėmis, užmegzti ir plėtoti tarpasmeninius ryšius, ieškoti kompromisų, konstruktyviai spręsti konfliktus; įveikti stresą, suvokti savo jausmus ir kontroliuoti save; mokytis dirbti ir tinkamai elgtis mokykloje, kurti kartu su kitais, siekti bendro tikslo (Malinauskas, 2011, p.37).

Socialinis funkcionavimas – tai veiksnys atskleidžiantis įvairias elgesio, emocines, savęs vertinimo, akademinės bei tarpasmeninių santykių problemas. Socialinis funkcionavimas apibrėžia socialines (neadaptyvus elgesys, socialinis nejautrumas, konfliktai su suaugusiais bei bendraamžiais, mokymosi sunkumai) paauglių problemas bei teigiamus pokyčius, vykstančius į sprendimus sutelkto trumpalaikio konsultavimo eigoje (Čepukienė, 2008, p. 12).

Socialinis pedagogas – asmuo, kuris dirba socialinėse institucijose, turi pedagoginį išsilavinimą ir geba sudaryti sąlygas vaiko socializacijai, ankstyvajai prevencijai bei socialinei pedagoginei rehabilitacijai (Kvieskienė, 2005, p. 42).

Socialinis ugdymas – tai integrali bendrojo ugdymo dalis, apimanti ne tik socialiniam asmens ugdymui skirtus mokomuosius dalykus, bet ir daugelį kitų mokomųjų dalykų, kurių ugdomasis poveikis puoselėjant jauno žmogaus socialinę kultūrą yra labai reikšmingas (Merfeldaitė, 2007, p. 8-9).

Institucinė aplinka – tai aplinka, kuri netikslingai ugdo, lavina ir formuoja asmenybę. Tai ugdymo veiksnys, kuris atspindi gamtinių, geografinio klimato, socialinių, kultūrinių sąlygų visumą, kurioje individas gyvena (Radzevičienė, 2002, p. 90)

Vaikas – kiekvienas žmogus, neturintis 18-os metų, jei pagal taikomą įstatymą jo pilnametystė nepripažinta anksčiau (Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, 1995, 1 str.).

Vaikų globos namai – valstybinė stacionari socialinių paslaugų įstaiga, finansuojama iš valstybės biudžeto, teikianti globos (rūpybos), ugdymo ir socialines paslaugas be tėvų globos likusiems vaikams, kuriems nustatyta laikinoji arba nuolatinė globa (Gudžinskienė, 2010, p. 5). Tai įstaigos, kuriose auklėjami socialiniai našlaičiai, pamestinukai arba vaikataujantys vaikai (Leliūgienė, 2003, p. 34)

ĮVADAS

Problema ir jos aktualumas. Kiekvienoje visuomenėje yra vaikų, kurie dėl tam tikrų priežasčių negali augti šeimoje su tėvais ir kaip gyvenimo šeimoje alternatyva jiems tampa institucinė globa, kurioje vaikus supa ne jų artimieji, o juos prižiūrintys globos namų darbuotojai (Kvieskienė, 2005). Remiantis statistiniais duomenimis, kasmet apie trys tūkstančiai vaikų netenka tėvų globos. Globos namuose gyvenančių vaikų dažniau patiriamos psichologinės ir socialinės problemos, gyvenimo sąlygos lemia didesnę šių vaikų socialinį pažeidžiamumą ir apsunkina jų integraciją į visuomenę, palikus globos namus (Žemaitaitytė, Jankauskienė, 2008). Vaiko socialinei raidai įtaką daro visų žmogaus pasirinkimų didinimas, todėl dėmesys turėtų būti sutelktas ne tik į jo ugdymą, bet ir į tai, kokią naudą iš jų gauna žmogus (Kvieskienė, 2003). Globos namuose gyvenantys paaugliai pasižymi menkesniu kompetencijos lygiu, ateities tikslų neapibrėžtumu, emocinio vystymosi sulėtėjimu, socialinių įgūdžių ir pažintinio aktyvumo stoka, elgesio problemomis, prastesniu savęs suvokimu ir vertinimu (Samošonok, 2005). Dabartinėje visuomenėje, pripažįstant adaptyvios asmenybės ugdymo svarbą, vis dažniau pabrėžiamas socialinių įgūdžių ugdymo aktualumas, mokėjimas spręsti problemas, priimti sprendimus, savarankiškai veikti, atsakyti už savo veiksmus (Samošonok, Gudonis, 2007). Todėl didelis dėmesys vaikų ugdymo procese yra skiriamas socialiniams įgūdžiams, visapusiškai jų plėtotei. Globos namuose gyvenančių vaikų dažniau patiriamos psichologinės ir socialinės problemos, globos namų gyvenimo sąlygos lemia didesnę šių vaikų socialinį pažeidžiamumą ir apsunkina jų integraciją į visuomenę palikus globos namus (Žemaitaitytė, Jankauskienė, 2008). Vaiko raida gyvenant globos namuose yra kitokia. Vaiko gyvenimas be šeimos įtakoja jo elgesį ir suaugus, jį patį, kaip asmenį bei jo šeimą (Braslauskienė, 2001). Todėl šios temos aktualumą lemia siekis praktiniu aspektu išanalizuoti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą, kaip socializacijos prielaidą.

Kiekvieno augančio žmogaus gyvenime vyksta pokyčiai, ateina toks laikas, kai ieškoma savęs, suvokiamas savo, kaip asmenybės, įvairiapusiškumas. Pereinamasis laikotarpis yra sudėtingas, nes vaikai augantys globos namuose dažnai stokoja socialinių įgūdžių. Pereidami į suaugusiųjų pasaulį siekia rasti bendraminčių, jungtis į subkultūrinės terpes, darančias įtaką jų elgesiui, socialiniams įgūdžiams, gyvenimo būdui ir t.t. (Černius, 2006). Priklausymas tam tikrai globos grupei lyg ir sukuria tam tikrą saugumą globos namų ugdytiniais, kai juos su kitais grupės nariais vienija bendri pomėgiai, gyvenimo stilius, elgesys ir kita. Tačiau, nežiūrint į teigiamus

bendravimo grupėje aspektus, subkultūrinė terpė vaikams, gyvenantiems globos namuose, gali būti pavojinga, nes jie dažniau stokoja socialinių įgūdžių (Viteikaitė, 2003). Nors Lietuvoje vaikų globa specializuotose institucijose yra griežtai reglamentuojama, vis dar per mažai dėmesio yra skiriama vaikų socialinių įgūdžių formavimui (Samašonok, 2009). Baigiamajame magistro darbe **keliamą problema** – socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo, kaip socializacijos prielaidos, įgyvendinamas.

Tyrimo naujumas. Darbų, kuriuose yra atskleidžiamos socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymas tam tikruose kontekstuose yra pakankamai. Institucinio ugdymo ir adaptyvaus elgesio sąveikas išsamiai analizavo K. Samošonok, V., Gudonis, A. Juodraitis (2010). Globos namuose gyvenančių vaikų asmenybės raidos aspektus tyrinėjo E. Ramanauskaitė (2004), M. Radušis (2008), edukologiniuose tyrimuose R. Šatunienė (2009). Vaikų, gyvenančių globos namuose užimtumo problemas analizavo I. Kaffemanienė, D. Tamelytė (2008). V. Čepukienė, R. Pakrošnis (2008) analizavo vaikų globos namuose gyvenančių paauglių psichologinio ir socialinio funkcionavimo sunkumus lemiančius veiksnius. A. Goštautas ir kt. (2005) analizavo bendravimo ugdymo priemonių efektyvumą dirbant su vaikų globos namų auklėtiniais. T. Lazdauskas, M. Pileckaitė-Markovienė (2007) savo tyrimuose atskleidė jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų, gyvenančių globos įstaigose, savivertės ir ikimokyklinio nerimo ypatumus bei globos namuose augančių vaikų vystymosi raidos ypatumus. K. Samošonok (2009, 2005) atliko tyrimus apie globos namuose gyvenančių paauglių adaptyvaus elgesio ugdymo problemas ir galimybes, atskleidė paauglių, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, savęs vertinimo ypatumus. K. Samašonok, V. Gudonis (2007) tyrinėjo globos namų auklėtinių socialinių įgūdžių ugdymą bendrojo lavinimo mokyklose. A. Zbarauskaitė A. (2009) per biografinių pasakojimų interpretacinę analizę tyrinėjo globos namuose gyvenančių paauglių tapatumą, kylančias problemas ir t.t. A. Zbarauskaitės, D. Čekuolienės (2009) atlikti tyrimai atskleidžia globos namuose gyvenančių paauglių tapatumo formavimosi ypatumus. Tačiau socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymas kaip socializacijos prielaida dar nėra išsamiai išnagrinėta tema. Todėl šiuo darbu siekiama atskleisti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą kaip socializacijos prielaidą.

Tyrimo objektas – socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo problema.

Hipotezė. Socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje neužtikrina globos namų ugdytinių socializacijos sėkmės.

Tyrimo tikslas – ištirti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą kaip socializacijos prielaidą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti institucinio ugdymo ir psichosocialinės asmenybės raidos ypatumus.
2. Išanalizuoti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo aspektus.

3. Atskleisti socialinius įgūdžius formuojančios ugdomosios aplinkos kompetencijas ir galimybių problemas.
4. Įvertinti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą kaip socializacijos prielaidą.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė, vertinimas ir apibendrinimas, padedantis išskirti globos namų ugdytinių subkultūros prevencijos ir socialinių įgūdžių ugdymo ypatumų teorinius aspektus.

- Dokumentų analizės metodas. Šiuo metodu analizuojami įvairūs su magistro baigiamojo darbo tema susieti dokumentai.

- Kiekybinis tyrimo metodas – anketinė apklausa. Šiuo metodu apklausiami globos namų ugdytiniai, globos namuose dirbantys pedagogai.

- Kokybinis tyrimo metodas – pusiau struktūruotas interviu. Šiuo metodu apklausiami globos namų darbuotojai, globos namų ugdytiniai ir buvę globos namų ugdytiniai.

- Turinio (kontent) analizė. Šiuo metodu analizuojama interviu metu gauta informacija atskleidžiant, susisteminant ir apibendrinant informantų - globos namų darbuotojų, esamų ir buvusių globos namų ugdytinių nuomonę pagal pateiktus klausimus.

- Matematinė statistika, kuria buvo apdoroti tyrimo metu gauti anketinės apklausos duomenys atlikta renkant ir sisteminant duomenis, sudarant duomenų bazes MS Excel programoje ir atliekant statistinę duomenų analizę jos pateikimą MS Word programos paketu.

Tyrimo dalyviai. Kiekybinio tyrimo apklausoje dalyvavo Kauno savivaldybės globos namų ir Atžalyno globos namų ugdytiniai ir pedagogai. Tyrime dalyvavo 48 globos namų ugdytiniai, 15 socialinį ir pedagoginį darbą dirbančių globos namų darbuotojų. Kokybiniu tyrimu apklausti 3 Kauno savivaldybės ir Atžalyno globos namų darbuotojai, 8 globos namų ugdytiniai ir 3 buvę globos namų ugdytiniai. Tyrimai vyko 2014 m. kovo –balandžio mėnesiais.

Magistro darbo struktūra. Magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, du darbo skyriai – teorinis ir empirinis, išvados, naudotos literatūros sąrašas (58 šaltinių), projektinė dalis, santrauka anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 10 lentelių, 13 paveikslų. Prieduose pateikiama 10 priedų. Darbo apimtis – 75 psl. (be priedų).

1. SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ INSTITUCINĖJE APLINKOJE UGDYMO KAIP SOCIALIZACIJOS PRIELAIDOS TEORINĖ ANALIZĖ

1.1. Globos namuose gyvenančių vaikų asmenybės raida

Tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose pabrėžiama, kad vaikas, kuris laikinai arba visam laikui yra netekęs savo šeimos arba dėl savo interesų negali toje aplinkoje būti, turi teisę į valstybės teikiamą apsaugą bei paramą. Vaiko globa yra viena iš priemonių, padedanti vaikui užtikrinti jo teisių įgyvendinimą aplinkoje, kurioje jis galėtų saugiai ir tinkamai augti bei tobulėti. Vaiko globos užtikrinimo politikoje vaiko globa šeimoje iškeliamą kaip prioritetinę globos priemonę. Tačiau, nežiūrint teigiamų šios srities pokyčių, Lietuvoje vis dar didelei daliai be tėvų globos likusių vaikų nustatoma institucinė globa (Raudeliūnaitė, Urbikaitė, 2011), kuri ne visuomet daro teigiamą įtaką vaikų asmenybės raidai.

LR Statistikos departamento duomenimis (Vaikai išvykę iš globos namų, 2011) kasmet daugėja vaikų, atsiduriančių vaikų globos namuose dėl įvairių priežasčių, tokių kaip socialinės rizikos šeimos, tėvų netektis, vaikų atsisakymas ir t.t. Dėl šios priežastis globos namuose turi būti sudarytos tinkamos sąlygos vaikams, kad jie būtų ugdomi doromis ir visavertėmis asmenybėmis, kurios įgytų socialinius įgūdžius ir galėtų adaptuotis visuomenėje ir efektyviai veikti socialinėje aplinkoje.

Kaip pažymi R. Žukauskienė ir O. Leiputė (2002), nuo tėvų atskirti arba jų netekę vaikai yra itin pažeidžiami. Todėl patekus į globos namus, jų gyvenimuose susiklosto tam tikros problemos (pvz. tėvų netektis, socialinės rizikos šeima ir pan.), dėl kurių vaikai patenka į globos namus. K. Samošonok, V. Gudonis (2007) nurodo, kad neigiama ankstyva patirtis, nepalankios augimo sąlygos, tėvų meilės ir artimų santykių su jais stoka sudaro prielaidas atsirasti emocinėms problemoms, akademiniam nebrandumui, socialinių įgūdžių stokai, adaptacijos grupėje sunkumams. Pastarieji autoriai akcentuoja, kad vaikų, patekusių į globos namus vystymosi raida dažnai sutrinka, nes jie negauna pakankamai dėmesio socialiniams įgūdžiams formuoti, konstruktyvaus elgesio su aplinkiniais principams įgyti. K. Samošonok, R. Žukauskienės (2004) atlikti tyrimai parodė, kad vaikystėje išgyventi traumuojantys įvykiai, neigiama ankstyva patirtis, nepalankios augimo sąlygos apriboja galimybę išmokti elgtis socialiai priimtinais būdais, nulemia nesėkmes mokykloje ir netinkamo elgesio formavimąsi, stabdo socialinių įgūdžių vystymąsi.

Kuo vėliau vaikas patenka į globos namus, tuo jo socialinė adaptacija yra geresnė, nes vaikas augdamas nors ir žemo sociokultūrinio išsivystymo šeimoje sąveikauja su tam tikru žmonių ratu ir motiną mato dažniau nei augdamas globos institucijoje. Atskyrimas nuo artimųjų apsunkina vaiko psichinę adaptaciją net ir tuo atveju, kai vaikas savo tikrojoje šeimoje nepatyrė smurto, bausmių, pirminės psichinės deprivacijos (Radzevičienė, Samulionienė, 2008). K. Samošonok, V. Gudonio, R. Žukauskienės (2005) teigimu, globos ir meilės deprivacija, gyvenimas atskirai nuo tėvų sukelia rimtas ir ilgalaikes pasekmes, apriboja vaikų galimybę išmokti elgtis socialiai priimtinais būdais, lemia netinkamo elgesio stiprėjimą, stabdo akademinį žinių bei socialinių įgūdžių vystymąsi, kas turi reikšmingos įtakos ryšių su aplinkiniais kokybės sumažėjimui, adaptacijos galimybėms.

Asmenybės raida yra dinamiškas procesas, kurio metu vaikai mokosi, kuria, patiria. Vaikų raidos procese itin reikšmingi realūs santykiai, per kuriuos vystosi asmenybė, jų emocijos. Šiltų jausmų ir dėmesio stoka vaiko raidą įtakoja neigiamai, nes patiriami jausmai skatina teigiamą vaiko raidą. Tai įgalina teigti, kad vaiko raida priklauso nuo juos supančios aplinkos gebėjimų juos suprasti, jiems padėti ir formuoti jų tapatumą (Zbarauskaitė, Čekuolienė, 2009; Zbarauskaitė, 2009). Augdami vaikai išgyvena aibes pokyčių, kurie lemia jų raidą ir vystymąsi. Augdami vaikai turi prisitaikyti prie visuomenės reikalavimų, nuspręsti, kas jiems geriau, patys išmokti viską, pasirinkti profesiją, formuluoti savo gyvenimo planus (Gailienė, 2008). Visgi, tuo negalima apsiriboti (Samošonok, Gudonis, Žukauskienė, 2005). Negalima ir vienareikšmiškai teigti, kad augant vaikui globos namuose patiriamas emocinis atstūmimas, o nepalankios raidos sąlygos, prosocialaus elgesio pavyzdžio trūkumas bei gyvenimo sąlygos globos namuose sudaro sąlygas žemiems pasiekimams mokykloje, adaptacijos sunkumams elgesio ir emocinėms problemoms, nes ir neaugantys globos namuose vaikai, gyvenantys pilnose šeimose ar su vienu iš tėvų, taip pat turi psichosocialinių problemų (Samošonok, 2009). Tai patvirtina R. Žukauskienės, O. Leiputės (2002) atlikti tyrimai, kai vaikai, gyvenantys su vienu iš biologinių tėvų ir jo partneriu, gali turėti daugiau elgesio problemų tiek namuose, tiek ir mokykloje.

A. Zbarauskaitė, D. Čekuolienė (2009) pažymi, kad vaikų augimas ir raida yra dinamiškas procesas, kurio metu vaikai mokosi, kuria, patiria. Vaiko raida priklauso nuo juos supančios aplinkos gebėjimų juos suprasti, jiems padėti ir formuoti socialinius įgūdžius. Vaikų raidos procese itin reikšmingi realūs santykiai, įtakoiantys asmenybės vystymąsi, emocijas. Šiltų jausmų ir dėmesio stoka vaiko raidai daro neigiamą įtaką, nes patiriami jausmai skatina teigiamą vaiko raidą.

V. Čepukienė ir R. Pakrošnis (2008) pastebi, kad netrūksta įrodymų, jog dėl ankstyvojo vaiko patyrimo poveikio susiformavusios elgesio ir reagavimo į aplinką tendencijos (asmenybės savybės) didelė dalimi lemia vėlesnį asmens funkcionavimą. Tačiau nurodoma, kad tam tikri gyvenimo globos namuose ypatumai gali vaiko raidos kelią palengvinti arba dar labiau apsunkinti.

K. Samošonok, V. Gudonis (2007) nurodo, kad neigiama ankstyva patirtis, nepalankios augimo sąlygos, tėvų meilės ir artimų santykių su jais stoka sudaro prielaidas atsirasti emocinėms problemoms, akademiniam nebrandumui, socialinių įgūdžių stokai, adaptacijos grupėje sunkumams. Anot pastarųjų autorių, vaikų gyvenimas globos institucijose neigiamai įtakoja jų vystymosi raidą, nes vaikai gauna nepakankamai dėmesio socialiniams įgūdžiams formuoti, konstruktyvaus elgesio su aplinkiniais principams įgyti.

K. Samašonok, V., Gudonis, R. Žukauskienė (2005) pažymi, kad globos namuose augančių vaikų raida pasižymi sulėtėjusia pažintine raida, sutrikusiu prieraišumu, elgesio ir emocinėmis problemomis, socialinių įgūdžių stoka. Globos namuose augantys vaikai dažniau vengia socialinių situacijų, mažiau tikisi sėkmės bendravime, dažniau sunkiai įsitraukia į jį, kas sukelia nesėkmes jų socializacijos procese. I. Žemaitaitytė ir L. Jankauskienė (2008) nurodo, kad globos namuose gyvenantys vaikai dažniau patiria psichologines ir socialines problemas, globos namų gyvenimo sąlygos lemia didesnę šių vaikų socialinį pažeidžiamumą ir apsunkina jų integraciją į visuomenę palikus juos. R. Žukauskienė, O. Leiputė (2002) pažymi, kad dažniausiai prieš patekdami į vaikų globos įstaigas vaikai įgija labai neigiamą psichosocialinę patirtį: jie išgyveno tėvų mirtį arba netektį dėl kitų priežasčių (tėvų įkalinimo, alkoholizmo, nesirūpinimo vaikais ar žiauraus elgesio su jais).

Vaikų raida yra sutrikdoma jiems vystantis netinkamose sąlygose. Tai patvirtina M. Giedraitytė, R. Bieliauskaitė (2006) nurodydamos, kad globos namuose augantys vaikai neįgyja atsparumo. Raidos sutrikimus įtakoja psichosocialiniai rizikos veiksniai, tokie kaip menkas išsilavinimas, skurdas, tėvų psichopatologija, nepriežiūra, šeimos nestabilumas, neigiami gyvenimo įvykiai ir t.t. Rizikos veiksniai leidžia prognozuoti nesėkmes mokykloje ar iškritimą iš jos, narkotikų vartojimą, santykių problemas, nusikalstamumą, bedarbiystę, ligas ir t. t. Rizikos aspektas yra vienas esminių atsparumo apibrėžimo kriterijų. Kitas atsparumo apibrėžimo aspektas – palankių padarinių sąvoka. Atsparumo tyrimuose pozityvus prisitaikymas dažnai sutapatinamas su psichopatologinių simptomų nebuvimu. Vaiko prisitaikymas vertinamas teigiamai tik tada, kai jo raidoje nėra pastebimi psichikos sutrikimo požymiai, tačiau tai sąlyginai retas atvejis. Kaip teigia Radzevičienė, Samulionienė (2008), vaikams augant stiprėja jų skaudūs išgyvenimai patirti dėl išsiskyrimo su artimaisiais, dėmesio stokos. Šis jausmas stiprėja su amžiumi ir tikėtina, kad tai siejasi su augančio vaiko raidos ypatumais, kada keičiasi gyvenimo tikslų, socialinių vaidmenų supratimas.

Apibendrinant galima teigti, kad vaikų patekimas į globos namus jau pats savaime yra sudėtingus pokyčius atskleidžiantis procesas. Į globos namus patekę vaikai būna atskirti nuo šeimos, kas daro neigiamą įtaką jų asmenybės raidai. Čia patekusieji dažnai jau yra susidūrę su ankstyva neigiama patirtimi, o globos namuose dažnu atveju dar labiau sutrinka teigiama

asmenybės raida. Globos namuose gyvenantys vaikai dažnai turi įvairių problemų, stokoja socialinių įgūdžių, neturi atsparumo socialiniams veiksniams.

1.2. Institucinio ugdymo specifika ir įtaka asmenybės psichosocialinės raidos ypatumams

Vaikų globos namai - tai institucija, kurios pagrindinė funkcija - išauginti ir išauklėti be tėvų globos likusius vaikus. Paauglys, patekęs į globos namus, jaučiasi tarsi „išmestas“ iš gyvenimo, praradęs dvasinę pusiausvyrą, išgyvenantis skriaudą ir neteisybę, nesijaučiantis saugiai“ (Slušnienė, Venckutė, 2010). Kaip pažymi I. Leliūgienė, J. Kovalenkienė (2005), vaikai, gyvenantys globos namuose, neįgyja pakankamų socialinių gebėjimų, būtinų pilnaverčiam bendravimui su aplinkiniais, sėkmingam adaptavimuisi naujoje aplinkoje. Taip yra dėl institucinio ugdymo specifikos, kuri ne visuomet daro teigiamą įtaką asmenybės psichosocialinei raidai. Dažnai pasitaiko, jog globos namų ugdytinai yra ugdomi tik teoriškai, tačiau institucinė aplinka neužtikrina socialinių įgūdžių formavimosi. R. Braslauskienė (2001) akcentuoja, kad vaikai, gyvenantys globos namuose, auga specifinės socialinės ir edukacinės sąlygomis, nes vaiko augimas globos namuose nėra tapatus augimui šeimoje. Anot A. Juodraičio (2004), šeimoje yra įgyjami pirmieji ir svarbiausi socialinio gyvenimo įgūdžiai. Tačiau jei šeimos nėra arba jos netenkama, vaikas yra perkeliamas į globos namus, kuriuose vystosi jo psichosocialinė raida. Šis procesas globos namuose yra sudėtingas. Kaip teigia K. Samašonok, V. Gudonis, R. Žukauskienė (2006), nepalankios augimo sąlygos, prosocialaus tėvų elgesio pavyzdžio trūkumas, socialinės patirties stoka, šeimoje išmoktas netinkamo elgesio modelis, taip pat augimo sąlygos globos institucijose apriboja funkcionalių (adaptyvių) kognityvinių ir elgesio strategijų formavimąsi, trukdo perimti prosocialų elgesį.

Globos namai yra institucija, kuri vaikų augimui suteikia specifinių bruožų. Vaikų augimas globos namuose nepakankamai formuoja vaiko individualumą, savigarbą, saugumo jausmą, todėl iš anksto galima numatyti, jog vaikams, augantiems globos namuose, reikės papildomų socialinių integracijos programų (Kovalenkienė, Leliūgienė, 2005). Kaip pažymi A. Juodraitis (2004) globos namai yra socialinių paslaugų įstaiga, teikianti globos, ugdymo ir socialines paslaugas našlaičiams, be tėvų globos likusiems ar dėl susiklosčiusių aplinkybių negalintiems gyventi namuose vaikams, kuriems nustatyta laikinoji ar nuolatinė globa. Globos namai yra viena institucinio ugdymo sistemos grandžių, kuri turi neabejotiną reikšmę asmens socializacijos raidoje.

Vaikai, gyvenantys globos įstaigoje, neįgyja pakankamų socialinių gebėjimų, būtinų pilnaverčiam bendravimui su aplinkiniais, sėkmingam adaptavimuisi naujoje aplinkoje. Kaip teigia Kovalenkienė, Leliūgienė (2005), esamų ir ypač buvusių vaikų globos įstaigų auklėtiniai jaučiasi

kitokie nei jų bendraamžiai užaugę namų aplinkoje. Jie dažniau patiria socialinės situacijos beviltiškumą, nerimą dėl neaiškių ateities perspektyvų. Socialinė adaptacija naujoje aplinkoje jiems yra sunkesnė dėl daugelio socialinių ir psichologinių veiksnių. Pasak Čepukienės, Pakrosnio (2008), net ir esant palankiausioms aplinkybėms globos įstaigoms yra būdingas neapibrėžtumas, nestabilumas ir laikinumas, o tai savaimė mažina vaiko optimalaus funkcionavimo galimybes.

Venas pagrindinių globos namų ugdytinių psychosocialinės raidos ir jų sėkmingo funkcionavimo visuomenėje veiksnių - visavertė socialinė aplinka. Socialinė aplinka sąlygoja socialinių įgūdžių įgijimą ir plėtotę. Jeigu tam nesudaromos tinkamos sąlygos, tuomet ribota socialinė aplinka daro neigiamą įtaką socialiniam pažinimui ir adaptyviam elgesiui (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010).

Globos namai yra ne tik vaikų, augančių juose namai, bet ir gyvenimo mokykla. Jiems tenka reikšmingas vaidmuo, ugdant vaikų asmenybes, mokant jas, sudarant galimybes įgyti reikalingus socialinius įgūdžius. Bendra vaiko savijauta, jo ugdymas priklauso nuo to, kokios sąlygos vyrauja ir kokia atmosfera tvyro globos namuose. Kai globos namuose vaikams sudaromos tinkamos ugdymo sąlygos, vaikai pasiekia geresnių rezultatų, yra labiau motyvuoti veikti, ugdomi įvairūs jų įgūdžiai (Kaffemanas, 2004). Ugdymas globos įstaigose yra specifinis jau vien dėl to, kad vaikai, augantys globos namuose augi vieniši, t.y. be šeimos, juos supa svetimi žmonės (Goštautas ir kt., 2005, Samašonok, 2009). Ugdymo procesas globos namuose sudėtingas. Siekiant jį įgyvendinti sėkmingai, reikia naudoti įvairius ugdymo metodus, atsižvelgiant į kiekvieno ugdytinio gebėjimus, poreikius.

Kaip pažymi K. Samašonok, R. Žukauskienė, V. Gudonis (2006), gyvenimas globos namuose, internatuose ir panašiose institucijose neigiamai veikia ugdytinių raidą. Institucinė aplinka tarsi fiziškai atskiria juos nuo visuomenės, sudaro nepakankamas sąlygas socialiniams ir buitiniams įgūdžiams įgyti, diktuoja savas vidaus taisykles. Todėl globos namų ugdytinių psychosocialinei raidai dažnai būdingas žemas savęs reguliavimo lygis, silpnas pažinimo aktyvumas, neretai formuojasi „izoliuotas“ asmenybės tipas. Anot K. Samašonok, R. Žukauskienės (2004), globos namuose augančių vaikų socialinių žinių, įgūdžių, kompetencijos trūkumą bei netinkamo elgesio formavimąsi gali įtakoti jų augimo sąlygos, atskyrimas nuo tėvų, vaikystėje išgyventi traumuojantys įvykiai.

Institucinis ugdymas pasižymi sava specifika, kurioje dažnai susiformuoja adaptacijos mokykloje sunkumai. Pastarieji yra siejami su vaikystėje išgyventais traumuojančiais įvykiais, netinkamo elgesio modelio ir patirties perėmimu, pozityvaus santykių palaikymo pavyzdžio trūkumu, artimų emocinių ryšių su biologiniais tėvais trūkumu ar nebuvimu, taip pat būdingomis stipriau išreikštomis elgesio ir emocinėmis problemomis, žemais akademiniais laimėjimais, aplinkinių neigiamais vertinimais. Globos namuose augantiems vaikams dažniau trūksta patyrimo

pozityviems santykiams palaikyti bei socialinei informacijai apdoroti (Samašonok, Gudonis, Žukauskienė, 2004).

Vaiko psychosocialinė raida institucinėje aplinkoje priklauso nuo globos namuose esančios atmosferos, vaikų ir suaugusiųjų tarpusavio santykių (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010). Vaikai, anksti praradę ryšius su biologiniais tėvais, jaučia nuoskaudą, priešišumą kitų žmonių atžvilgiu, kas apsunkina kontaktų užmezgimą ir jų pritapimą bendraamžių grupėje, o vėliau ir visuomenėje. Taip pat vaikai, augę nepalankiomis sąlygomis, dažnai išmoksta netinkamo bendravimo, kurį perkelia į bendravimą su bendraamžiais ir suaugusiais (Samašonok, Gudonis, Žukauskienė, 2004). Todėl labiausiai veiksmingi yra tarpusavio santykiai, grindžiami konstruktyvia sąveika, kuriai esant asmuo jaučiasi laisvai, yra atviras, išsakydamas savo mintis, norus, nerimą, baimes, jaučiasi saugus ir mylimas. Visi šie veiksniai daro teigiamą įtaką vaiko savigarbai, pasitikėjimui savimi ir kitais, skatina jo savarankiškumą ir aktyvumą. Neretai globos namuose dažnai pasigendama vaikų ir suaugusiųjų (personalo) bendravimo, kuris būtų grindžiamas konstrukcine sąveika, nes auklėtinių ir suaugusiųjų bendravimą dažnai reguliuoja institucinė rutina. Nepakankamam bendravimui įtakos turi keletas priežasčių. Globos namų auklėtiniai, patyrę atskyrimą nuo šeimos, dažnai nėra linkę bendrauti ir palaikyti artimus ryšius su globos namų darbuotojais. Kita priežastis - dažnai yra ignoruojamos ir pačių auklėtinių pastangos bendrauti (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010).

Globos namuose augantys vaikai turi būti ugdomi taip, kad galėtų prisitaikyti prie įvairių socialinių situacijų, išreikšti save tinkamai jose, suprasti kitus, gebėti užmezgti ir palaikyti ryšius, išvengti konfliktų. Psychosocialinės raidos vystymosi procese svarbu užtikrinti ir įdiegti harmoningo buvimo socialinėje aplinkoje sampratą ir poreikį bei sudaryti galimybes globos namų ugdytiniais efektyviai veikti socialinėje aplinkoje (Gedvilienė, Baužienė, 2008). Visi šie veiksniai daro teigiamą įtaką asmenybės psychosocialinei raidai, sudaro sėkmingos socializacijos prielaidos galimybes.

Institucinis ugdymas globos namuose pasižymi tam tikrais ypatumais, kurie yra socialinis mikroklimatas, suaugusiųjų tarpusavio santykiai su auklėtiniais, veiklos organizavimas, kai visi šie veiksniai gali daryti neigiamą įtaką globotinių adaptyvaus elgesio formavimuisi ir jų psychosocialinei raidai. Tai apriboja galimybę auklėtiniams semtis patirties iš gyvenimo, įgyti socialinio gyvenimo įgūdžių, nesudaro palankių sąlygų socialiai aktyvios asmenybės ugdymuisi bei raiškai (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010).

Kaip pažymi K. Samašonok, V., Gudonis, R. Žukauskienė (2005) negalima vienareikšmiškai teigti, kad vaiko augimas globos namuose, patiriamas emocinis atstūmimas, nepalankios raidos sąlygos, prosocialaus elgesio pavyzdžio trūkumas bei gyvenimo sąlygos globos namuose sudaro sąlygas žemiems pasiekimams mokykloje, adaptacijos sunkumams, elgesio ir emocinėms problemoms, nes ir neaugantys globos namuose vaikai stokoja socialinių įgūdžių.

Tačiau dažnu atveju globos namuose augantiems vaikams trūksta socialinių įgūdžių formavimo institucinėje aplinkoje (Samašonok ir kt., 2005). Socialiniai įgūdžiai yra tarsi visos darbinės veiklos pamatas, kuris gali būti laikomas profesinės sėkmės pranašu. Gerai išvystyti šie įgūdžiai leidžia išvengti tokių problemų kaip nusikalstamas elgesys, narkomanija, sunkumai akademinėje srityje ir pan. Socialinių įgūdžių stoka dažniausiai sukelia ilgalaikių ir trumpalaikių sunkumų įvairiose srityse – edukacinėje, sociopsichologinėje, profesinėje (Lekavičienė, Antinienė, 2012).

K. Samašonok, V., Gudonis, A. Juodraitis (2010) akcentuoja, kad adaptyvaus elgesio ugdymas institucinėje aplinkoje sudaro galimybes išsiaiškinti ir įvertinti problemas, kylančias dėl socialinių įgūdžių stokos, suvokti jų priežastis, numatyti pasekmes bei išskirti galimus problemų sprendimo būdus ir tobulinti ugdomąją veiklą, kuri būtų nukreipta į tikslingą psichosocialinės raidos vystymą. Pastarieji autoriai išskiria pagrindinius psichosocialinės raidos trikdžius:

- neigiama ankstyva patirtis;
- atskyrimas nuo tėvų ir apgyvendinimas globos namuose;
- bendraamžių grupės atstūmimas;
- neigiamų vertinimų dominavimas mokykloje.

J. Kovalenkienė ir I. Leliūgienė (2005) nurodo, kad globos namai yra ta įstaiga, į kurią paprastai patenka itin pažeidžiami vaikai. Tokiems vaikams reikalingas ypatingas dėmesys, priežiūra ir įvairių specialistų pagalba. Tyrimais (Gudonis, Butkutė, Samašonok, 2008) nustatyta kad globotiniai dažniau linkę naudoti elgesį, trukdantį, o ne padedantį jiems atlikti užduotis, taip pat jie rečiau taiko užduoties įveikimo strategiją bei mažiau tikisi sėkmės ir yra susirūpinę dėl nesėkmės galimybių pasiekimų situacijose, nei paaugliai, gyvenantys pilnose šeimose.

G. Kvieskienė (2005) išskiria šiuos globos namuose augančių vaikų ugdymo metodus: diagnozavimo (vaiko psichologinės būsenos nustatymas ir pirminių pagalbos metodų parinkimas); konsultavimo (pedagogo, draugo patarimai turinčiam problemų vaikui), grupinio palaikymo (darbas panašias problemas turinčių vaikų grupėje); atviras pokalbis (išsiaiškinti realius pavojus); bendradarbiavimo (sudarant žodinę ar raštišką sutartį su pedagogu ar bendraamžiais įveikiant rizikos veiksmus); saviraiškos terapija (muzikos, dailės, žaidimų, judesio ir kt.); darbo terapija (ypač veiksminga, kai vaikai gali konkrečiai įvertinti savo darbo rezultatus ir pajusti pozityvios veiklos rezultatų piniginę išraišką). Norint pasiekti gerų ugdymo (si) rezultatų reikia mokyti vaikus kreiptis pagalbos, patarimo, skatinti juos drąsiai susipažinti su gyvenimiškais tiesomis, mokyti juos bendrauti, gebėti priimti gyvenimo sunkumams, didinant jų atsparumą gyvenimo negandoms, su kuriomis jiems teks susidurti.

Globos namai juose augantiems vaikams yra pagrindinė ir svarbiausia institucija, ugdanti jų socialinius įgūdžius (Kaffemanas, 2004). Ugdymo procesas globos namuose yra ypatingas tuo, kad vaikai, augantys globos namuose yra itin pažeidžiamos asmenybės, turinčios ankstyvą neigiamą

patirtį, augę nepalankiomis sąlygomis, stokojantys ne tik būtinųjų įgūdžių, bet ir artimųjų meilės, šeimyninių santykių, turintys emocinių problemų. Globos institucijos neigiamai įtakoja jų vystymosi raidą, nes vaikai gauna nepakankamai dėmesio socialiniams įgūdžiams formuoti, konstruktyvaus elgesio su aplinkiniais principams įgyti (Samošonok, Gudonis, 2007), dėl ko vaikų globos namuose augančių vaikų ugdymas turi būti ypatingas, parodantis vaikams, kad jie gali daug, kad jie nėra vieni šiame pasaulyje. K. Samošonok, R. Žukauskienės (2004) pažymi, kad vaikystėje išgyventi traumuojantys įvykiai, neigiama ankstyva patirtis, nepalankios augimo sąlygos apriboja galimybę išmokti elgtis socialiai priimtinais būdais, nulemia nesėkmes mokykloje ir netinkamo elgesio formavimąsi, stabdo socialinių įgūdžių vystymąsi. A. Suslavičius (2006) pažymi, kad globos namuose vaikams perteikiamas ugdymas formuoja žmogaus pasaulėžiūrą, charakterio ypatybes, todėl ugdymas šiose institucijose turi būti ypatingas.

K. Samašonok, V. Gudonis, A. Juodraitis (2010), apibrėždami globos namų auklėtinių asmenybės formavimosi ir elgesio ypatumus teigia, kad šių vaikų ir paauglių adaptyvaus elgesio ugdymą(si) komplikuoja augimo sąlygos globos namuose. Susidaro nevienareikšmė situacija, kai vienu atveju, vaiko nukreipimas valstybei globai padeda jį atskirti nuo destruktivos socialinės aplinkos ir užtikrinti jo ugdymą bei sveikatos priežiūrą, pamatinių poreikių tenkinimą, tinkamas psichosocialinės raidos sąlygas. Tokiu būdu yra apribojamos neigiamos vaiko augimo ir raidos sąlygos. Tačiau toks atskyrimas dažnai turi neigiamą poveikį, kai motinos auklėjimo mokykla yra pakeičiama į ugdymą institucinėje įstaigoje, kas vaiko psichosocialinei raidai suteikia specifinių bruožų, gali tapti socialinio nebrandumo priežastimi.

Tyrimais (Gudonis, Butkutė, Samašonok, 2008) nustatyta, kad globos namų auklėtiniams būdingi statistiškai reikšmingai aukštesni elgesio ir emocinių problemų įverčiai pagal nerimo, socialinio nusišalinimo, socialinių problemų bei delinkventinio elgesio skales, palyginti su pilnose šeimose gyvenančių paauglių vertinimais. Tai leidžia teigti, kad globos namų auklėtiniai pasižymi didesnėmis bendravimo problemomis, sunkiau sutaria su bendraamžiais, yra nemėgstami kitų paauglių, o visa tai apsunkina adaptacijos procesą.

Apibendrinant galima teigti, kad institucinis ugdymas yra specifinis procesas, kuris ne dažnai pagerina globos namų ugdytinių psichosocialinę raidą. Vaikai, gyvenantys globos namuose, dažniausiai turi psichosocialinių problemų, o jų psichosocialinė raida yra sutrikusi dėl jų neigiamos patirties. Institucinis ugdymas apriboja vaiko raidos sąlygas, nes yra griežtai reglamentuotas, nesidomima vaiku, kaip individualia asmenybe. Atsiskyrimas nuo tėvų vaikui sukelia stresą, kas daro jam neigiamą poveikį, kai šeimyninė patirtis (jeigu tokia buvo) yra pakeičiama į griežtai reglamentuotą ir apibrėžta institucinio ugdymo specifika, kuri vaiko psichosocialinei raidai suteikia specifinių bruožų, kai vaikai stokoja artimųjų šilumos ir meilės, turi emocinių problemų, yra užsislendę, nepasitiki savimi. Netinkamas įgyvendinamas institucinis ugdymas gali dar labiau

pagilinti šias problemas ir tapti vaikų socialinio nebrandumo priežastimi. Su globos namų ugdytiniais turi būti dirbama išsamiai ir nuolatos, siekiant sumažinti institucinio ugdymo specifiškumo poveikį jų psichosocialinei raidai. Pasirinkti darbo metodai turi skatinti individualios asmenybės vystymąsi, motyvaciją, socialinį brandumą ir ugdyti vaiko socialinius įgūdžius.

1.3. Globos namų ugdytinių socialiniai įgūdžiai ir jų formavimosi specifika

Kiekvienas vaikas yra asmenybė, pasižyminti savitais bruožais, savybėmis, gebėjimais. Patekę į globos namus, vaikai šioje aplinkoje formuoja savo socialinius įgūdžius, tačiau šis formavimosi procesas jau yra kitoks (Kvieskienė, Indrašienė, 2008). Globos namuose ne visuomet sudaromos palankios sąlygos vaikų socialinių įgūdžių formavimuisi. Kaip teigia K. Samošonok, V. Gudonis ir R. Žukauskienė (2005), įvertinę globos namų auklėtinių augimo sąlygų socialinės, kultūrinės ir ekonominės padėties situacijos derinius (nepalankias asmenybės formavimosi sąlygas šeimoje, gyvenimą atskirai nuo tėvų, neigiamą mokyklos ir bendraamžių poveikį ir kt.), taip pat elgesio ir emocinių problemų stipresnę pasireiškimą, socialinių įgūdžių trūkumą, akademinį nebrandumą nurodo, kad situacija sąlygine prasme gali būti įvertinta kaip nepalanki globos namuose augančių vaikų asmenybės socialinei adaptacijai.

Globos namuose vaikai įgyja specifinių socialinių įgūdžių, nes patekus į juos vaikams tenka susidurti su tam tikrais gyvenimo globos namuose ypatumais. Geresnio funkcionavimo tikimybė yra tuomet, kai globos namuose imamasi priemonių (taisyklių buvimas ir laikymasis, saugumo užtikrinimas), užtikrinančių struktūruotą ir saugią aplinką, kai su globotiniais bendrauja globos namų specialistai, kurie vadovaujami pozityviu požiūriu ir sudaro sąlygas vaikams turėti globėjus už globos namų. Tačiau ne visuomet ankstyvasis neigiamas patyrimas neužkerta galimybių siekti geresnio globojamų paauglių prisitaikymo (Čepukienė, Pakrošnis, 2008).

K. Samošonok, V. Gudonis, A. Juodraitis (2010) pabrėžia, kad globos namų ugdytinių adaptacijos sėkmė priklauso nuo to, kiek jų turimi socialiniai įgūdžiai atitinka socialinės aplinkos reikalavimus. Siekiant geresnio ugdytinių poreikių ir socialinės aplinkos atitikties, vaikai institucinėje aplinkoje turi įgyti tam tikrų socialinių įgūdžių ir juos sustiprinti. Socialinių įgūdžių formavimasis apima socialinius ryšius su kitais, sąveikaujant su įvairiomis socialinės aplinkos sistemomis, perimant vertingą socialinę patirtį.

Globos namuose gyvenančių vaikų vystymosi procese svarbiausia yra vaikų asmeninių savybių, bruožų, gebėjimų ir socialinių įgūdžių tinkamas formavimas. Globos namuose gyvenantys vaikai gali savo asmenines savybes, gebėjimus bei socialinius įgūdžius išreikšti ir plėtoti per įvairią

sportinę, meninę ar praktinę veiklą. Tokia veikla vaikams sudaro galimybes stiprinti pilnavertiškumo jausmą, pagerinti fizinę būklę, suteikti saviraiškos galimybes, skatina bendravimą ir bendradarbiavimą su aplinka, skatina poreikių įgyvendinimą (Kvieskienė, Indrašienė, 2008).

Globos namuose augančių vaikų percepcinių įgūdžių pagrindu yra laikomi bendravimo situacijos įvertinimo įgūdžiai, apimantys partnerių savo emocinės būsenos bei elgesio, bendravimo situacijos pažinimą ir įvertinimą. Tokie įgūdžiai pasireiškia dėmesiu kontakto užmezgimui ir verbalinio bei neverbalinio kontakto palaikymo įgūdžiais. Kontakto užmezgimo įgūdžių raiškia parodo vaiko iniciatyvumą siekiant užmegzti ryšius su kitais asmenimis (Pileckaitė- Markovienė, Lazdauskas, 2007). Dažnu atveju problematiškiems vaikams, patekus į globos namus, jų problemos dar paaštrėja dėl netinkamo socialinių įgūdžių formavimo globos namuose. Kaip pažymi I. Kaffemanienė, D. Tamelytė (2008), globos namų auklėtiniai, kurie turi elgesio problemų ir patiria mokymosi sunkumų, nedalyvauja papildomoje veikloje. Dauguma jų neturi prasmingos veiklos poreikių, interesų. Nustatyta, kad populiariausia – sportinio pobūdžio popamokinė veikla, kitokių būrelių veikla daugumos mokinių nedomina. Beveik trečdalis apklaustųjų nelanko ir neužsiima jokia popamokinio ugdymosi veikla. Analizuojant pastarųjų autorių tyrimo išvadas galima teigti, kad globos namuose augantys vaikai yra per mažai sudominami papildoma veikla, ko pasekoje nėra užtikrinamas jų asmeninių savybių, gebėjimų bei įgūdžių ir socialinių įgūdžių efektyvus formavimasis vystymosi procese.

Socialiniai įgūdžiai yra vaikų gebėjimas sąveikauti su kitais asmenimis tinkamu ir efektyviu būdu. Sąveikaujančio veikėjo elgesys yra tinkamas tada, kai juo nepažeidžiamos socialinės normos, vertybės lūkesčiai, etiketas (Caney, Byrne, 2006). Socialinių įgūdžių efektyvumą atskleidžia toks individo elgesys, kuriuo jis įgyvendina numatytą sąveikos tikslą (Gut, Safran, 2002). Tuo tarpu globos institucijų ugdytiniai linkę vengti socialinių situacijų ir dažnai jaučiasi nerimastingai ir nepatogiai bendravime, mažiau tiki, kad jie kontroliuoja bendravimo situacijas, ir bendraudami labiau tikisi nesėkmės, nei sėkmės. Tai leidžia formuoti prielaidą, kad globos namų auklėtinių dažniau taikomos disfunkcionalios (neadaptyvios) kognityvinės strategijos sumažina globotinių pageidautinos socializacijos galimybes bei apsunkina adaptacijos procesą. Tuo tarpu paaugliai, gyvenantys su abiem tėvais, labiau linkę taikyti funkcionalias (adaptyvias) kognityvines ir elgesio strategijas pasiekimų ir socialinėje srityse (Gudonis, Butkutė, Samašonok, 2008).

Politinių ir socialinių pokyčių kontekste, K. Samošonk, V. Gudonis, R. Žukauskienė (2005), vertindami globos institucijose gyvenančių vaikų ir paauglių adaptaciją pastebi, kad jų socialinės padėties, ugdymo problema neturi būti apribota tik socialinės, edukacinės ar psichologinės pagalbos teikimu.

Vaikai, augantys nepalankiomis sąlygomis, dažniau pasižymi socialinės patirties stoka, santykių su bendraamžiais nepastovumu, empatiškumo trūkumu ir nejautrumu aplinkiniams. Šie

vaikai dažniausiai į bendravimą su bendraamžiais bei suaugusiaisiais perkelia šeimoje išmokus netinkamo elgesio modelius bei patirtį. Meistriškumo, lankstumo, prosocialaus elgesio trūkumas gali sukelti tarpasmeninių santykių palaikymo ir adaptacijos sunkumų. Tyrimais (Samošonok, Gudonis, Žukauskienė, 2005) nustatyta, kad vaikų socialinis atstūmimas jaunesniame amžiuje gali vėliau sukelti vaikų elgesio sutrikimus, prastą adaptaciją, emocinius sutrikimus. Vaikų globos namuose gyvenantys vaikai dažnai jaučiasi atstumti, apribojami perimti prosocialaus elgesio pavyzdžius, kas taip pat sumažina adaptacijos galimybes ateityje. Tyrimais (Gudonis, Butkutė, Samašonok, 2008) nustatyta, kad globos namuose gyvenančių paauglių nerimas, socialinis nusišalinimas ir socialinės problemos yra statistiškai reikšmingai susiję su užduoties įveikimo, socialinio pesimizmo bei socialinio vengimo kognityvinėmis strategijomis socialinėje srityje. Vadinas, galima manyti, kad globotiniai, pasižymintys aukštesniu nerimo lygiu, turintys bendravimo problemų ir vengiantys santykių palaikymo su kitais žmonėmis, mažiau tiki, kad jie kontroliuoja socialines situacijas, taip pat bendraudami nusiteikę nesėkmei bei bendravimo situacijoje jaučiasi nerimastingai ir nepatogiai.

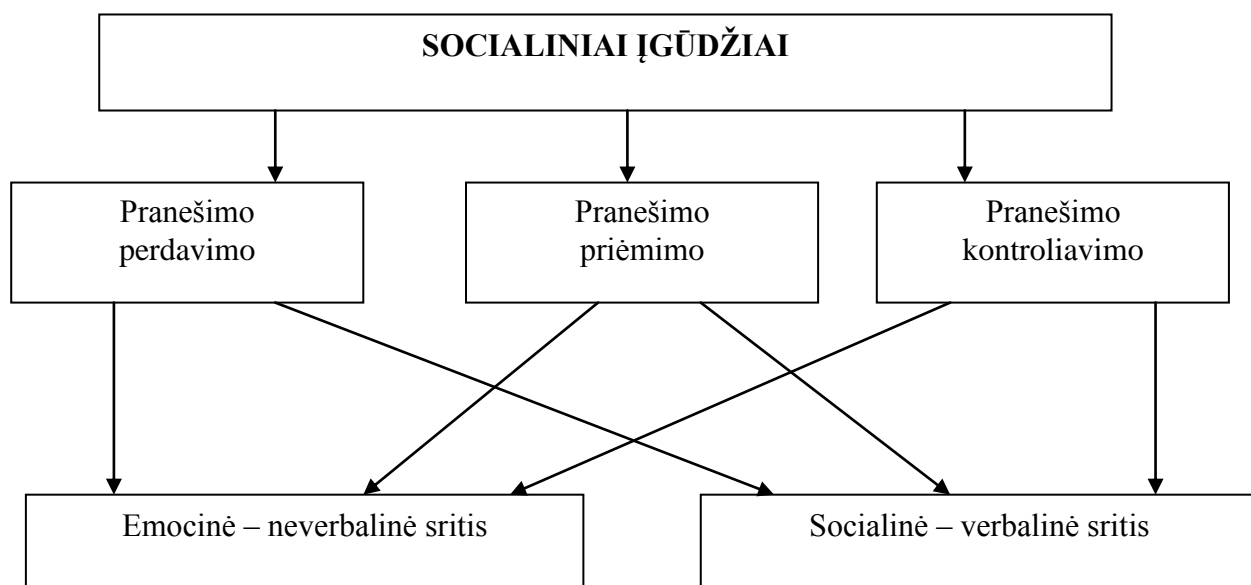
Socialiniai įgūdžiai – tai gebėjimas suvokti tarpasmeninius arba socialinius signalus, integruoti tuos ženklus su aktualiais tuo metu motyvais, generuoti galimus atsakus ir pasirinkus realizuoti tokį atsaką, kuris atitiktų motyvus ir tikslus (Lekavičienė, Antinienė, 2012). Atskirose situacijose socialiniai įgūdžiai gali skatinti specifinį, tik su tam tikra situacija susietą elgesį. Tokie socialiniai įgūdžiai yra įgyjami stebint, bandant, praktikuojantis. Tokios situacijos sudaro galimybes individui išbandyti naujus įgūdžius, suvokti jų prasmę ir pritaikyti juos atskirose situacijose (Segrin, Givertz, 2003). Socialiniai įgūdžiai institucinėje aplinkoje formuojasi per individo ir aplinkos sąveiką. Susiformavę socialiniai įgūdžiai atsiskleidžia konkrečiose žmogaus atliekamose veiklose, situacijose bei socialinėse interakcijose (Burgoon, Dunbar, 2000). Tyrimais nustatyta (Gudžinskienė, 2010, Gudžinskienė, Railienė, 2012), kad globos namų ugdytinių socialinių įgūdžių formavimas sudaro jiems galimybes prisitaikyti prie nepastovios, nuolat kintančios socialinės aplinkos, pasirinkti tokį bendravimo būdą, kuris jiems atrodo tinkamiausias. Paminėtina ir tai, kad socialiniai įgūdžiai padeda individui spręsti jam kylančias problemas ir konfliktus bei įgalina tikslingai bendradarbiauti siekiant įvairių tikslų.

Kaip teigia F. M. Gresham, S. N. Elliott (2011) išmoktas elgesys, kuris yra socialiai priimtinas ir sudaro galimybes asmenybei susikurti bei plėtoti pozityvius santykius yra įgyti socialiniai įgūdžiai.

Globos namuose augantys vaikai yra viena labiausiai pažeidžiamų socialinių grupių, nes jų psichosocialinės raidos ir asmenybės formavimasis yra pažeistas (Sempik, 2008). Ankstyvoji ir augimo vaikų globos namuose patirtis sutrikdo sėkmingo prisitaikymo visuomenėje galimybes, o tai gali pasireikšti bendravimo su aplinkiniais sunkumais, neadekvačiu savęs ir kitų vertinimu,

nesugebėjimu užmegzti ir išlaikyti pozityvių tarpasmeninių santykių, nesugebėjimu atskleisti ir panaudoti savo galimybių bei reikšti jausmų priimtinais būdais (Samošonok, 2005).

Socialinių įgūdžių struktūra pristatoma 1 paveiksle.

1 pav. Socialinių įgūdžių struktūra

Pastaba: perspausdinta iš Lekavičienė, R., Antinienė, D. (2012) Studentų socialinių įgūdžių kaip socialinės kompetencijos rodiklio ir socialinių demografinių veiksnių sąryšių pokyčiai per pastarąjį dešimtmetį. *Psichologija*, Nr. 45, p. 73.

Kaip matyti iš 1 paveiksle pateiktos informacijos, socialinius įgūdžius sudaro pranešimo perdavimo, priėmimo ir kontroliavimo procesai. Pranešimo perdavimas, priėmimas ir kontroliavimas yra nukreipti į emocinę – neverbalinę ir socialinę verbalinę sritis. Visi šie procesai apima emocinę – neverbalinę ir socialinę – verbalinę sritis, kurių visuma formuoja žmogaus socialinius įgūdžius.

Socialinė interakcija pasireiškia bendraujančiųjų poveikiu vienas kitam. Siekiant sukurti konstruktyvią tarpusavio sąveiką svarbu gebėti įsijausti į kito žmogaus būseną, jo situaciją. Žmogiški ryšiai neįmanomi be empatijos, kuri yra daugelio sprendimų ir poelgių pamatas. Tie vaikai, kurie įsijausti į kitų žmonių jausmus „turi geresnę socialinę „klausą“, leidžiančią geriau suvokti kitų poreikius, troškimus, gali pasiūlyti savo pagalbą ir tikslingiau socialiai orientuoti (Raudeliūnaitė, Paigozina, 2009).

Socialiniai įgūdžiai institucinėje aplinkoje turi apimti bendravimo įgūdžius, įvairius prašymus, socialinių sąveikų inicijavimą, gebėjimą kalbėti, bendradarbiavimą, pokalbio plėtojimą,

kūno kalbą (Canney, Byrne, 2006). Tyrimais nustatyta (Kvieskienė, Indrašienė, 2008; Lazdauskas, Pileckaitė- Markovienė, 2007; Braslauskienė, 2001; Samašonok, 2005; Samašonok, Žukauskienė, 2004 ir kt.), kad globos įstaigose augantys vaikai susiduria su įvairiomis psichosocialinės raidos ypatumų problemomis, kurios dažnai yra sąlygotos kitokių jų gyvenimo sąlygų. Viena pagrindinių problemų yra globos namuose gyvenančių vaikų netinkama psichosocialinė raida ir socialinių įgūdžių stoka.

R.Lekavičienė, D. Antinienė (2012) nurodo, kad vienas svarbiausių asmenybės socialinio kompetentingumo rodiklių yra socialiniai įgūdžiai. Kadangi socialinių įgūdžių išsivystymo lygis yra susijęs su daugybe vidinių ir išorinių veiksnių, su mikro- ir makroaplinka, svarbu atrasti jų tarpusavio sąsajas, įvertinti pokyčių tendencijas iš laiko perspektyvos.

Globos namuose augantys vaikai dažnai susiduria su socialinių vaidmenų modelių ir visuomenės struktūros bei jos tarpusavio santykių pažinimo trūkumais, globotiniai dažnai neturi gyvenimo modelio pavyzdžio, stabilių tradicijų ir vertybių sistemos. Taip yra dėl to, kad jie yra tarsi atskiriami nuo visuomenės ir neturi galimybių suvokti tikro gyvenimo vaizdo, kas apsunkina jų socialinių įgūdžių formavimosi procesą (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010).

R. Raudeliūnaitės, R. Paigozinos (2009) atlikti vaikų namuose augančių vaikų socialinių įgūdžių tyrimai parodė, kad vaikų, gyvenančių globos namuose, percepcinių (bendravimo situacijų pažinimo), komunikacinių (kontakto užmezgimo, kontakto (verbalinio ir neverbalinio) palaikymo), interakcinių (empatijos, konfliktų sprendimo, savireguliacijos, veiklos ir bendradarbiavimo (veiklos planavimo, jos organizavimo ir vertinimo, darbo grupės veikloje) įgūdžių lygis nėra aukštas. Be to, percepcinių įgūdžių lygis yra žemesnis nei komunikacinių arba interakcinių, o ypač veiklos ir bendradarbiavimo. Globos namuose augančių vaikų percepciniai įgūdžiai yra menki. Daugiau nei pusei jų sunku įvertinti konkrečią bendravimo situaciją, o ypač suprasti kitų žmonių emocinę būseną bei dominuojančius jausmus. Globos namų vaikų komunikacinių įgūdžių lygis taip pat nėra aukštas. Pusė šių vaikų patiria sunkumų užmezgant ir palaikant kontaktą: jiems retai pavyksta tinkamai susipažinti ir mandagiai kalbėtis su kitais žmonėmis, tinkamai įsijungti į pokalbį ar veiklą, išklausti kitą, palaikyti akių kontaktą, valdyti savo kalbėjimo tempą ir toną. Tyrimais (Lekavičienė, 2001) nustatyta, kad socialinių ryšių vengimas yra traktuojamas kaip rizikos faktorius, tačiau pasitaiko atvejų, kai socialinių ryšių vengimas ir gebėjimas juos apriboti yra traktuojamas kaip būtinas ir reikalingas socialinis įgūdis.

Socialiniai įgūdžiai ir tarpusavio sąveikos formuoja žmogaus sąmonės pagrindą, jie yra tarsi jungtis tarp individo ir jo aplinkos ir leidžia asmenybei funkcionuoti kaip bendruomenės daliai. Socialiniai įgūdžiai yra svarbūs įvairiausiose veiklose – akademinėje, profesinėje, bendraamžių tarpusavio sąveikose ir t.t. (Lekavičienė, Antinienė, 2012). Globos įstaiga vaikų augimui suteikia specifinių bruožų. Vaikų augimas globos namuose nepakankamai formuoja vaiko individualybės,

savigarbos, saugumo jausmus, todėl iš anksto galima numatyti, jog vaikams, augantiems institucijoje, reikės papildomų socialinių integracijos programų. Vaikai, gyvenantys globos įstaigoje, neįgyja pakankamų socialinių gebėjimų, būtinų pilnaverčiam bendravimui su aplinkiniais, sėkmingam adaptavimuisi naujoje aplinkoje. Esamų ir ypač buvusių vaikų globos įstaigų auklėtinių, jaučiančių skirtingumą nuo kitų, socialinės situacijos beviltiškumą, nerimą dėl neaiškių ateities perspektyvų, socialinė adaptacija naujoje aplinkoje yra sunkesnė dėl daugelio socialinių ir psichologinių veiksnių (Kovalenkienė, Leliūgienė, 2005). Net ir esant palankiausioms aplinkybėms globos įstaigoms yra būdingas neapibrėžtumas, nestabilumas ir laikinumas, o tai savai mažina vaiko optimalaus funkcionavimo galimybes (Čepukienė, Pakrošnis, 2008).

Vaiko socialiniai įgūdžiai yra svarbi jo vystymosi sąlyga, nulemianti jo socialinį elgesį, kuris lemia sėkmingą socializaciją ateityje. Tačiau socialinė aplinka gali formuoti netinkamus socialinius įgūdžius arba apskritai jų neformuoti, kai globos namuose nėra sudaromos tinkamos sąlygos įgūdžių ugdymui ir plėtočiai. Socialinių įgūdžių formavimasis yra tiesiogiai susietas su vaiko ankstyvuojū patyrimu, kas lemia prognozuojamą arba neprognozuojamą vaiko elgesį ateityje. Netinkamas socialinių įgūdžių formavimo procesas gali paskatinti vaikų socialines problemas, kai vaikai ima elgtis agresyviai, yra abejingi sau ir kitiems, susvetimėję, nežino arba nesuvokia tinkamo socialinio elgesio taikymo galimybių ir poreikio (Juodraitis, Radzevičienė, 2012).

R. Raudeliūnaitės, R. Paigozinos (2009) atlikti tyrimai parodė, kad globos namų vaikai stokoja ir interakcinių įgūdžių: savireguliacijos, empatijos, konfliktų sprendimo. Apie pusė minėtų vaikų turi sunkumų palaikant tarpusavio sąveiką, nes jiems sunkiai sekasi suprasti, ką išgyvena kitas žmogus ir tinkamai atsakyti į kito jausmus, taip pat tinkamai spręsti konfliktus bei susitvarkyti. Globos namuose augantys vaikai stokoja veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžių, ypač veiklos organizavimo ir vertinimo. Nors globotinių dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai didesni nei kiti šios srities įgūdžiai, bet vis dėlto apie pusė vaikų šių įgūdžių stokoja.

Apibendrinant galima teigti, kad globos namų ugdytinių socialiniai įgūdžiai yra specifiniai, nes vaikai neturi visapusiškų tinkamų galimybių ugdytis socialinius įgūdžius. Globos namų ugdytiniams paprastai trūksta veiklos, bendravimo, percepcinių, interakcinių įgūdžių, kas sutrikdo jų normalų funkcionavimą visuomenėje. Globos namuose nėra sudaromos normalios ir tinkamos sąlygos besąlygiškam socialinių įgūdžių formavimuisi.

1.4. Socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymas

Vis dažniau analizuojama tema yra institucinėje aplinkoje augančių vaikų socialinių įgūdžių ypatumai, kai vaikų socialiniai įgūdžiai globos namuose nėra formuojami tinkamai, kas kelia didelį susirūpinimą. Institucinė globa susiduria su efektyvaus ugdymo problemomis, kas

sukelia psichosocialines problemas dėl to, kad globos namų ugdytiniai augimo procese neįgyja socialinių įgūdžių (Samašonok, Gudonis, 2006).

Lietuvos švietimo sistemos tikslai ir uždaviniai yra ugdyti kūrybiškas asmenybes, kurios būtų pajėgios analizuoti tikrovę, perprasti individualias ir visuomenines gyvenimo problemas, jas nagrinėti, gebėti kompetentingai spręsti jas ir prisiimti atsakomybę už savo elgesį ir atliekamus veiksmus. Todėl socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje yra vienas svarbiausių veiksnių, įgalinančių tikslingą individo integraciją į visuomenę, kai socialiniai įgūdžiai yra traktuojami ir vertinami kaip visaverčio gyvenimo prielaida (Kaffemanienė, Čegyūtė, 2006).

Pagrindinė globos namų, kaip vaikų ugdymo institucijos, funkcija yra išauginti ir išauklėti be tėvų globos likusius vaikus. Paauglys, patekęs į globos namus, jaučiasi tarsi „išmestas“ iš gyvenimo, praradęs dvasinę pusiausvyrą, išgyvenantis skriaudą ir neteisybę, nesijaučiantis saugiai (Slušnienė, Venkutė, 2010), todėl globos namuose turi būti sudaromos tinkamos sąlygos jų socialinių įgūdžių ugdymui, siekiant pagerinti jų funkcionavimą, socialinės interakcijos galimybes.

Spartūs visuomenės pokyčiai, didėjantis gyvenimo tempas kelia dabarties žmogui vis sudėtingesnius gyvenimo uždavinius, reikalaujančius gebėjimų adaptuotis kaitos procese, realiame gyvenime bei efektyviai veikti esant konkrečioms socialinėms sąlygoms. Kintančioje visuomenėje vis aktualesnė tampa socialinių įgūdžių ugdymo svarba, nes vien tik akademinė kompetencija negali garantuoti asmens socialinio prisitaikymo visuomenėje. Gyvenimo patirtis rodo, kad sėkmingųjų gretose dažniau atsiduria tie, kurie sugeba tinkamai susiorientuoti socialinėse situacijose bei efektyviai dalyvauti socialinėse tarpusavio sąveikose ir geba išreikšti save vadovaudamiesi bendradarbiavimo kultūra. Socialiniai asmens įgūdžiai yra vienas iš svarbiausių veiksnių, užtikrinančių asmens savarankiškumą ir bendruomeniškumą bei padedančių įveikti kylančius sunkumus ir prisitaikyti kintančioje socialinėje aplinkoje (Raudeliūnaitė, Paigozina, 2009).

Jauno žmogaus asmenybės vystymasis yra sudėtingas procesas, reikalaujantis išskirtinio dėmesio, ypač kai vaikas yra patyręs tėvų netektį ir gyvena svetimoje – institucinėje aplinkoje. Kaip teigia G. Kvieskienė (2005) vaikų socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje yra išskirtinės svarbos procesas, reikalaujantis dėmesingumo, kad ugdymo procesas sudarytų prielaidas individui suvokti socialinę sąveiką ir gebėti tinkamai funkcionuoti joje. Tai yra asmens socializacijos procesas, kuris yra viena pagrindinių ugdymo (auklėjimo) funkcijų. Ši funkcija įgalina individą tapti asmenybe, gebėti prisitaikyti prie nuolatos kintančios aplinkos, įsilieti į socialinę sferą ir gebėti tikslingai veikti joje.

Globos namų ugdytinių socialinių įgūdžių formavimas, rengimas savarankiškam gyvenimui turi tapti prioritetu visuomenėje ir sulaukt didesnio dėmesio tobulinant ugdymo programas bei organizuojant užsiėmimus. Ugdymo procesuose išryškėja globos institucijų auklėtinių socialinės adaptacijos sunkumai, todėl svarbu garantuoti socialinių įgūdžių ugdymą, kad

ugdytiniai įgytų būtiną socialinę patirtį, išmoktų sąveikauti su socialine aplinka ir socialiai gebėtų įprasminti save. Svarbu tinkamai organizuoti veiklą, kurios metu būtų analizuojamos problemos, numatomi jų sprendimo būdai; ugdymą sieti su praktika ir realiu gyvenimu, atkreipiant dėmesį į praktines žinių ir įgūdžių pritaikymo galimybes, orientuojantis į tolesnę auklėtinių perspektyvą gyventi savarankiškai integruojantis į aktyvų ir prasmingą visuomenės gyvenimą (Samašonok, Gudonis, 2007).

Valstybinė globa yra griežtai reglamentuota, vaikų veikla yra vykdoma pagal nustatytas taisykles ir programas. Ugdymas institucinėje aplinkoje yra mažai individualizuotas, nepakankamai dėmesio skiriama ugdymo procesui, socialinių įgūdžių formavimui, apsiribojama tik vaiko priežiūra, instrukcijų perteikimu ir fiziologinių poreikių tenkinimu. Dėl šių priežasčių globos namų ugdytinių gyvenimas yra monotoniškas, vaikams trūksta turiningo laisvalaikio, iš kurio jie galėtų pasisemti gyvenimiškos patirties, ugdytis savo savarankiškumą, domėjimąsi aplinka, kas trikdo ir socialinių įgūdžių vystymąsi (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010).

Tyrimais (Samašonok, Gudonis, 2007), kurie atlikti remiantis paauglių, gyvenančių skirtingomis sąlygomis (globos institucijose ir pilnose šeimose) vertinimais, nustatyta, kad pedagogai, dirbantys su globos namų ugdytiniais, skiria mažiau dėmesio bendravimo gebėjimų ugdymui ir teikia mažesnę galimybę įgyti bei plėtoti bendravimo gebėjimus, nei dirbdami su paaugliais iš pilnų šeimų. Tyrimo metu paaiškėjo, kad paaugliai, gyvenantys su abiem tėvais, dažniau pamokų metu aktyviai skatinami įsijungti į bendrą klasės veiklą ir atlikti užduotis su klasės draugais, taip pat pastarųjų mintys dažniau būna atidžiai išklausomos mokytojų. Tuo metu globos namų auklėtiniai yra rečiau skatinami klausytis ir pratęsti kitų mokinių mintis, pagrįsti savo nuomonę, taip pat jiems rečiau sudaroma galimybė analizuoti bendravimo situacijas.

Kaip pažymi K. Samašonok, V. Gudonis, A. Juodraitis (2010) socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje kuriant adaptyvų elgesį turi pasižymėti globos namų ugdytinių savęs ir savo jausmų stebėjimu, kartu sudarant galimybes bei skatinant ugdytinius geriau pažinti save, gebėti išskirti savo gerąsias ir blogąsias savybes, suvokti bei gebėti įvardinti išgyvenamus jausmus, gebėti save vertinti pozityviai, orientuoti vaikus į pasitikėjimą savimi ir stiprinti jų sampratą apie asmenines galimybes, įvardinti ir plėtoti teigiamas savybes, gerbti save. Ugdymo procese svarbu įvardinti ir paskatinti visapusišką savęs pažinimą, paskatinti vaikus gebėti adekvačiai įvertinti savo charakterio privalumus ir trūkumus, galimybes ir poelgius, nes tokiu būdu vaikai įgyja įgūdžių kontroliuoti savo jausmus ir veiksmus.

R. Raudeliūnaitė ir R. Paigozina (2009) pažymi, kad socialinių įgūdžių grupėje yra svarbūs veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžiai. Veiklos įgūdžių grupei priskiriami veiklos planavimo, jos organizavimo ir vertinimo. Turėdami šiuos įgūdžius vaikai geba planuoti savo veiklą, išsikelti tikslus, nukreipti save reikiama linkme ir siekti rezultato. Šiame kontekste yra svarbu gebėti ir

suplanuoti konkrečias veiklas. Veiklos organizavimo procese globos namų ugdytiniais turi būti formuojami gebėjimai svarbu pasirinkti reikiamas priemones tam tikrai veiklai atlikti. Institucinio ugdymo kontekste, turi būti sukuriama prielaidos ugdytinių gebėjimui tikslingai atlikti užduotis ir veiklas bei jas įvertinti, kas vaikams padeda maksimaliai įsitraukti į veiklą ir efektyviai panaudoti savo galimybes siekiant užsibrėžto tikslo. Bendradarbiavimo įgūdžiai atspindi tarpusavio sąveiką, atsirandančią tarpusavio veikloje siekiant bendrojo tikslo. Bendradarbiavimo įgūdžiuose atsispindi gebėjimai dirbti su kitais – bendrauti, dalintis, susikalbėti, pasidalinti savo patirtimi siekiant bendro tikslo, pasitikėti kitais, sudaryti galimybes išreikšti nuomonę, nenuvertinti kitų gebėjimų, minčių, darbų.

Institucinėje aplinkoje ugdant socialinius įgūdžius turi būti kuriama idėja sukurti tokias sąlygas, kurioms esant globos namų auklėtiniai įgytų būtiną socialinę patirtį, išmoktų sąveikauti su socialine aplinka ir galėtų sėkmingai integruotis į visuomenę (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010). Tačiau institucinis ugdymas negali užtikrinti tokio pat pobūdžio socialinių įgūdžių ugdymo proceso, kaip jie yra ugdomi pilnavertėje šeimoje (Legault, Anawati, Flynn, 2006).

Norint, kad globos įstaigose socialinės paslaugos būtų atliktos kokybiškai, juose turi dirbti kvalifikuoti, kūrybingi, darbštūs darbuotojai (Gudžinskienė, Jaruševičienė, Mačiukienė, 2010). Personalas (įstaigos darbuotojai) yra vienas iš pagrindinių socialinių paslaugų teikimo elementų, nuo kurių priklauso vaiko poreikių patenkinimas, problemų sprendimas ir paslaugų kokybė. Vaikų socialinės globos paslaugos yra ypač sudėtinga ir atsakinga veikla, reikalaujanti aukštos profesinės kvalifikacijos ir motyvacijos. Formuojant personalą vaikų socialinės globos paslaugoms teikti, labai svarbu parinkti darbuotojus, turinčius tinkamą profesinį išsilavinimą, praktinių įgūdžių, darbo su vaikais patirties (Gudžinskienė, 2010).

Socialiniai įgūdžiai pasikartoja efektyviai sprendžiamose situacijose (Lekavičienė, Antinienė, 2012). Socialiniai įgūdžiai padeda formuoti vaikams socialinę prezentaciją- gebėti išreikšti save efektyviaus bendravimo procese (Wu, 2008). Tačiau, kaip pažymi K. Samašonok, V. Gudonis, A. Juodraitis (2010), vaikų globos ugdymo įstaigose yra sudėtinga užtikrinti vaiko gerovę ir visavertį vystymąsi.

Globos namuose ugdomi socialiniai įgūdžiai apima gebėjimus, kurie (Lekavičienė, Antinienė, 2012):

- leidžia kruopščiai atrinkti kintančią ir naudojimui reikalingą informaciją iš tarpasmeninio konteksto;
- panaudoti šią informaciją pasirenkant kontekstui tikslingą elgesį;
- realizuoti verbalinį ir neverbalinį elgesį, kuris maksimaliai tiktų numatytam tikslui pasiekti, be to, būtų išlaikomi geri santykiai su kitais asmenimis.

Tyrimais (Raudeliūnaitė, Paigozina, 2009) nustatyta, kad globos namuose gyvenantys vaikai stokoja percepcinių (bendravimo situacijų pažinimo), komunikacinių (kontakto užmezgimo, kontakto (verbalinio ir neverbalinio) palaikymo), interakcinių (empatijos, konfliktų sprendimo, savireguliacijos, veiklos ir bendradarbiavimo (veiklos planavimo, jos organizavimo ir vertinimo, darbo grupės veikloje). Visų išvardintų įgūdžių lygis nėra aukštas. Percepcinių įgūdžių stoka sukelia konkrečių bendravimo situacijų vertinimo, bendravimo problemas. Globos namų ugdytiniais yra sudėtinga užmegzti ir palaikyti kontaktą, kas leidžia teigti, jog vaikai stokoja komunikacinių įgūdžių. Institucinėje aplinkoje nėra tikslingai užtikrinamas interakcinių įgūdžių (savireguliacijos, empatijos, konfliktų sprendimo) ugdymas, kad sukeltų problemas jiems suprantant kitų žmonių išgyvenimus, gebėjimą tinkamai atsakyti į kitų jausmus, tinkamai spręsti konfliktus bei susitvarkyti. Globos namų vaikai stokoja veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžių, ypač veiklos organizavimo ir vertinimo. Nors globotinių dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai didesni nei kiti šios srities įgūdžiai, bet vis dėlto apie pusę jų šių įgūdžių stokoja. Anot R. Malinausko ir kt. (2008, 2011) vaikų esminiai socialiniai įgūdžiai yra riboti, jie dažniau yra įvaldę socialiai nepriimtino elgesio įgūdžius. Tuo tarpu esminiai socialiniai įgūdžiai yra patys svarbiausi socialiniai įgūdžiai, reikalingi visose gyvenimo situacijose ir susiję su žodinės ir nežodinės informacijos siuntimu ir priėmimu. Tam pritaria ir K. Samašonok, V. Gudonis, A. Juodraitis (2010) akcentuodami, kad menkus globos namų ugdytinių socialinius įgūdžius lemia netinkamas jų ugdymas institucinėje aplinkoje.

Institucinėje aplinkoje ugdomi socialiniai įgūdžiai turi būti grindžiami socialiniai priimtina elgsena, atitinkančia visuomenės lūkesčius ir socialines normas. Šiame kontekste socialiniai įgūdžiai pasireikia kaip tam tikri poelgiai, kuriais remiantis galima prognozuoti vaikų elgesio pasekmes atskirose situacijose. Socialinės pasekmės apima bendraamžių, mokytojų pripažinimą, prisitaikymą prie aplinkos-mokyklos, globos namų ir psichologinį prisitaikymą (Hupp, Leblan, Jewell et al., 2009), nes anot R. Braslauskienės (2001) globos namų ugdytiniai yra specifinė grupė, kuriai reikalingas kryptingas ir nuoseklus socialinių įgūdžių ugdymas, padedantis jiems prisitaikyti visuomenėje ir parengti joje gyventi. Tačiau visos šios galimybės globos namuose yra ribotos.

Siekiant pagerinti socialinių įgūdžių ugdymą institucinėje aplinkoje reikalinga teikti kokybiškas socialinės paslaugas globos namų auklėtiniams, kurti naujas struktūras, ieškoti naujų vaiko globos organizavimo formų, kas padėtų apsaugoti vaikus nuo neigiamų reiškinių. Vienas svarbiausių pokyčių yra globos sistemos kaita, kurioje būtų daugiau dėmesio skiriama programoms, padedančioms užmegzti ir palaikyti ryšius su kitais asmenimis, įgyti socialinės interakcijos įgūdžių (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010). Tačiau globos institucijose pasigendama efektyvios ugdymo sistemos bei tinkamos edukacinės ir psichosocialinės aplinkos kūrimo, kuri būtina rengiant globotinius savarankiškam gyvenimui. neparuošus ugdytinio savarankiškam gyvenimui, nesuteikus tam tikrų žinių ir nesuformavus įgūdžių, jis bus pasmerktas sunkumams. Todėl būtina ieškoti būdų,

kaip tinkamai organizuoti ugdymo procesą, kokias veiklas organizuoti, kokias ugdymo programas taikyti, kokiais ugdymo būdais ir metodais veikti globos namų auklėtojams rengiant globotinius savarankiškam gyvenimui (Samašonok, 2013).

Daugelis ugdymo sunkumų institucinėje aplinkoje kyla dėl to, kad atitrūkstama nuo vaiko individualybės. Siekiant sėkmingo globos namuose augančių vaikų ugdymo reikalinga kuo geriau pažinti vaikus: žinoti jų amžiaus tarpsnio, taip pat individualias savybes. Tik tokiu atveju bus galima sudaryti sąlygas kiekvienos asmenybės saviraiškos plėtrai, galimybes ugdytis ir mokytis iš visų jėgų (Kvieskienė, Indrašienė, 2008).

Palankios socialinių įgūdžių ugdymo sąlygos globos namuose gali būti sukuriamos paremiant jas humanistiniais principais bei parenkant tinkamus ugdymo metodus ir būdus, kad būtų atsisakyta formalaus veiklos organizavimo pagal auklėjamojo darbo planus, pripažinti ugdytinių individualumą, orientuojantis į globos ugdytinių vidinę motyvaciją, interesus bei gebėjimus, kas gali padėti suformuoti socialiai visaverčius žmones, pasirengusius įsilieti į visuomeninį gyvenimą, nes dabartinis ugdymas globos namuose yra grindžiamas taisyklėmis ir reglamentuota tvarka, o pastarieji veiksniai nuasmenina žmogų, riboja jo iniciatyvumą, kausto individualybę (Samašonok, Gudonis, Juodraitis, 2010).

K. Samašonok, V. Gudonis, A. Juodraitis (2010) akcentuoja, kad socialinių įgūdžių ugdymas turi būti grindžiamas humanizmo idėjomis, nes tik palankios ugdymo(si) sąlygos, kuriant ugdytojo ir ugdytinių bei pačių ugdytinių humaniškus tarpusavio santykius, pripažinus ugdytinių vertingumą, atsižvelgus į jų poreikius, individualią patirtį, gali sudaryti galimybes vaikams įgyti socialinių įgūdžių, stiprinti ugdytinių pasitikėjimą savimi ir savo galimybėmis. Tinkamas ugdymo padeda siekti jų atvirumo vidiniam ir išoriniam patyrimui, savo jausmų išsąmoninimui ir įvardinimui, padeda ugdytiniams drąsiai priimti savyje ir aplinkoje vykstančius pokyčius, skatina remtis patiemis savimi pasirenkant ir priimant sprendimus. Humanizmas nėra vienintelė problemos sprendimo galimybė, tačiau tai yra viena priemonių ir galimybių problemoms spręsti.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje turi būti grindžiamas asmens gebėjimu inicijuoti sąveiką bei adekvačią reakciją į kitų elgesį. Globos namuose tokios interakcijos raiška stebima gebėjimu bendrauti ir bendraujančiųjų poveikiu vienas kitam. Socialiniai įgūdžiai priklauso nuo atskirų situacijų, kuriose asmuo įgyja socialinius gebėjimus ir geba juos pritaikyti.

2. SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ INSTITUCINĖJE APLINKOJE UGDYMO KAIP SOCIALIZACIJOS PRIELAIDOS TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika

Tyrimo objektas – socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo problema.

Hipotezė. Socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje neužtikrina globos namų ugdytinių socializacijos sėkmės.

Tyrimo tikslas- ištirti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą, kaip socializacijos prielaidą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo aspektus.
2. Atskleisti socialinius įgūdžius formuojančios ugdomosios aplinkos kompetencijas ir galimybių problemas.
3. Įvertinti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą, kaip socializacijos prielaidą.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė, vertinimas ir apibendrinimas, padedantis išskirti globos namų ugdytinių subkultūros prevencijos ir socialinių įgūdžių ugdymo ypatumų teorinius aspektus.

- Dokumentų analizės metodas. Šiuo metodu analizuojami įvairūs su magistro baigiamojo darbo tema susieti dokumentai.

- Kiekybinis tyrimo metodas – anketinė apklausa. Šiuo metodu apklausiami globos namų ugdytiniai, globos namuose dirbantys pedagogai

- kokybinis tyrimo metodas – pusiau struktūruotas interviu. Šiuo metodu apklausiami globos namų darbuotojai, globos namų ugdytiniai ir buvę globos namų ugdytiniai.

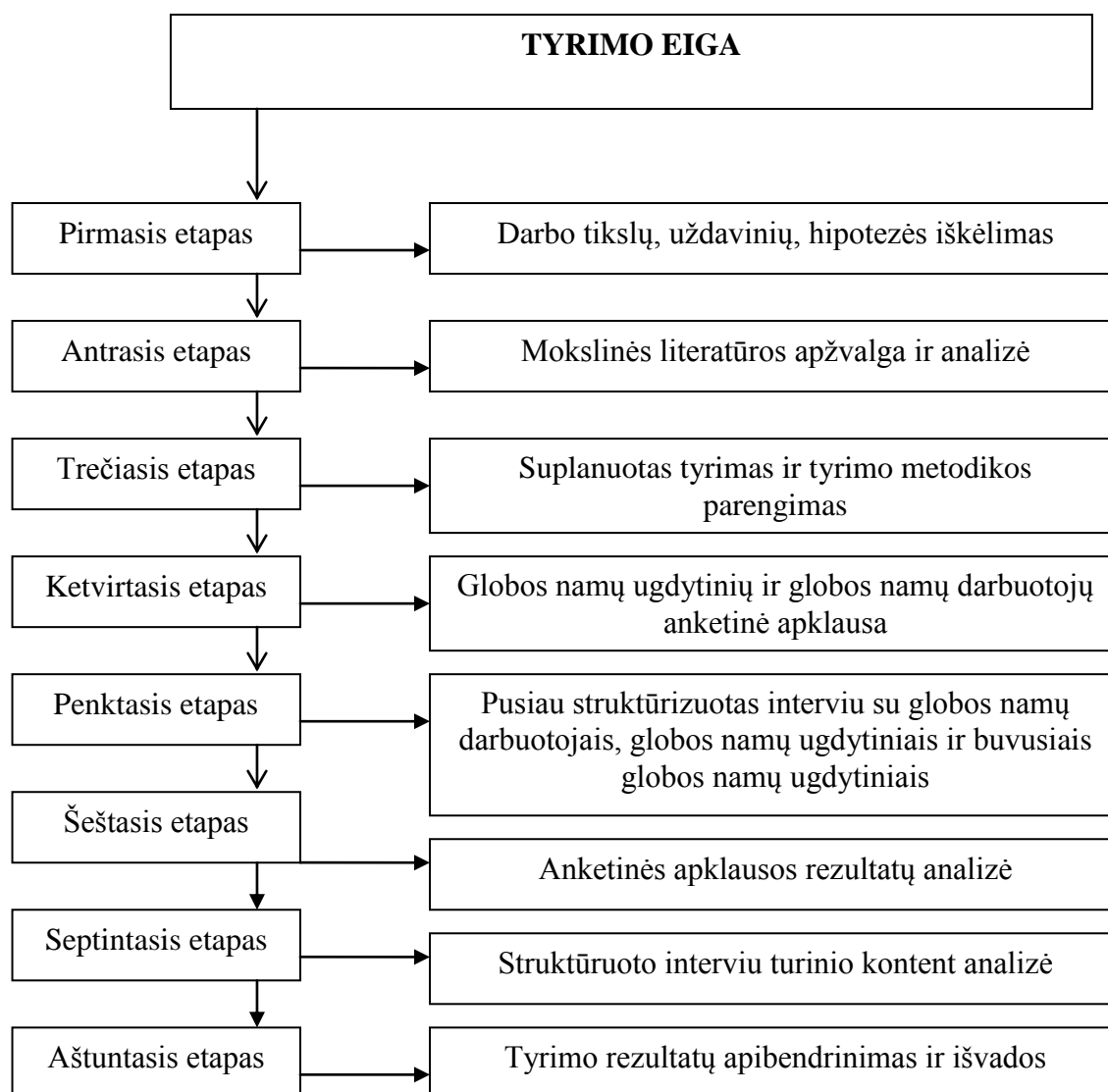
- Turinio (kontent) analizė. Šiuo metodu analizuojama interviu metu gauta informacija, atskleidžiant, susisteminant ir apibendrinant informantų - globos namų darbuotojai, globos namų ugdytiniai ir buvę globos namų ugdytiniai- nuomonę pateiktais klausimais.

- Matematinė statistika, kuria buvo apdoroti tyrimo metu gauti anketinės apklausos duomenys. Matematinė statistika atliekama renkant ir sisteminant duomenis, sudarant duomenų bazes MS Excel programoje ir atliekant statistinę duomenų analizę bei pateikimą MS Word programos paketu.

Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad globos namuose susiduriama su socialinių įgūdžių problemomis, kai ugdymas globos namuose yra griežtai reglamentuotas, neatsižvelgiama į

vaiko individualumą, vaikai per mažai motyvuojami, jų pasitikėjimo savimi lygis žemas, stokojama gebėjimų bendrauti, vaikai įgyja per mažai socialinių įgūdžių apskritai.

Socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo, kaip socializacijos prielaidos, tyrimas buvo atliekamas aštuoniais etapais. Tyrimo eiga ir jos etapai pristatomi 8 paveiksle.

2 pav. Tyrimo eigos schema

Pastaba: sudaryta autorės

Pirmajame etape suformuluota magistro darbo tema, išsikeltas darbo tikslas, suformuluoti uždaviniai, išsikelta hipotezė. Antrajame etape surinkta mokslinė literatūra, atlikta jos apžvalga bei analizė. Išstudijavus mokslinę literatūrą trečiajame etape suplanuotas tyrimas ir parengta kiekybinio ir kokybinio tyrimų metodika. Ketvirtajame etape anketinės apklausos metodu apklausti globos namų ugdytiniai ir globos namų darbuotojai. Penktajame etape struktūruoto interviu metodu apklausti globos namų darbuotojai, globos namų ugdytiniai ir buvę globos namų ugdytiniai. Surinkus visą reikalingą informaciją anketinės apklausos metu šeštajame tyrimo etape gauti

rezultatai apskaičiuoti, aprašyti ir pateikti grafiškai. Septintajame etape išanalizuoti interviu metu gauti duomenys ir pateikta jų turinio kontent analizė. Aštuntajame tyrimo eigos etape pateikti tyrimo rezultatų apibendrinimai ir išvados.

Kiekybinio tyrimo organizavimas. Anketinė apklausa atlikta Kauno savivaldybės vaikų globos namuose ir Atžalyno globos namuose. Kiekybinis tyrimas atliktas 2014 m. Kovo, balandžio mėnesiais. Tyrimas buvo atliekamas iš anksto su globos namų vadovais suderintu laiku, vaikus ir pedagogus apklausiant tuo pačiu metu. Anketinės apklausos dalyviai buvo supažindinti su atliekamu tyrimu, jo tikslu, anketinės apklausos konfidencialumu. Taip pat respondentams buvo pasiūlyta jiems patiems norint susipažinti su tyrimo metu gautais rezultatais.

Tyrimo imtis. Kiekybinio tyrimo metu apklausti globos namų ugdytiniai. Atžalyno vaikų globos namuose gyvena 63 vaikai, kurių tarpe vyresnių nei 14 metų yra 28. Kauno savivaldybės vaikų globos namuose gyvena 60 vaikų, kurių tarpe vyresnių nei 14 metų - 24. Tyrime dalyvavo 48 globos namų (Kauno savivaldybės globos namai ir Atžalyno vaikų globos namai) ugdytiniai - 22 mergaitės ir 26 berniukai, kurių amžiaus vidurkis yra 15,6 metų.

Atžalyno globos namuose dirba 15 darbuotojų, kurių tarpe yra vienas pedagogas, 12 socialinių darbuotojų ir du vyr. socialiniai darbuotojai. Kauno savivaldybės globos namuose dirba 10 darbuotojų, kurių tarpe yra 2 pedagogai ir 8 socialiniai darbuotojai. Kiekybiniame tyrime dalyvavo 15 globos namų darbuotojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, kurių darbo stažas svyruoja nuo 1,5 mėnesio iki 20 metų.

Tyrimo instrumentas – anketinė apklausa. Sudaryti klausimynai globos namų darbuotojams (žr. priedas Nr. 1) ir globos namų ugdytiniams (žr. priedas Nr. 2). Ši tyrimo priemonė pasirinkta siekiant gauti reikalingą informaciją apie socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą, kaip socializacijos prielaidą.

Globos namų pedagogų anketą (žr. priedas Nr. 1) sudaro 4 demografiniai ir 19 pagrindinių klausimų:

Demografiniais klausimais siekiama sužinoti globos namų darbuotojų lytį, pareigas, darbo stažą globos namuose.

1 – 2 klausimais siekiama išsiaiškinti globos namų darbuotojų nuomonę apie tai, kaip galima globos namų aplinką padaryti panašesnę į šeimos aplinką ir kokių veiksnių trūksta šio tikslo pasiekimui.

3 klausimu siekiama išsiaiškinti, su kokiais sunkumais, globos namų darbuotojų nuomone, dažniausiai susiduria globos namuose gyvenantys vaikai.

4 klausimu globos namų darbuotojų paprašyta nurodyti, kaip globos namuose yra užtikrinamas vaikų saugumas.

5 klausimu siekiama išsiaiškinti, ar vaikai laisvai išsako savo mintis, nuomonę, pažiūras.

6 klausimu siekiama išsiaiškinti, kaip globos namuose vaikai skatinami už gerą elgesį, darbą ar mokslą.

7 klausimu norima iširti ar skiriama laiko supažindinti vaikus su maisto produktų, aprangos, buities, higienos reikmenų, komunalinių patarnavimų, darbo užmokesčio ir kt. kainomis.

8 – 15 klausimais siekiama sužinoti, ar globos namuose yra užtikrinamas vaikų socialinių įgūdžių vystymasis, kaip jie formuojami, ar daug dėmesio skiriama socialinių įgūdžių ugdymui, kokiais būdais užtikrinamas socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje, kokioje situacijoje yra ugdomi socialiniai įgūdžiai, kaip kontroliuojamas vaikų socialinių įgūdžių ugdymas, ar socialiniai įgūdžiai yra ugdomi tinkamai, ar jų ugdymui skiriama pakankamai dėmesio ir laiko.

16 klausimu siekiama išsiaiškinti, kas daroma globos namuose, kad gyvenantys vaikai būtų geriau paruošiami savarankiškam gyvenimui.

17 klausimu siekiama sužinoti, kaip globos namų darbuotojai vertina socialinių įgūdžių ugdymą, kaip socializacijos prielaidą.

18 – 19 klausimais norima sužinoti globos namų darbuotojų nuomonę apie tai, ar vaikai išeidami iš globos namų yra pilnai pasiruošę savarankiškam gyvenimui ir kokios pagalbos išėję gali tikėtis iš globos namų.

Globos namų ugdytinių tyrimo anketą sudaro 4 demografiniai klausimai ir 16 pagrindinių klausimų:

Demografiniais klausimais siekiama sužinoti globos namų ugdytinių amžių, lytį, kiek laiko jie gyvena globos namuose, ar laiko juos savo namais.

1 klausimu siekiama sužinoti, ar globos namų ugdytiniai yra įgiję socialinių įgūdžių: bendrauti su bendraamžiais, su juos supančiais suaugusiais, ar geba spręsti konfliktus, valdyti jausmus, priimti savarankiškus sprendimus.

2 klausimu globos namų ugdytinių paprašyta apibrėžti kaip jie supranta, kas tai yra socialiniai įgūdžiai.

3 klausimu siekiama išsiaiškinti, kokios yra globos namų ugdytinių pareigos šeimoje.

4 klausimu siekiama sužinoti, kas vaikus išmokė atlikti namų ruošos, buities ir kitus darbus.

5 klausimu norima išsiaiškinti, ar globos namų ugdytiniai žino maisto produktų, aprangos, buities, higienos reikmenų, komunalinių patarnavimų, darbo užmokesčio ir kt. kainas.

6 klausimu siekiama sužinoti, į ką globos namų ugdytiniai kreipiami iškilus neaiškumams, problemoms pirmiausia.

7 klausimu norima sužinoti, ar vaikų globos namuose yra darbuotojas, kuriuo vaikai pasitiki.

8 klausimu siekiama išsiaiškinti, ar vaikai jaučiasi saugūs gyvendami vaikų globos namuose.

9 klausimu norima sužinoti, kaip vaikai yra skatinami už gerą elgesį, darbą ar mokslą.

10 klausimu siekiama išsiaiškinti, ar vaikai yra supažindinti su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti.

11 klausimu norima sužinoti, ar globos namų ugdytiniais yra suteikta galimybė valdyti savo asmeninius pinigus, planuoti asmeninį biudžetą.

12 klausimu siekiama išsiaiškinti, ar vaikai yra supažinti su Lietuvos Respublikos įstatymais, kurie reglamentuoja socialinę apsaugą.

13 - 16 klausimais norima išsiaiškinti, kokių socialinių įgūdžių trūksta globos namų ugdytiniais, ar globos namuose ugdomi visi trūkstami socialiniai įgūdžiai, kokioje situacijoje yra ugdomi socialiniai įgūdžiai globos namuose ir kokių socialinių įgūdžių, galinčių padėti sėkmingiau adaptuotis visuomenėje, vaikams trūksta.

Tyrimo duomenų analizė. Tyrimo duomenys buvo apdoroti renkant ir sisteminant duomenis, sudarant duomenų bazes MS Excel programoje ir atliekant statistinę duomenų analizę bei pateikimą MS Word programos paketu.

Kokybinio tyrimo organizavimas. Vadovaujantis išstudijuota literatūra apie socialinių įgūdžių ugdymą institucinėje aplinkoje buvo parengti pusiau struktūruoto interviu klausimynai globos namų darbuotojams (žr. priedas Nr. 3), globos namų ugdytiniais (žr. priedas Nr. 4) ir buvusiems globos namų ugdytiniais (žr. priedas Nr. 5).

Interviu su globos namų darbuotojais ir globos namų ugdytiniais buvo atliekami globos namų patalpose iš anksto su globos namų vadovybe suderintu laiku, vaikus ir pedagogus apklausiant tuo pačiu metu. Su globos namus palikusiais vaikais interviu buvo atliekamas neutralioje aplinkoje iš anksto suderintu laiku.

Visi sutikę dalyvauti interviu, buvo supažindinti su atliekamu tyrimu, jo tikslu, bei tokio pobūdžio tyrimų poreikiu. Taip pat informantams pasiūlyta jiems patiems norint susipažinti su tyrimo metu gautais rezultatais.

Interviu organizuotas iš anksto jo laiką suderinus su informantais. Kiekvieno interviu trukmė buvo ne trumpesnė nei 15 minučių ir ne ilgesnė nei 25 minutės (visų interviu trukmės vidurkis yra ~ 22 minutės).

Renkant duomenis kiekvieno interviu tekstas buvo įrašomas į diktofoną, paimtų interviu tekstai transkribuojami ir suvedami į atskiras kompiuterines bylas išlaikant tiriamojo konfidencialumą ir laikantis anonimiškumo. Transkribuoti duomenys pateikiami prieduose (buvusių globos namų ugdytinių interviu duomenys pateikiami priede Nr. 6, globos namų ugdytinių interviu

duomenys pateikiami priede Nr. 7, globos namų darbuotojų interviu duomenys pateikiami priede Nr. 8).

Visų paimtų interviu tekstų apimtis (interviu tekstas ir tyrėjo užduodami klausimai) svyravo nuo 1 iki 1,5 A4 formato puslapių, kai kiekviename puslapyje tekstas buvo suvestas 12 pt raidžių dydžiu ir 1,5 tarpu (vidutinė visos tiriamųjų imties interviu apimtis yra 1,2 puslapio) (transkribuoti interviu duomenys pateikiami 6,7,8 prieduose).

Tyrimo imtis. Atžalyno globos namuose gyvena 63 vaikai, kurių tarpe vyresnių nei 14 metų yra 28. Kauno savivaldybės globos namuose gyvena 60 vaikų, kurių tarpe vyresnių nei 14 metų - 24. Interviu dalyvavo 8 vaikai – 3 mergaitės ir 5 berniukai. Kokybiniame tyrime dalyvavo 8 globos namų ugdytiniai, kurių tarpe buvo 4 vaikai, gyvenantys Kauno savivaldybės globos namuose (3 berniukai ir 1 mergaitė) ir 4 vaikai, gyvenantys Atžalyno globos namuose (2 mergaitės ir 2 berniukai). Tyrime dalyvavusių vaikų amžiaus vidurkis 15,6 metai (mergaičių amžiaus vidurkis 16 metų, berniukų – 15 metų). Interviu dalyvavusių vaikų gyvenimo globos namuose vidurkis yra 7 metai (mergaičių gyvenimo globos namuose vidurkis yra daugiau nei 3 metai; berniukų - 9,6 metai). Globos namų ugdytinių pusiau struktūruoto interviu klausimyną sudaro 9 klausimai (žr. priedas Nr. 4), kuriais siekiama atskleisti socialinių įgūdžių ugdymo globos namuose aspektus.

Pusiau struktūruotame interviu dalyvavusių globos namų ugdytinių imties charakteristikos pristatomos 1 lentelėje.

1 lentelė. Globos namų ugdytinių tyrimo imties charakteristikos

Respondentas*	Lytis, Amžius	Globos namai	Laikas, praleistas globos namuose	Interviu data ir laikas
Respondentas Nr. GNU1	Berniukas 14 m.	Kauno savivaldybės vaikų globos namai	2 metai 2 mėnesiai	2014-03-04 17 min.
Respondentas Nr. GNU2	Berniukas 14 m.	Kauno savivaldybės vaikų globos namai	Nuo kūdikystės	2014-03-04 20 min.
Respondentas Nr. GNU3	Berniukas 15 m.	Kauno savivaldybės vaikų globos namai	5 metai	2014-03-04 15 min.
Respondentas Nr. GNU4	Mergaitė 15 m.	Atžalyno vaikų globos namai	Prieš 4 mėnesius	2014-03-25 20 min.
Respondentas Nr. GNU5	Berniukas 15 m.	Atžalyno vaikų globos namai	Nuo kūdikystės	2014-03-25 25 min.
Respondentas Nr. GNU6	Mergaitė 16 m.	Atžalyno vaikų globos namai	1 metai	2014-04-04 23 min.
Respondentas Nr. GNU7	Berniukas 16 m.	Atžalyno vaikų globos namai	12 metų	2014-04-04 20 min.
Respondentas Nr. GNU8	Mergaitė 18 m.	Kauno savivaldybės vaikų globos namai	8 metai	2014-04-04 25 min.

*GNU – globos namų ugdytinis

Atžalyno globos namuose dirba 15 darbuotojų, kurių tarpe yra vienas pedagogas, 12 socialinių darbuotojų ir du vyr. socialiniai darbuotojai. Kauno savivaldybės globos namuose dirba 10 darbuotojų, kurių tarpe yra 2 pedagogai ir 8 darbuotojai. Kokybiniu tyrimu apklausti 3 globos namų darbuotojai, kurių veikla yra tiesiogiai susieta su socialinių įgūdžių ugdymu. Tyrime dalyvavusių globos namų darbuotojų tarpe buvo 2 moterys (dirbančios Kauno savivaldybės globos namuose ir Atžalyno globos namuose) ir 1 vyras (Atžalyno globos namai), kurių darbo stažo globos namuose vidurkis 5 metai. Pedagogų pusiau struktūruoto interviu klausimyną sudaro 9 klausimai (žr. priedas Nr. 3), kuriais siekiama atskleisti socialinių įgūdžių ugdymo globos namuose aspektus.

Pusiau struktūruotame interviu dalyvavusių globos namų darbuotojų imties charakteristikos pristatomos 2 lentelėje.

2 lentelė. *Globos namų darbuotojų tyrimo imties charakteristikos*

Respondentas*	Lytis ir amžius	Išsilavinimas	Darbo stažas	Darbovietė	Pareigos	Interviu data ir laikas
Respondentas Nr. GND1	Vyras 26 m.	Aukštasis universitetinis	4 m.	Kauno vaikų globos namai	Socialinis darbuotojas	2014-03-24 22 min.
Respondentas Nr. GND2	Moteris 35 m.	Aukštasis universitetinis	7 m.	Atžalyno vaikų globos namai	Vyr. socialinė darbuotoja	2014-03-24 25 min.
Respondentas Nr. GND3	Moteris 43 m.	Aukštasis universitetinis	7 m.	Kauno savivaldybės globos namai	Vyr. socialinė darbuotoja	2014-03-25 25 min.

*GND – globos namų darbuotojai

Kokybiniame tyrime dalyvavo 3 buvę globos namų ugdytiniai – 2 moterys ir 1 vyras, kurie yra nesukūrę šeimų, jų amžiaus vidurkis 20 m., jų globos namuose praleisto laiko vidurkis yra 8 metai. Buvusių globos namų ugdytinių pusiau struktūruoto interviu klausimyną sudaro 13 klausimų (žr. priedas Nr. 5), kuriais siekiama atskleisti socialinių įgūdžių ugdymo globos namuose aspektus.

Pusiau struktūruotame interviu dalyvavusių buvusių globos namų ugdytinių imties charakteristikos pristatomos 3 lentelėje.

3 lentelė. *Buvusių globos namų ugdytinių tyrimo imties charakteristikos*

Respondentas*	Lytis	Amžius	Šeimyninis statusas	Laikas, praleistas globos namuose	Interviu data ir laikas
Respondentas Nr. PGNA1	Vyras	21 m.	Nevedęs	13 m.	2014-04-17 15 min.
Respondentas Nr. PGNA2	Moteris	19 m.	Netekėjusi, turi draugą	4 - 5 m.	2014-04-22 25 min.
Respondentas Nr. PGNA3	Moteris	19 m.	Netekėjusi, turi draugą	6 - 7m.	2014-04-18 15 min.

* PGNA – palikę globos namus asmenys

Tyrimo instrumentas. Vadovaujantis išstudijuota literatūra buvo sudaryti pusiau struktūruoto interviu klausimynai (globos namų darbuotojų interviu klausimynas žr. priedas Nr. 3, globos namų ugdytinių interviu klausimynas žr. priedas Nr. 4, buvusių globos namų ugdytinių interviu klausimynas žr. priedas Nr. 5).

Interviu instrumentų pagrindimas pateikiamas 4 lentelėje.

4 lentelė. Interviu instrumentų pagrindimas

Globos namų darbuotojų interviu instrumentas	
<i>Klausimai</i>	<i>Klausimų tikslai</i>
1. Kaip manote, kokiomis savybėmis dažniausiai pasižymi globos namuose augantys vaikai? Su kokiais sunkumais dažniausiai jie susiduria?	1 kl. GN ugdytinių savybės, pagrindiniai sunkumai, su kuriais jie susiduria
2. Kaip yra ugdomas vaiko atsakomybės ir pareigos jausmas, ar yra sąlygos vaikui tvarkytis įvairiose kasdienio gyvenimo, buities situacijose?	2 kl. vaiko atsakomybės pareigos jausmo ugdymas, kasdienių darbų atlikimas
3. Kaip Jūs, kaip globos namų personalas, suprantate socialinius įgūdžius ir jų ugdymą?	3 kl. – globos namų personalo samprata apie socialinius įgūdžius ir jų ugdymą
4. Kaip ir kokiais būdais yra ugdomi socialiniai įgūdžiai institucinėje aplinkoje? Ar turi vaikai galimybes tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius?	4 kl. – socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo būdai ir galimybės
5. Jūsų manymu ar ugdytiniai pakankamai aktyviai įtraukiami, planuojant jų savarankišką gyvenimą?	5 kl.- ugdytinių įtraukimas į savarankiško gyvenimo planavimą
6. Kaip aktyviai globos įstaigos darbuotojai dirba su vaiku individualiai ir grupėse formuodami jo profesijos pasirinkimą, savarankiško gyvenimo įgūdžius?	6kl.- individualus darbas su vaikais, formuojant savarankiško gyvenimo įgūdžius
7. Kaip vertinate, kokių socialinių įgūdžių stokoja globos namų auklėtiniai? Jūsų nuomone, kokie įgūdžiai jiems yra svarbiausia?	7 kl. GN ugdytinių socialinių įgūdžių stoka, svarbiausi jų socialiniai įgūdžiai
8. Kaip manote, ar globos namuose ugdomi socialiniai įgūdžiai padės ugdytiniams sėkmingai adaptuotis visuomenėje?	8 kl.- socialinių įgūdžių įtaka adaptacijai visuomenėje
9. Kokios pagalbos vaikas, išėjęs į savarankišką gyvenimą, gali tikėtis iš įstaigos?	9 kl. – pagalbos vaikui palikusiam globos namus teikimas
Globos namų ugdytinių interviu instrumentas	
<i>Klausimai</i>	<i>Klausimų tikslai</i>
1. Kaip jūs suprantate, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?	1 kl.- socialinių įgūdžių samprata ir ugdymas
2. Ar esate įgiję socialinių įgūdžių?	2 kl.- įgyti socialiniai įgūdžiai
3. Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?	3 kl. – socialinių įgūdžių ugdymas globos namuose
4. Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi Jums?	4 kl. – asmeniškai svarbiausi socialiniai įgūdžiai, ugdomi globos namuose
5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduriate? ir kokių įgūdžių jūs stokojate?	5 kl. – sunkumai, su kuriais susiduriama, dėl socialinių įgūdžių stokos

6.Ar jautiesi saugi/ us gyvendama/as vaikų globos namuose? 7.Kuo siekiate būti ateityje? 8.Kaip manote, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės jums ateityje sėkmingai adaptuotis visuomenėje? 9.Ar ateityje tikėtės sulaukti pagalbos iš šios institucijos?	6 kl.- saugumas gyvenant vaikų globos namuose 7 kl.- ateities siekiai 8 kl. – socialinių įgūdžių įtaka adaptacijos visuomenėje sėkmei 9 kl. –tikėjimas ateityje sulaukti pagalbos iš globos namų
<i>Buvusių globos namų ugdytinių interviu instrumentas</i>	
<i>Klausimai</i>	<i>Klausimų tikslai</i>
1. Su kokiais sunkumais teko susidurti, išėjus iš globos įstaigos? 2. Išėjus iš globos įstaigos, apsistojote? 3. Kuo užsiimate, ar įgijot specialybę? 4. Ar globos įstaigoje buvote supažindintas su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti? 5. Nuo kelių metų vaikai globos namuose ruošiami savarankiškam gyvenimui? 6. Jūsų nuomone, vaikai globos namuose yra motyvuoti siekti savarankiškumo? 7. Jūsų manymu, buvot pakankamai aktyviai įtraukiamas, planuojant jūsų ateitį, sėkmingą adaptaciją visuomenėje? Ar išeidami iš globos įstaigos jautėtės pasirengęs/usi pradėti savarankišką gyvenimą? 8. Kokie užsiėmimai, vykdomi globos įstaigoje turėjo įtakos Jūsų ateičiai? 9. Ar būdami vaikų globos namuose, įgijote socialinių įgūdžių? 10. Išėjus iš globos namų tikėjotės kokios pagalbos iš šios institucijos?	1 kl. – sunkumai išėjus iš globos namų 2 kl. – gyvenamoji vieta išėjus iš globos namų 3 kl. – užsiėmimas, specialybė 4 kl. – supažindinimas su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti globos namuose 5 kl. rengimas savarankiškam gyvenimui globos namuose 6 kl. – motyvacija savarankiškumui 7 kl. – aktyvūs vaikų įtraukimas į ateities planavimą, sėkmingą adaptaciją, pasirengimas pradėti savarankišką gyvenimą 8 kl. – globos namuose vykdomi užsiėmimai, turintys įtakos vaikų ateičiai 9 kl. – globos namuose įgyti socialiniai įgūdžiai 10 kl.- pagalba, kurios tikėtasi išėjus iš globos namų

Turinio kontent analizė. Turinio analizės metodas yra socialinės informacijos turinio kiekybinė analizė. Turinio analizė sudaro galimybę tyrėjui objektyviai ir sistemiškai išnagrinėti teksto ypatybes, daryti patikimas išvadas. Turinio analizė sudaro galimybes nagrinėti visą pateiktą informaciją. Turinio analizės metodo esmė – išskirti dokumento tekste esančius tam tikrus prasminius vienetus, jų pateikimo dažnį bei pateikti jų ryšius vienas su kitu ir visa informacijos apimtimi. Turinio analizės paskirtis ir yra atskleisti, susisteminti ir apibendrinti šią informaciją (Tidikis, 2003). Šiuo tyrimo metodu informantų atsakymai skirstomi į kategorijas, subkategorijas ir pristatomi juos iliustruojantys teiginiai.

Tyrimo rezultatų pagrindimas. Tyrimo rezultatai yra pagrįsti tyrimo metu gautos kiekybinio tyrimo (anketinės apklausos) rezultatais, kurie analizuojami matematinės analizės metodu, vertinant apibendrintus respondentų pateiktus rezultatus. Anketinėje apklausoje dalyvavo globos namų ugdytiniai ir globos namų darbuotojai. Kokybinio tyrimo (struktūruoto interviu)

rezultatai pagrįsti teksto turiniu, kuris analizuojamas remiantis turinio kontent analizės metodu. Interviu dalyvavo globos namų darbuotojai, globos namų ugdytiniai ir buvę globos namų ugdytiniai.

2.2. Respondentų charakteristika

Kiekybiniame tyrime dalyvavo 63 respondentai, iš jų 48 vaikų globos namų ugdytiniai, 15 globos namų pedagogų. Kokybiniame tyrime – 14 respondentų, iš jų 8 vaikų globos namų ugdytiniai, 3 pedagogai ir 3 asmenys jau palikę vaikų globos namus.

Tyrime dalyvavusių globos namų darbuotojų dauguma nurodė turintys aukštuosius neuniversitetinius ir universitetinius išsilavinimus. Beveik pusė tyrime dalyvavusių moterų nurodė turinčios universitetinį ir neuniversitetinį pedagoginį ir socialinio darbuotojo diplomus (44 proc.). Po 22 proc. tyrime dalyvavusių vyrų ir moterų nurodė turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, o po 6 proc. tyrimo dalyvių – turintys aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą.

Tyrime dalyvavusių globos namų darbuotojų darbo stažas globos namuose nuo 1,5 mėnesio iki 20 m.. Moterys nurodė turinčios 1-3 m. darbo stažą (22 proc.). Po 16 proc. respondenčių nurodė turinčios iki 1 m. ir 7-10 m. patirtį. 12 proc. moterų nurodė turinčios 16 m. ir daugiau darbo stažą globos namuose. Tyrime dalyvavę vyrai dažniausiai turi 4-6 m. darbo globos namuose stažą. Po 6 proc. respondentų nurodė turintys 1-3 m. ir 7-10m. darbo stažą.

Tyrime dalyvavo 14-18 metų globos namų ugdytiniai, kurių tarpe daugiausiai buvo 14 metų (17 proc.) ir 15 metų (21 proc.) vaikų. Mergaičių tarpe dažniausiai dalyvavo 17 metų (17 proc.) ir 18 metų (13 proc.) globos namų ugdytinės.

Tyrime dalyvavo vaikai, kurių gyvenimo patirtis globos namuose įvairi – nuo kūdikystės iki 15 metų. Tyrime dalyvavę berniukai dažniausiai (17 proc.) nurodė globos namuose gyvenantys 8-12 metų. Daugiausiai (13 proc.) mergaičių nurodė globos namuose gyvenančios nuo kūdikystės. Po 8 proc. mergaičių globos namuose gyvena 1-3 m., 8-12 m. ir 13 ir daugiau metų. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad dauguma tyrimo dalyvių yra ilgamečiai globos namų ugdytiniai.

Tyrime dalyvavo 3 buvę globos namų ugdytiniai, kurie jau gyvena savarankiškai. Informantais buvo 2 moterys ir 1 vyras. Visi buvę globos namų ugdytiniai nurodė esantys nevedę/netekėjusios. Buvę globos namų ugdytiniai globos namuose nurodė praleidę 13 metų (vyras), 5 ir 7metus – tyrime dalyvavę moterys.

Apibendrinant respondentų charakteristiką galima teigti, kad tyrime dalyvavo 46 mergaičių ir 54 proc. berniukų gyvenančių globos namuose, kurių amžius yra 14-18 metų. Tyrime dalyvavo 18 globos namų darbuotojų, kurių tarpe buvo 5 vyrai, sudarantys 29 proc. globos namų tiriamosios

populiacijos ir 13 moterų (71 proc.), kurie dirba socialiniais darbuotojais ir vyr. socialiniais darbuotojais. Dažniausiai tyrimo dalyvės moterys turėjo aukštuosius universitetinius ir neuniversitetinius pedagogo ir socialinio darbuotojo išsilavinimus, vyrai – aukštąjį išsilavinimą. Tyrime dalyvavo globos namų darbuotojai, turintys nuo 2 mėnesių iki 20 metų darbo stažą. Tyrime dalyvavo trys iš vaikų globos namų išėję buvę ugdytiniai, kurių tarpe buvo 1 vyras ir 2 moterys, kurių amžius svyravo nuo 19 iki 21 m. Visi tyrimo dalyviai yra nesukūrę šeimų. Išsamus respondentų charakteristikos rezultatai grafikuose pateikiami 9 priede.

2.3. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

Tyrimu¹ nustatyta, kad daugiau nei pusė (63 proc.) globos namų ugdytinių globos namus laiko savais namais. Su tuo tik iš dalies sutiko kiek daugiau nei trečdalis vaikų. Tai leidžia formuoti išvadą, kad į globos namus patekę vaikai dažniausiai susitaiko su buvimu juose ir juos laiko savais namais.

Tyrimo dalyvavę globos namų darbuotojai dažniausiai nurodė, kad norint globos namų aplinką padaryti panašesne į šeimos aplinką reikalinga daugiau dėmesio skirti bendravimui ir bendradarbiavimui tarp vaikų ir kitų globos namų bendruomenės narių. Taip mano (45 proc.) tiriamųjų. (45 proc.) apklaustųjų. pažymėjo, kad daugiau dėmesio reikia skirti pavyzdiniam socialinių įgūdžių formavimui.

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad siekiant pagerinti globos namų aplinką ir padaryti ją panašesne į šeimos aplinką reikalinga daugiau dėmesio skirti bendravimui su vaikais bei praktinių įgūdžių formavimui.

Išsiaiškinus būdus, kuriais būtų galima globos namų aplinką padaryti panašesne į šeimos aplinką paaiškėjo, kad šių tikslų įgyvendinimui reikalinga stipresnė materialinė bazė. Taip mano 41 proc. respondentų. (28 proc.) tiriamųjų nurodė, kad reikia daugiau buitinių ir darbinių priemonių. (22 proc.) anketinės apklausos dalyvių nurodė, jog trūksta pačių globos namų darbuotojų iniciatyvos. Kad nieko netrūksta mano tik 9 proc. respondentų.

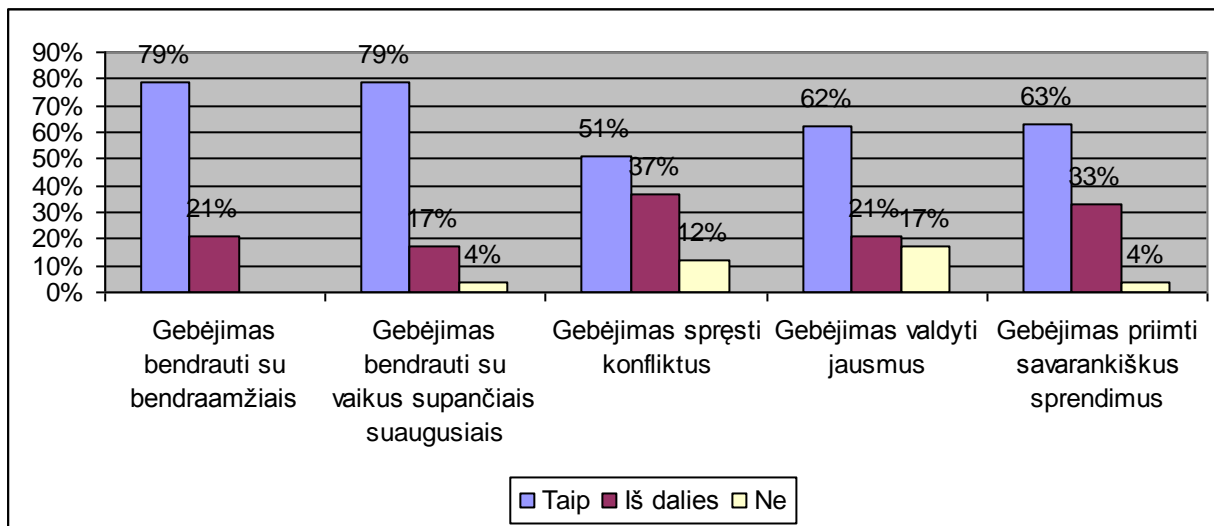
Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad kuriant aplinką, artimą šeimos aplinkai, reikalinga stiprinti globos įstaigų materialinę bazę, įsigyti daugiau buitinių ir darbinių priemonių bei skatinti darbuotojų iniciatyvas.

Augdami globos namuose vaikai dažniausiai įgyja įvairių socialinių įgūdžių. Dauguma, po (79 proc.) globos namuose gyvenančių vaikų, nurodė, kad jie įgijo gebėjimų bendrauti su

¹ Kiekybinio tyrimo duomenys iliustruoti lentelėje pateikiami 10 priede.

bendraamžiais ir suaugusiais. Kiek mažiau vaikų (63 proc.) teigė įgiję gebėjimų savarankiškai priimti sprendimus, (62 proc.) mano gebantys valdyti jausmus ir (51proc.) spręsti konfliktus (3 pav.).

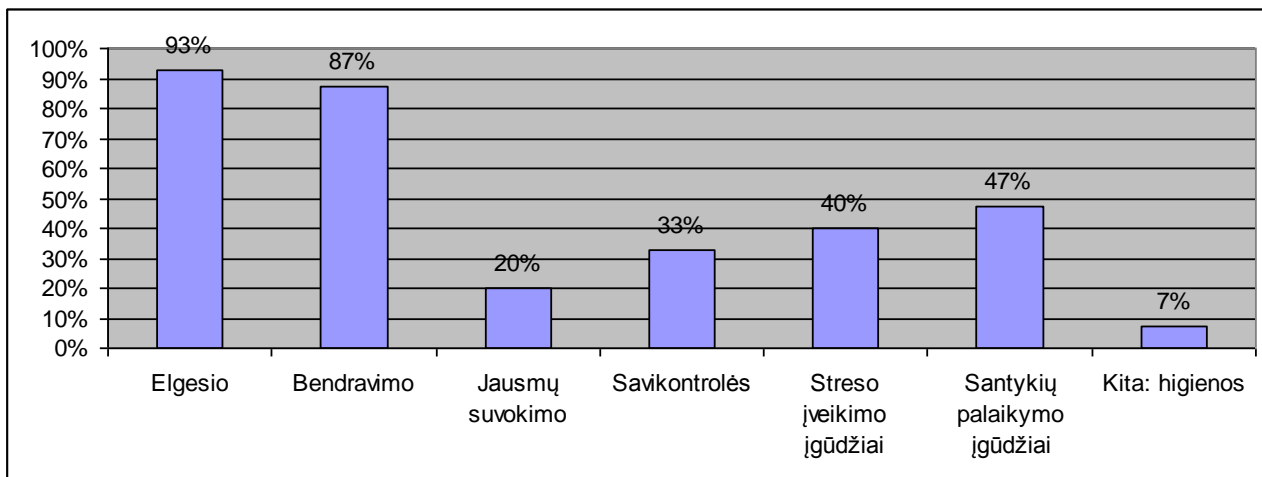
Tyrimo rezultatai leidžia formuluoti išvadą, kad nors globos namuose įgyjami, įvairūs socialiniai įgūdžiai, tačiau jų vis dar trūksta, nes ne visi respondentai nenurodė vienareikšmiškai įgiję įvairių socialinių įgūdžių.

3 pav. Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų įgyti socialiniai įgūdžiai

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad globos namuose dažniausiai yra ugdomi elgesio (93 proc.), bendravimo (87 proc.) ir santykių palaikymo (47proc.) įgūdžiai. Mažiausiai dėmesio skiriama Higienos (7 proc.), jausmų suvokimo (20 proc.) ir savikontrolės (33 proc.) socialinių įgūdžių ugdymui (4 pav.).

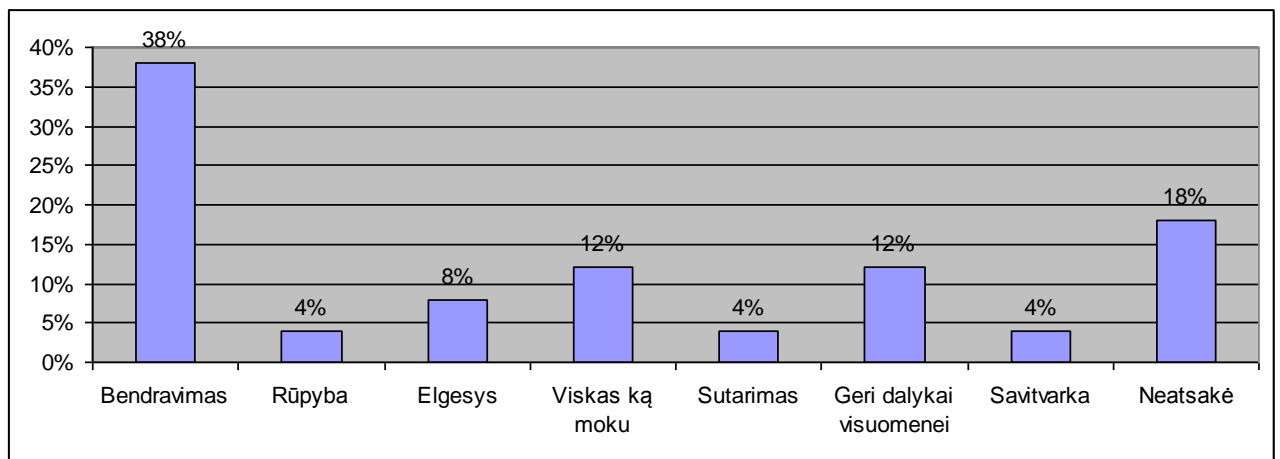
Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad globos namuose vaikai yra ugdomi įvairių socialinių įgūdžių, kurių dažniausi yra elgesio, bendravimo, santykių palaikymo. Tačiau reikia ypatingai atkreipti dėmesį į higienos, jausmų suvokimo ir savikontrolės įgūdžių ugdymą.

4 pav. Tyrimu dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, kokie socialiniai įgūdžiai yra formuojami globos namuose

Tyrimu nustatyta, kad globos namų ugdytiniai socialinius įgūdžius supranta skirtingai. Dažniausiai jie yra įvardinami kaip bendravimas (38 proc.). Po (12 proc.) vaikų nurodė, kad socialiniai įgūdžiai yra „viskas, ką moku“ ir „geri dalykai visuomenei“. Kiti vaikai socialinius įgūdžius apibrėžė kaip elgesį (8 proc.), rūpybą (4 proc.), sutarimą (4 proc.), savitvarką (4 proc.). Paminėtina ir tai, kad (18 proc.) vaikų negalėjo atsakyti į šį klausimą ir neapibrėžė socialinių įgūdžių sampratos (13 proc.) (5 pav.).

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad globos namų ugdytiniai skirtingai suvokia, kas yra socialiniai įgūdžiai. Todėl galima daryti prielaidą, kad jiems trūksta informacijos apie socialinius įgūdžius. Dažniausiai socialiniai įgūdžiai apibrėžiami kaip bendravimo forma.

5 pav. Tyrimu dalyvavusių globos namuose augančių vaikų socialinių įgūdžių sampratą

Interviu dalyvavusių globos namų ugdytinių ir globos namų darbuotojų (priedas Nr. 3 – 3 klausimas; priedas Nr. 4 – 1 klausimas) buvo paprašyta nurodyti, kaip jie supranta ir gali apibrėžti socialinius įgūdžius.

„Socialiniai įgūdžiai padeda geriau adaptuotis į visuomenę, jų ugdymas yra mūsų, kaip darbuotojų viena iš svarbiausių užduočių“ (GND1).

„Tai asmens savybių kompleksas, leidžiantis lengvai bendrauti su kitais žmonėmis, socialinio bendravimo patirtis. Socialiniai įgūdžiai įgyjami socializacijos proceso metu“ (GND2)

„Socialinius įgūdžius kiekvienas mes turime tik ar jie yra pritaikomi tinkamai. Globotiniams tinkamai suformuoti socialinius įgūdžius padeda socialiniai darbuotojai individualiai dirbdami su vaiku“ (GND3)

„Kai tu sugebi nu su kažkuo sutarti ir kai tave to mokina“ (GNU1)

„Visa tai ką aš žinau ir moku“ (GNU2)

„Mokėjimas bendrauti ir bendradarbiauti“ (GNU3)

„Mokėjimas bendrauti su bendraamžiais ir su suaugusiais“ (GNU4)

„Visa tai ko mus mokina ir ugdo“ (GNU5)

„Kas padeda pritaapti prie aplinkinių“ (GNU6)

„Viskas kas vyksta mūsų erdvėje ir aplink visur, ugdytas kai to mokoma.“ (GNU7).

„Bendravimo ypatumai būtini kasdieniniame žmonių gyvenime. Gebėjimas bendrauti su įvairaus amžiaus žmonėms, rasti bendrą kalbą tarpusavio santykiuose“ (GNU8)

Kaip matyti iš pateiktų socialinių įgūdžių sampratų, globos namų darbuotojai įvardina tuos socialinius įgūdžius, kurie padeda adaptuotis į visuomenę, padeda lengviau bendrauti, skatina teigiamą socializaciją. Globos namų ugdytiniai dažniausiai teigė, kad socialiniai įgūdžiai yra gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, pritaapti prie aplinkinių. ir tai, ko jie išmoka.

Atsižvelgiant į pateiktas socialinių įgūdžių sampratas galima formuluoti išvadą, kad socialiniai įgūdžiai yra teigiamos socializacijos prielaida, gerinantys socializacijos procesą., padedantys prisitaikyti visuomenėje, bendrauti ir bendradarbiauti.

Kaip teigė globos namų ugdytiniai, jų pareigos šeimynose visada yra pasikloti lovą (100 proc.) ir tvarkyti kambarius (100 proc.). Kiek rečiau vaikai nurodė turintys visada plauti indus (92 proc.), tausoti savo daiktus (88 proc.), tvarkyti aplinką (75 proc.) ir padėti mažiesiems (75 proc.). Tik kiek daugiau nei trečdalis (35 proc.) respondentų nurodė, kad jų pareiga yra eiti į parduotuvę pirkti būtiniausių daiktų.

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad globos namų ugdytiniai turi įvairias pareigas šeimynose, kurių pagrindinės – tvarkyti kambarius, pasikloti lovą, plauti indus ir tausoti savo daiktus. Rečiausiai vaikų pareiga - eiti į parduotuvę.

Augdamas globos namuose kiekvienas vaikas turi išmokti atlikti namų ruošos, buities ir kitus darbus. Tyrimu nustatyta, kad dažniausiai (42 proc.) šių darbų atlikimo vaikus išmoko šeimos auklėtojos, auklės, kiek rečiau (29 proc.) šiuos įgūdžius jie įgijo iš tėvų

Remiantis tyrimo rezultatais formuojama išvada, kad globos namų ugdytinius atlikti namų ruošos, buities ir kitus darbus išmoko šeimos auklėtojos, auklės. Tik nedidelė dalis apklaustųjų nurodė, kad ruošos ir kt. darbus atlikti juos išmokė jų tėvai.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar vaikai informuojami apie įvairių paslaugų kainas. Daugiau nei pusė (67 proc.) globos namų ugdytinių žino maisto produktų, aprangos, buities, higienos reikmenų, komunalinių patarnavimų, darbo užmokesčio ir kt. kainas. Nežino tik (4 proc.) apklaustųjų.

Tai leidžia formuluoti išvadą, kad vaikai globos namuose yra informuojami apie kasdienius dalykus, t.y. pirmos būtinybės daiktų kainas.

Tyrimo dalyvavę globos namų darbuotojai dažniausiai (79 proc.) nurodė, kad yra skiriama daug laiko supažindinti vaikus su maisto produktų, aprangos, buities, higienos reikmenų,

komunalinių patarnavimų, darbo užmokesčio ir kt. kainomis. Pedagogai nurodė, kad vaikams informacija teikiama organizuojant teminius praktinius užsiėmimus, mokant juos planuoti išlaidas.

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad vaikų supažindinimui su įvairiais kasdieniais veiksniais yra skiriama pakankamai laiko.

Iškilus neišskumams, problemoms globos namų ugdytiniai dažniausiai kreipiasi į šeimos auklėtojas, aukles (34 proc.), kiek rečiau į socialiniu darbuotojus pedagogus (17 proc.) ir draugus (12proc.) Paminėtina, kad (21 proc.) respondentų nurodė, jog nesidalina savo rūpesčiais, problemomis, o juos sprendžia patys.

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad dažniausiai vaikų patarėjai yra šeimos auklėtojos, auklės, į kurias vaikai pirmiausia kreipiasi turėdami sunkumų, tačiau yra vaikų, kurie nepasitiki aplinkiniais ir problemas sprendžia patys.

Dauguma (92 proc.) tyrime dalyvavusių globos namų ugdytinių teigė, kad daugeliu globos namų darbuotojų jie pasitiki. Nepasitiki darbuotojais tik (4 proc.) tiriamųjų.

Atsižvelgiant į rezultatus galima teigti, kad globos namų darbuotojai yra kompetentingi, geba bendrauti su vaikais ir yra įgiję jų pasitikėjimą.

Daugiau nei pusė (58 proc.) globos namuose gyvenančių vaikų teigė, kad jie jaučiasi saugiai juose. Tačiau likusi dalis (42 proc.) nurodė, kad saugiai globos namuose jaučiasi tik iš dalies.

Remiantis tyrimo rezultatais formuojama išvada, kad reikalinga didinti vaikų saugumo pojūtį, nes vis tik nemaža dalis jų nesijaučia visiškai saugiai globos namuose.

Kiekybiniame tyrime dalyvavusių respondentų – globos namų darbuotojų buvo paprašyta įvardinti, kaip jie užtikrina vaikų saugumą:

- *Nuolatos stebime ir kontroliuojame jų išėjimus;*
- *užimame vaikus, mokome įvairių įgūdžių, domimės jų gyvenimu, aplinka.*
- *organizuojami pokalbiai, kur vaikai gali kreiptis pagalbos iškilus sunkumams.*
- *nuolat būnu šalia, organizuoju kuo įvairesnę veiklą.*
- *kuriame saugias ugdymosi ir gyvenimo sąlygas.*
- *suteikiame saugias gyvenimo ir ugdymo sąlygas.*
- *saugumą užtikriname pokalbiais apie tinkamą elgesį visuomenėje, viešose vietose. Taip pat bendraujame temomis apie pasitikėjimą kitais asmenimis.*
- *organizuojam užimtumą, kontroliuojam užklasinę veiklą, bendradarbiaujam su globėjais ir mokyklų atstovais.*
- *suteikiamos saugios ugdymosi ir gyvenimo sąlygos.*
- *vaikai yra visos 24 val. prižiūrimi ir auklėjami soc. darbuotojų, jų padėjėjų ir soc. pedagogų.*

- *ugdau įgūdžius, prižiūriu juos, diskutuojuame aktualiomis temomis.*
- *vaikų saugumas užtikrintas.*
- *padedant kitoms institucijoms.*
- *kurdama saugią jo aplinką.*

Remiantis išdėstytais saugumo užtikrinimo aspektais galima teigti, kad globos namų ugdytinių saugumui kurti naudojami įvairūs būdai bei formos.

Jau išėjusių iš globos namų informantų pasiteirauta apie jų gyvenamąją vietą išėjus (žr. priedas Nr. 5 - 6 klausimas), o vaikų gyvenančių globos namuose pasiteirauta apie jų saugumą (žr. priedas Nr. 4- 6 klausimas) (5 lentelė).

5 lentelė. Vieta, kurioje apsistota po išėjimo iš globos namų

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Apsistojimo vieta išėjus iš globos namų	Gyvenamoji vieta	„AC PATRIA būste“ (PGNA1) „Iš pradžių pas draugą, dabar kai grįžom padeda tvarkytis dokumentus dėl socialinio būsto“ (PGNA2) „Pas draugą“ (PGNA3)	3
Saugumas	Saugumas globos namuose	„Aha jaučiuosi“ (GNU1) „Kaip kada“ (GNU2) „Iš dalies taip, dabar jau čia mano kaip ir namai“ (GNU3) „Nelabai“ (GNU4) „Taip“ (GNU5) „Ne“ (GNU6) „Dabar jau taip“ (GNU7) „Taip“ (GNU8)	8

Išėję iš globos namų buvę jų ugdytiniai dažniausiai apsistoja socialiniame būste (PGNA1) arba pas draugus (PGNA2, PGNA3). Globos namuose gyvenantys vaikai teigė, kad čia jie jaučiasi visiškai saugiai (GNU1, GNU5, GNU7, GNU8), tačiau kiti tyrimo dalyviai nurodė, kad jų saugumas yra tik dalinis (GNU2, GNU3, GNU4, GNU6).

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad globos namuose gyvenantieji čia tik iš dalies jaučiasi saugiai. Tačiau išėję iš globos namų vaikai taip pat susiduria su įvairiais sunkumais ir jiems nelengva adaptuotis naujoje aplinkoje. Daugelis jų, neturėdami gyvenamosios vietos, apsistoja socialiniame būste arba pas draugus. Vaikai jaučiasi netvirtai, jiems neramu dėl jų ateities, sunku susitaikyti su pasikeitusiais jų namais.

Tyrimu nustatyta, kad už gerą elgesį, darbą ar mokslą vaikai dažniausiai yra skatinami pagiriant juos žodžiu (47 proc.), skatinant juos dovanomis (33 proc.). Dalis (12 proc.) vaikų nurodė, kad jie yra skatinami išpildant norą bei gaudami didesnius kišenpinigius (8 proc.).

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad globos namuose naudojamos įvairios skatinimo priemonės iš kurių dažniausios - pagyrimas žodžiu ir paskatinimas dovanomis.

Globos namų darbuotojai nurodė, kad dažniausiai už gerą elgesį jų ugdytiniai yra skatinami juos pagiriant (87 proc.), skatinant dovanomis (60 proc.), išpildant jų norus (53 proc.), duodant kišenpinigių (27 proc.). Remiantis tyrimo rezultatais formuojama išvada, kad globos namuose augantys vaikai yra skatinami įvairiais būdais, kurių dažniausi, anot globos namų darbuotojų, yra pagyrimai žodžiu, paskatinimas dovanomis, norų išpildymas.

Tyrimo dalyvavę globos namų ugdytiniai dažniausiai (88 proc.) yra supažindinami su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti; jiems suteikiama galimybės valdyti savo asmeninius pinigus, planuoti asmeninį biudžetą (84 proc.). Tačiau beveik pusė (46 proc.) respondentų nurodė, kad jie nėra supažinti su LR įstatymais, reglamentuojančiais socialinę apsaugą.

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad globos namų ugdytiniai yra supažindinami su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti, turi galimybę valdyti savo asmeninius pinigus, tačiau jie nėra pakankamai geria susipažinę su LR įstatymais reglamentuojančių socialinę apsaugą. Taip pati jie stokoja ir kitokios teisinės informacijos.

Tyrimo dalyvavusiems informantams buvo pateikti klausimai apie jų specialybę ir užsiėmimą (žr. priedas Nr. 5, 7 klausimas), supažindinimą su profesijos pasirinkimu, galimybėmis studijuoti (žr. priedas Nr. 3- 8 klausimas), ateities siekais (žr. priedas Nr. 4, 6 klausimas) (6 lentelė).

6 lentelė. *Globos namuose įgyta specialybė ir užsiėmimas, supažindinimas su profesijos pasirinkimu, galimybėmis studijuoti, ateities siekiai*

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Įgyta specialybė ir užsiėmimas	Specialybė	„Įgijau specialybę <...> mokausi kitos specialybės“ (PGNA1)	1
	Užsiėmimas	„<...> bankinių operacijų tvarkytojo“ (PGNA1) „Dirbu, bet ne pagal specialybę“ (PGNA2) „auginu dukrytę“ (PGNA3)	3
Profesija ir studijos	Profesijos pasirinkimas	„Taip“ (PGNA1) „Oi ne“ (PGNA2) Tai buvo pasakojama, kokios maždaug paklausesnės specialybės, kažkiek kalbėta ir tiek (PGNA3) „Nuolatos konsultuojame apie profesinius mokymus, apie pasirinkimo galimybes ir pan.“ (GND1) „Darbas vyksta nuolat, kasdien, 24 val. per parą“ (GND2) „Socialiniai darbuotojai individualiai kalba su globotiniais apie jiems patinkančias specialybes arba	6

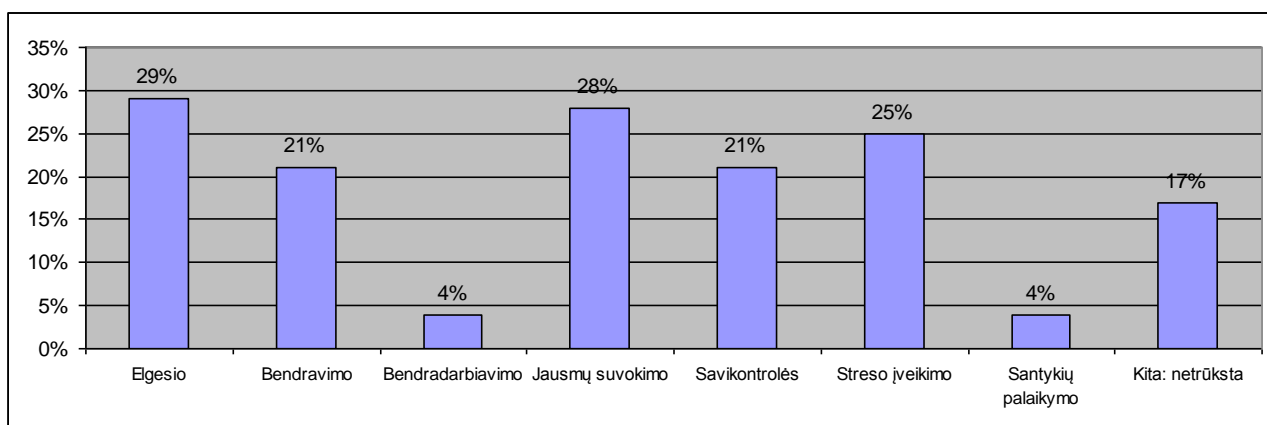
		norimą pasirinkti profesiją“ (GND3).	
	Galimybės studijuoti	„Taip“ (PGNA1) „Oi ne“ (PGNA2)	2
Ateitis	Ateities siekiai	„Galingas verslininkas“ (GNU1) „Geras žmogus“ (GNU2) „Dar vis ieškojimų kelyje“ (GNU3) „Mokytoja“ (GNU4) „Noriu būti programuotojas, darbas su kompiuteriu“ (GNU5) „Dar apie tai negalvoju, nes nuolatos viskas keičiasi“ (GNU6) „Bet kuom“ (GNU7) „Teisininke“ (GNU8)	8

Tyrimė dalyvavę buvę globos namų ugdytiniai pažymėjo, kad globos namuose įgijo specialybę (PGNA1). Šiuo metu buvę GN ugdytiniai dirba (PGNA1, PGNA2), augina mažamečius vaikus (PGNA3). Paminėtina, kad išėję iš globos namų, buvę jų ugdytiniai ne visuomet dirba pagal įgytą specialybę. Respondentai teigė, kad globos namuose profesijos pasirinkimo ir studijų galimybės ugdomos (PGNA1, PGNA3). Kiti pažymėjo, kad apie profesijos pasirinkimo ir galimybių studijuoti galima tik pagalvoti (PGNA2). Dažniausiai profesijos pasirinkimas grindžiamas paklausesnių specialybių pristatymu ir skatinimu jas pasirinkti (PGNA3). Tyrimė dalyvavę GN darbuotojai teigė, kad apie profesijos pasirinkimą vaikai yra nuolat konsultuojami, jiems vedami įvairūs profesiniai mokymai, individualūs pokalbiai (GND1). Globos namų ugdytiniai, gaudami informaciją apie profesijų pasirinkimo galimybes ir studijas, dažniausiai ateityje siekia tapti įvairių sričių specialistais (GNU1, GNU4, GNU5, GNU8), gerais žmonėmis (GNU2) arba tiesiog dar neturi vizijos apie savo ateities tikslus ir siekius (GNU3, GNU6, GNU7).

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad buvusiems GN ugdytiniais sudaromos sąlygos įgyti specialybę ir išėję iš globos namų jie gali rasti sau tinkamą užsiėmimą. Nors profesijos pasirinkimo ir studijų galimybės globos namuose sudaromos, tačiau ne visi ugdytiniai yra motyvuoti. Kai kurie vaikai yra apatiški ir nekelia tikslų savo ateičiai.

Tyrimė dalyvavę globos namų ugdytiniai dažniausiai nurodė, kad jiems trūksta elgesio (29 proc.), jausmų suvokimo (28 proc.), streso įveikimo (25proc.), bendravimo (21 proc.) įgūdžių. Po (4 proc.) respondentų teigė, kad stokoja bendradarbiavimo ir santykių palaikymo įgūdžių. Nedidelė dalis (17 proc.) vaikų nurodė, kad jiems netrūksta jokių socialinių įgūdžių (6 pav.).

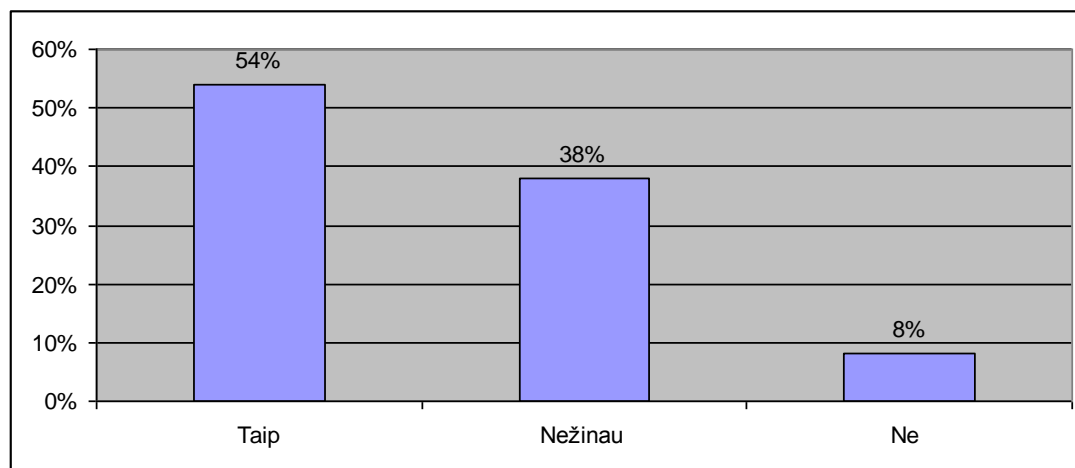
Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad globos namuose gyvenantiems vaikams dažniausiai trūksta elgesio, jausmų suvokimo, streso įveikimo įgūdžių.

6 pav. Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų trūkstami socialiniai įgūdžiai

Kiek daugiau nei pusė (54 proc.) tyrime dalyvavusių globos namų ugdytinių nurodė, kad čia yra ugdomi visi jų stokojami įgūdžiai. Tačiau daugiau nei trečdalis (38 proc.) vaikų nežinojo, ar jų stokojami socialiniai įgūdžiai yra ugdomi globos namuose. (4 proc.) tiriamųjų mano, kad jų stokojami įgūdžiai visai neugdomi (7 pav.).

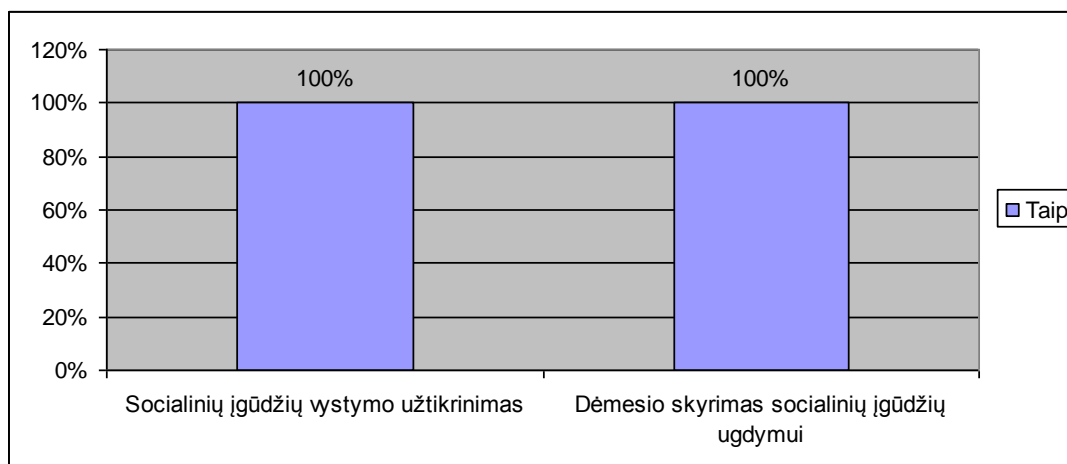
Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad globos namuose stokojami socialiniai įgūdžiai ugdomi tik iš dalies. Tačiau dalies vaikų nežinojimas apie juos įgalina daryti prielaidą, kad trūkstamų socialinių įgūdžių ugdymas yra nepakankamas arba vaikams yra pateikiama per mažai informacijos apie tai.

7 pav. Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų nuomonė apie tai, ar yra ugdomi visi jų stokojami įgūdžiai globos namuose

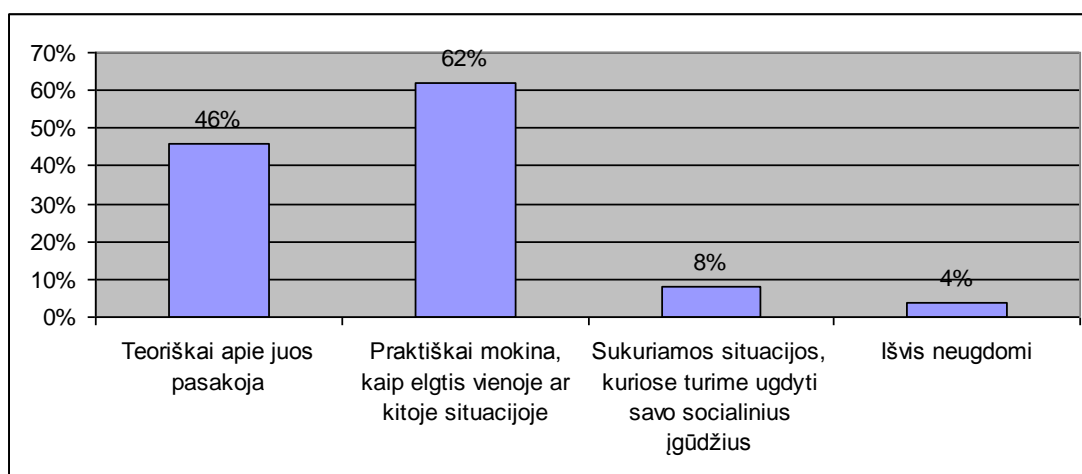
Globos namų darbuotojai vienareikšmiškai nurodė, kad socialinių įgūdžių vystymas yra užtikrinamas globos namuose (100 proc.). Taip pat jie mano, kad jų ugdymui yra skiriama ir pakankamai dėmesio (100 proc.) (8 pav.).

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad socialinių įgūdžių vystymo ir ugdymo procesas globos namuose yra užtikrinamas jam skiriant pakankamai dėmesio.

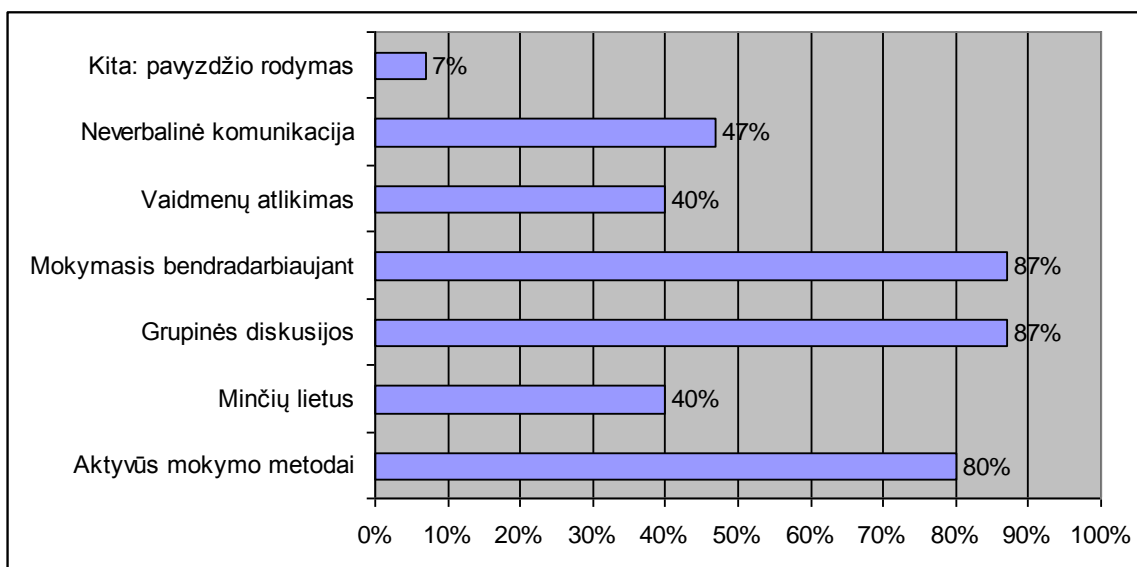
8 pav. Tyrime dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal socialinių įgūdžių vystymą ir skiriamą dėmesį jiems

Globos namų ugdytiniai dažniausiai yra praktiškai mokinami, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje (62 proc.). Mažiau nei pusė (46 proc.) vaikų nurodė, kad socialinių įgūdžių ugdymas vykdomas teoriškai apie juos pasakojant (9 pav.). Remiantis tyrimo rezultatais, formuluojama išvada, kad dažniausiai socialinių įgūdžių ugdymas vykdomas per praktiką, kai vaikai mokinami įvairių elgesio būdų, leidžiančių jiems tikslingai elgtis skirtingose situacijose.

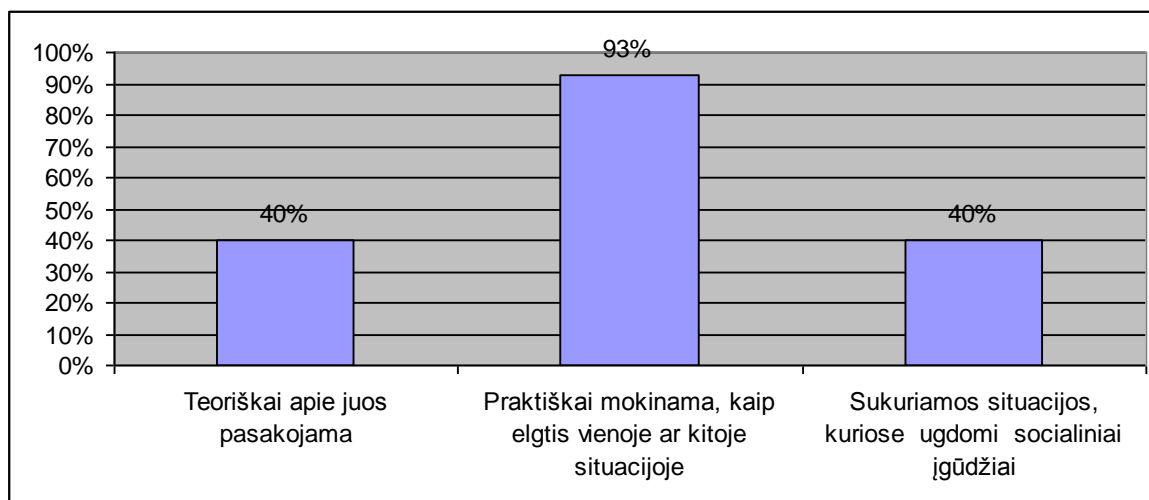
9 pav. Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų pasiskirstymas pagal tai, kokioje situacijoje yra ugdomi socialiniai įgūdžiai globos namuose

Tyrimu nustatyta, kad socialinių įgūdžių formavimas globos namuose dažniausiai yra įgyvendinamas mokantis bendradarbiaujant (87 proc.), grupinėse diskusijose (87 proc.) ir naudojant aktyvius mokymo metodus (80 proc.) (10 pav.). Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad socialinių įgūdžių formavimas globos namuose yra įgyvendinamas įvairiais būdais, kurių dažniausi yra mokymasis bendradarbiaujant, grupinės diskusijos ir naudojant aktyvius mokymo metodus.

10 pav. Tyrime dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, kokiais būdais užtikrinamas socialinių įgūdžių formavimas globos namuose

Socialiniai įgūdžiai globos namuose dažniausiai yra ugdomi mokinant vaikus kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje (93 proc.) (1 pav.). Remiantis tyrimo rezultatais formuojama išvada, kad globos namų darbuotojai vaikus dažniausiai moko praktiniais pavyzdžiais.

11 pav. Tyrime dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, kokioje situacijoje yra ugdomi socialiniai įgūdžiai globos namuose

Tyrimo metu buvo labai svarbu išsiaiškinti, socialinių įgūdžių ugdymo, įgijimo ir stokos aspektus globos namuose (priedas Nr. 5 – 12 klausimas; priedas Nr. 3 – 7 klausimas; priedas Nr. 4 – 2, 3, 4 klausimai) (7 lentelė).

7 lentelė. Socialinių įgūdžių vaikų globos namuose ugdymas, įgijimas ir stoka

Kategorija	Subkategorija	Ilustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
	Socialinių įgūdžių ugdymo	„Vyksta aktyvūs mokymo metodai, vaikai dalyvauja grupinėse diskusijose, mokosi bendradarbiaujant,	

Socialinių įgūdžių ugdymas globos namuose	būdai	<p>organizuojami įvairūs užsiėmimai, būreliai, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienius įgūdžius. Vaikai mokomi tiek teoriškai, tiek praktiškai, mokomi kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje“(GND2)</p> <p>„<...> vyksta grupiniai susibūrimai, taip pat kalbame su vaiku atskirai“(GND1)</p> <p>„Mokina mus, mums daug visko pasako“(GNU1)</p> <p>„per užsiėmimus, pamokas ir kitu laiku mums viską aiškina, pasakoja“(GNU2)</p> <p>„Visaip, per užsiėmimus, būreliuose, veiklose“(GNU3)</p> <p>„Teorine ir praktine veikla“(GNU4)</p> <p>„Mus mokina, pasakoja, aiškina įvairias situacijas“(GNU5)</p> <p>„Mokina, pasakoja“(GNU6)</p> <p>„per pamokas, užsiėmimus mokina, pasakoja, aiškina, rodo sukuria įvairias situacijas ir ką žinau“(GNU7)</p> <p>„Per užsiėmimus, užklases veiklas, įvairiais būdais“(GNU8)</p>	10
Socialinių įgūdžių įgijimas ir įgūdžių stoka	Socialinių įgūdžių įgijimas	<p>„Taip“(PGNA1)</p> <p>„Buvo <...> Kažkiek taip įgijau vis vien“(PGNA2)</p> <p>„Manau, kad taip vis vien kažką davė“(PGNA3)</p> <p>„Taip“(GNU1)</p> <p>„Esu“(GNU2)</p> <p>„Taip esu“(GNU3)</p> <p>„Taip esu“(GNU4)</p> <p>„Esu“(GNU5)</p> <p>„Esu“(GNU6)</p> <p>„Esu“(GNU7)</p> <p>„Taip esu“(GNU8)</p>	11
	Socialinių įgūdžių trūkumas	<p>„<...> tikrai mažai“(PGNA2)</p> <p>„Dažnai stokoja higienos įgūdžių“(GND1)</p> <p>„Vaikai nesugeba pakankamai vertinti save. Menkai save vertina, nes vaikams trūksta artimųjų, jų artumo bei paskatų“(GND2)</p> <p>„Globotinių pastebima maža savivertė jie neįvertina savęs, savo sugebėjimų“(GND3)</p> <p>„Gal netrūksta nieko“(GNU1)</p>	5
Svarbiausi socialiniai įgūdžiai ir jų įtaka adaptacijai visuomenėje	Įgytų socialinių įgūdžių įtaka adaptacijai visuomenėje	<p>„Taip“(GND1)</p> <p>„Manau kad taip“(GND3)</p> <p>„Padės“(GNU1)</p> <p>„Pritapsim, padės“(GNU2)</p> <p>„Padės“(GNU3)</p> <p>„Nežinau gal“(GNU4)</p> <p>„Padės tikriausiai“(GNU5)</p> <p>„Padės tikriausiai“(GNU6)</p> <p>„Gal kam ir padės“(GNU7)</p> <p>„To tikiuosi“(GNU8)</p>	10
	Svarbiausi socialiniai	„Jiems yra svarbiau būti išgirstiems, bendrauti su aplinkiniais“(GND1)	

įgūdžiai	„Svarbiausi bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiai, santykių palaikymo, jausmų suvokimo, savęs supratimo, pažinimo, streso įveikimo įgūdžių ir t.t.“ (GND2) „Galėti ir mokėti bendrauti, sutarti gerai su visais ir su draugais ir su kitais visais“ (GNU1) „Savęs žinojimo, mokėti tinkamai bendrauti“ (GNU2) „Tinkamas bendravimas, savojo aš suradimas“ (GNU3) „Tinkamas bendravimas, bendradarbiavimas ne tik su bendraamžiais, bet ir su suaugusiais, savęs vertinimas, savikontrolės ugdymas“ (GNU4) „pasitikėjimas savimi ir aplinkiniais, saugumo jausmas“ (GNU5) „Bendravimas ir bendradarbiavimas“ (GNU6) „Savęs kontroliavimas, tinkamo elgesio“ (GNU7) „Bendravimo ir bendradarbiavimo“ (GNU8)	10
----------	---	----

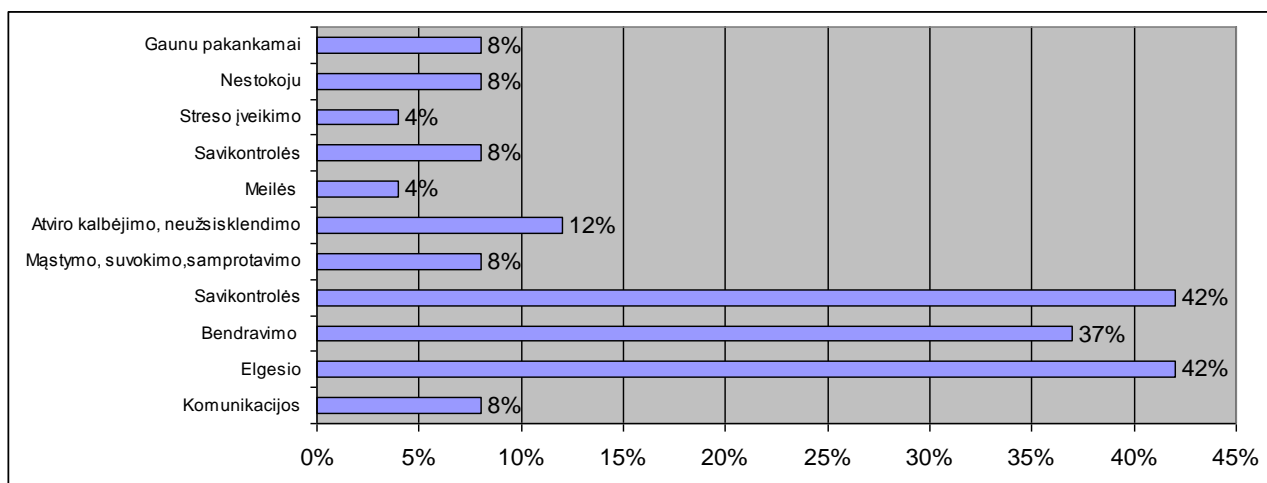
Kaip pažymėjo globos namų darbuotojai, socialiniai įgūdžiai yra ugdomi įvairiais aktyviais mokymo metodais. Vaikams sudaromos galimybės dalyvauti grupinėse diskusijose, mokytis bendradarbiaujant, organizuojami įvairūs užsiėmimai, būreliai, kuriuose jie gali lavinti kasdienius įgūdžius. Vaikai mokomi kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje tiek teoriškai, tiek praktiškai (GND2), su vaikais bendraujama individualiai (GND1). Globos namų ugdytiniai dažniausiai teigė, kad socialiniai įgūdžiai yra ugdomi įvairiais būdais (GNU1): užsiėmimų, pamokų ir kitų veiklų metu. Ugdymui pasirenkamos įvairios mokymo formos: vaikams yra pasakojama, aiškinama, kaip elgtis įvairiose situacijose (GNU2, GNU3, GNU5, GNU6, GNU7, GNU8) teoriškai ir praktiškai (GNU4). Tyrime dalyvavę buvę globos namų ugdytiniai teigė, kad įgijo socialinių įgūdžių globos namuose (PGNA1, PGNA2, PGNA3), tačiau jų nėra pakankamai (PGNA2, PGNA3). Globos namų darbuotojai mano, kad vaikams trūksta higienos, (GND1), savęs vertinimo, paskatų iš aplinkos (GND2), savo sugebėjimų vertinimo (GND3) įgūdžių. Tik vienas globos namuose augantis informantas nurodė, kad jokių socialinių įgūdžių jam netrūksta (GNU1). Globos namų darbuotojų nuomone svarbiausia globos namų vaikams yra būti išgirstiems, bendrauti su aplinkiniais (GND1), įgyti bendravimo ir bendradarbiavimo, santykių palaikymo, jausmų suvokimo, savęs supratimo, pažinimo, streso įveikimo įgūdžių ir t.t. (GND2). Globos namų ugdytinių įsitikinimu svarbiausi socialiniai įgūdžiai yra gebėjimas bendrauti, sutarti (GNU1, GNU3, GNU6, GNU8), bendradarbiauti (GNU4, GNU6), savęs vertinimas (GNU4), savikontrolės ugdymas (GNU4, GNU7), pasitikėjimas savimi ir aplinkiniais, saugumo jausmas (GNU5).

Tai leidžia teigti, kad globos namuose socialiniai gūdžiai yra ugdomi teoriškai ir praktiškai. Taip manė ir globos namų ugdytiniai, ir darbuotojai. Buvę ir esami globos namų ugdytiniai taip pat pažymėjo, kad globos namuose vaikams sudaromos galimybės įgyti socialinių įgūdžių ir jie jų

įgyja. Globos namų darbuotojų nuomone vaikams trūksta higienos įgūdžių, savęs ir savo sugebėjimų vertinimo. Jų įgyjama nepakankamai. Su kuo sutiko ir buvę globos namų ugdytiniai. Vieną iš pačių svarbiausių socialinių įgūdžių respondentai išskyrė vaikų gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti, savikontrolę, savęs vertinimą, pasitikėjimą, saugumą. Buvo nurodyta, kad vaikams svarbūs ir santykių palaikymo, jausmų suvokimo, savęs supratimo, pažinimo, streso įveikimo įgūdžiai.

Pagrindiniais socialiniais įgūdžiais, kurie padėtų vaikams sėkmingiau adaptuotis visuomenėje išskiriami savikontrolės (42 proc.), elgesio (42 proc.) ir bendravimo (37 proc.) įgūdžiai, kurių vaikai dažniausiai stokoja, o pastarieji jiems labai reikalingi (12 pav.).

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad globos namų ugdytiniai stokoja įvairių įgūdžių. Trūkstamų įgūdžių ugdymas gali padėti vaikams sėkmingiau adaptuotis visuomenėje.

12 pav. Globos namuose augančių vaikų įvardinti socialiniai įgūdžiai, kurių jie stokoja ir kurie jiems padėtų sėkmingiau adaptuotis visuomenėje

Globos namų darbuotojai, siekdami geresnio vaikų paruošimo savarankiškam gyvenimui dažniausiai (100 proc.) organizuoja įvairius būrelius ir užsiėmimus, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienes įgūdžius.

Remiantis tyrimo rezultatais, formuluojama išvada, kad globos namuose savarankiškam gyvenimui vaikai yra visapusiškai ruošiami. Dažniausiai paruošimas vykdomas organizuojant įvairius būrelius ir užsiėmimus, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienes įgūdžius, taip pat sudaroma galimybė vaikams užsidirbti pinigų, skiriama kišenpinigių, įdarbinami įvairių sričių specialistai, galintys patarti įvairiais klausimais.

Visi tyrime dalyvavę globos namų darbuotojai jiems pateikus klausimą apie tai, kaip jie vertina socialinių įgūdžių ugdymą, kaip socializacijos prielaidą nurodė, kad „socialinių įgūdžių ugdymas didina socializacijos sėkmę“ (100proc.).

Tik nedidelė dalis (13 proc.) globos namų darbuotojų atsakant į klausimą apie vaikų pasiruošimą savarankiškam gyvenimui teigė, kad vaikai išeina pilnai pasiruošę savarankiškam gyvenimui, o beveik pusė respondentų nurodė, kad išeidami vaikai nėra pasiruošę savarankiškam gyvenimui. Beveik pusė tyrime dalyvavusių globos namų darbuotojų pažymėjo atsakymą „Kita“. Pažymėdami atsakymą „Kita“, globos namų darbuotojai nurodė, kad:

- visi vaikai yra skirtingai pasiruošę savarankiškam gyvenimui.
- ne visi, kai kurie linkę nusikalsti, nemoka elgtis su pinigais.
- priklauso nuo kiekvieno vaiko individualiai.
- tai priklauso nuo vaikų iniciatyvumo ir noro būti savarankišku.
- kiekvienas yra išsiugdęs įgūdžius skirtingai.
- vaikai yra skirtingi. Vieniems aktualu kuo daugiau žinoti, mokėti, kitiems ne.
- ne visada, nes kai kurie vaikai ateina būdami 17 metų, iki to laiko jie gyvendavo laisvą gyvenimą būdą.

Bendrai vertinant globos namų darbuotojų nuomonę galima teigti, kad vaikai nėra tinkamai pasiruošę savarankiškam gyvenimui. Išeidami iš globos namų dažnai jie nemoka elgtis su pinigais, gyvena laisvą gyvenimo būdą. Dauguma respondentų pažymėjo, kad pasirengimas savarankiškam gyvenimui priklauso nuo individualių vaiko savybių, jo tikslų ir norų, nes kiekvieno vaiko socialiniai įgūdžiai yra susiformavę skirtingai. Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad dažniausiai iš globos namų išeinantys vaikai nėra tinkamai pasiruošę savarankiškam gyvenimui. Vaikų pasirengimas būti savarankiškais priklauso nuo jų asmeninių savybių, gebėjimo tinkamai pasinaudoti įgytais socialiniais įgūdžiais.

Informantų pasiteirauta apie globos namų motyvaciją siekti savarankiškumo, adaptaciją visuomenėje, pasirengimą pradėti savarankišką gyvenimą ir globos namų įtaką jų ateičiai (žr. priedas Nr. 5,9-11 klausimai), atsakomybės ir pareigos jausmų ugdymą, gebėjimų tvarkytis kasdieninėse situacijose galimybes, įtraukimą į aktyvų savarankiško gyvenimo planavimą (žr. priedas Nr. 3, 2, 4, 5, 6, 8 klausimai) (8 lentelė)

8 lentelė. Globos namų ugdytinių pasirengimas savarankiškam gyvenimui

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
	Amžiaus grupė	„16 metų“ (PGNA1) „Kažkur nuo 16 metų“ (PGNA2) „apie 15- 16 metus“ (PGNA3)	3
	Motyvacija siekti savarankiškumo	„Ne visi, bet taip dauguma motyvuoti“ (PGNA1) „Ne“ (PGNA2) „<...>priklauso ir nuo globos namų, jų darbuotojų, jų misijų, vizijų ir nuo pačių mūsų“ (PGNA3)	3

Globos namų ugdytinių ruošimas savarankiškam gyvenimui	Užsiėmimai, turintys įtakos ateičiai	„Maisto gaminimas grupėse, kompiuterių kursai ir kiti kurių nepamenu“ (PGNA1) „Taip“ (PGNA2) „į šį klausimą aš neatsakysiu“ (PGNA3)	3
	Atsakomybės ir pareigos jausmo ugdymas	„Su globotiniaais yra dirbama individualiai jie mokomi ir tvarkos ir tam tikrų taisyklių kurios po to jiems pravers savarankiškam gyvenimui“ (GND3) „Vaiko atsakomybės ir pareigos jausmas bandomas ugdyti pokalbių, diskusijų metu, yra siūlomi įvairūs būreliai“ (GND1) „Daug kalbama su vaikais, per įvairius užsiėmimus, per praktinius darbus, sukuriamos įvairios situacijos taip toliau ir taip toliau. Taip yra suteikiamos sąlygos įvairiose gyvenimiškose situacijose“ (GND2)	3
	Galimybės vaikams tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius	„Mes stengiamės, jog vaikas sugebėtų pasirūpinti savimi bei savo aplinka, suteikti žinių, elementarių gebėjimų bei nuostatų, padėsiančių pagal galimybes būti veikliam, kuo turiningiau praleistų savo laisvalaikį. Taip, mūsų globos namuose vaikai tokią galimybę turi“ (GND1) „<...> sudarytos visos palankios sąlygos savęs tobulinimui“ (GND2) „Globotiniai savo gebėjimus turi galimybę tobulinti. Turi galimybę pasirinkti jiems norimą ir tinkamą būrelį“ (GND3)	3
	Aktyvus įtraukimas planuojant jų savarankišką gyvenimą	„Nemanau, kad pakankamai, visada juk kažko trūksta, kažko mažai, kažkokios spragos<...>“ (PGNA3) „Aš manau, kad taip, didesne problema yra jų nenoras klausyti suaugusiųjų, globotiniai galvoja, jog jie žino geriau“ (GND1) „Darbas vyksta nuolat, kasdien, 24 val. per parą. Tikrai manau kiekvienas mūsų atiduodam visą save“ (GND2) „Manau kad taip“ (GND3).	4
Pasirengimas savarankiškam gyvenimui ir adaptacija	Pasirengimas	„Nesijaučiau pasirengęs“ (PGNA1) „<...> išėjusi iš vaikų globos namų tikrai nesijaučiau pasirengusi gyventi viena pati savarankiškai“ (PGNA2) „<...> dėl savarankiško gyvenimo pasiruošimo, na ką galiu pasakyti, kad tikrai nesijaučiau“ (PGNA3) „Manau, taip“ (GND2)	4
	Adaptacija visuomenėje	„Kad visiškai sėkmingai nedirščiau teigti, bet teigiamos įtakos turės sėkmingai socializacijai visuomenėje“ (GND2)	1
	Dabartinė savijauta	„<...> dabar jaučiuosi gerai, ko taip ilgai laukiau ir svajojau, turiu, turiu šeimą, dukrą“ (PGNA3)	1

Tyrimė dalyvavę iš globos namų jau išėję buvę ugdytiniai pažymėjo, kad vaikai pradėdami ruošti savarankiškam gyvenimui apie 16 metų (PGNA1, PGNA2, PGNA3). Tai leidžia teigti, kad savarankiškam gyvenimui vaikai pradėdami ruošti keletą metų prieš jų išėjimą iš globos namų. Vaikai ne visuomet yra motyvuojami siekti savarankiškumo (PGNA1, PGNA2) kas dažniausiai priklauso nuo globos namų darbuotojų ir pačių vaikų užsibrėžtų tikslų ir siekių (PGNA3). Globos namuose yra organizuojami įvairūs užsiėmimai, turintys įtakos jų ateičiai (PGNA1, PGNA2). Viena informantė nenorėjo atsakyti į šį klausimą (PGNA3). Galima daryti prielaidą, kad buvusi globos namų ugdytinė negavo reikiamų užsiėmimų arba jie buvo ne tokie, kurie galėtų daryti įtaką jos ateičiai. Tuo tarpu globos namų darbuotojai pažymėjo, kad ruošiant vaikus savarankiškam gyvenimui, jiems yra ugdomas atsakomybės ir pareigos jausmas. Bendraujant su vaikais individualiai, jie mokomi ir tvarkos, ir tam tikrų taisyklių (GND3). Su jais kalbama, diskutuojama, siūloma lankyti įvairius būrelius (GND1, GND2), atliekami įvairūs praktiniai darbai sukuriant gyvenimiškas situacijas (GND2). Tai gali turėti teigiamą įtaką vaikų savarankiškam gyvenimui. Globos namų darbuotojai pažymėjo, kad stengiamasi dėl vaikų, jų gebėjimų ugdymo. Jie supažindinami su aplinka, jiems suteikiamos įvairios žinios, gebėjimai, skatinamas veiklumas, kad išėję iš globos namų vaikai gebėtų gyventi savarankiškai (GND1). Ugdytiniais sudaromos palankios sąlygos tobulinti savo gebėjimus, talentus ir įgūdžius (GND2, GND3), sudarant galimybes patiems pasirinkti tokias veiklas, kurios jiems yra priimtinausios (GND3). Anot buvusių globos namų ugdytinių, jie nėra pakankamai įtraukiami planuojant jų savarankišką gyvenimą (PGNA3), o tuo tarpu globos namų darbuotojai teigė atvirkščiai, kad jie yra įtraukiami, su jais dirbama nuolatos (GND1, GND2, GND3). Globos namų darbuotojų nuomone, dažnai patys globos namų ugdytiniai nenori klausyti ir įsitraukti į veiklą, nes jaučiasi patys viską žinantys (GND1). Buvę globos namų ugdytiniai nurodė, kad jie nesijautė pasirengę savarankiškam gyvenimui, kai išėjo iš globos namų (PGNA1, PGNA2, PGNA3), o su tuo nesutiko globos namų darbuotojai, pažymėdami, kad išėdami iš globos namų vaikai yra iš dalies pasirengę savarankiškam gyvenimui ir adaptacijai (GND2). Išėję iš globos namų ir pradėję savarankišką gyvenimą, buvę ugdytiniai jaučiasi gerai, kuria šeimas, apie kurias svajojo (PGNA3).

Lyginant informantų atsakymus pastebėtina, kad buvę globos namų ugdytiniai patys nesijaučia pakankamai savarankiškai gyventi atskirai ir adaptuotis visuomenėje, o globos namų darbuotojai mano, jog vaikai yra pasiruošę savarankiškai gyventi. Globos namų ugdytiniai dažniausiai nurodė, kad jie nėra pakankamai motyvuojami ir rengiami savarankiškam gyvenimui, o globos namų darbuotojai teigė, kad daroma viskas, kad vaikai būtų visapusiškai parengti savarankiškam gyvenimui. Tuo tikslu jiems organizuojami įvairūs užsiėmimai ir būreliai, jiems sudaromos galimybės tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius, jie aktyviai įtraukiami planuojant savarankišką veiklą, tačiau buvę globos namų ugdytiniai su tuo nesutiko.

Globos namų darbuotojai nurodė, kad labai dažnai juose augantys vaikai susiduria su mokymosi sunkumais (53proc.), emociniais konfliktais (40 proc.), savęs vertinimo sunkumais (33 proc.), nesugebėjimu savęs kontroliuoti (27 proc.), nesugebėjimu tinkamai elgtis (20 proc.).

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad globos namų ugdytiniai susiduria su įvairiais sunkumais, sukeliančiais jiems įvairias problemas.

Informantams buvo pateikti klausimai apie sunkumus, su kuriais susiduriama išėjus iš globos namų (žr. priedas Nr. 5- 5klausimas), apie globos namuose patiriamus sunkumus (žr. priedas Nr. 4 - 5 klausimas), apie globos namuose augančių vaikų savybes (žr. priedas Nr. 3 1 klausimas) (9 lentelė).

9 lentelė. *Globos namų vaikų savybės ir sunkumai, su kuriais susiduriama globos namuose ir išėjus iš jų*

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Savybės	Emocinės savybės	„Globos namuose gyvenantys vaikai dažniausiai yra emociškai sužaloti, liūdni, nerandantys vietos, pikti, savo pykčių bandantys kovoti su aplinka“ (GND1)	1
Patiriami sunkumai gyvenant globos namuose	Ateitis	„Globos namuose gyvenantys vaikai pasižymi <...> ateities tikslų neapibrėžtumu <...>“ (GND2)	1
	Emocinis vystymasis	„Globos namuose gyvenantys vaikai pasižymi<...> emocinio vystymosi sulėtėjimu <...>“ (GND2) „<...> emocijų sutrikimais“ (GND3)	2
	Socialiniai įgūdžiai	„Globos namuose gyvenantys vaikai pasižymi <...> socialinių įgūdžių <...> stoka“ (GND2)	2
	Pažintinis aktyvumas	„Globos namuose gyvenantys vaikai pasižymi <...> pažintinio aktyvumo stoka“ (GND2)	
	Elgesys	„Iškyla elgesio problemos <...>“ (GND2) „elgesio <...>sutrikimais“ (GND3) „<...> tinkamo elgesio“ (GNU6) „<...> tinkamo elgesio“ (GNU8)	4
	Motyvacija	„<...> motyvacijos stoka <...>“ (GND2) „Neturiu motyvacijos, trūksta tai nieko gal, nežinau, tos motyvacijos sau“ (GNU7)	2
	Mokymasis	„<...>prasti mokymosi rezultatai“ (GND2) „Su mokymosi sunkumais“ (GNU6)	2
	Jausmų suvokimas	„trūksta savo jausmų suvokimo<...>“ (GNU3)	1
	Bendravimas	„Bendravimo <...>“ (GNU6) „Tinkamo bendravimo sunkumais“ (GNU8)	2
	Savikontrolė	„<...> neturiu savikontrolės“ (GNU3) „Trūksta man savikontrolės įgūdžių <...>“ (GNU4)	2
	Susikaupimas	„Man sunkiausia susikaupiti ir gerai sutarti su visais“ (GNU1)	1

	Nepasitikėjimas savimi	„Blogai galvoju apie save<.....> aha nepasitikiu“ (GNU2) „Trūksta man <...> pasitikėjimo savim“ (GNU4) „Esu labai uždaras, viską laikau savyje, nepasitikiu ar gėdinuosi kitų, nepriimu pagalbos. Trūksta pasitikėjimo savimi ir aplinkinių ir kitų žmonių“ (GNU5)	3
	Atskyrimas nuo šeimos	„<...>vaikai atskiriami nuo šeimos, kokioje šeimoje jie beaugtų bet ten jų yra namai ir jiems yra labai sunku adaptuotis šiose įstaigose, priprasti prie tvarkos taisyklių“ (GND3)	1
	Finansiniai	„nežinojimas kaip paskirstyti pinigus“ (PGNA1)	1
Sunkumai išėjus iš globos namų	Vietos paieškos	„sunku atsakyti dabar, daug visko buvo, kaip ir nelabai radau sau vietos čia, teko su draugu išvykti į Angliją“ (PGNA2)	1
	Globos namų specifika	„<...>su atšiauria visuomene, visi į tave kai esi iš vaikų globos namų kitaip į tave žiūri“ (PGNA3)	1
	Kompetentingumas	„Globos namuose gyvenantys vaikai pasižymi menkesniu kompetencijos lygiu <...>“ (GND2)	1

Tyrimo dalyvavę informantai teigė, kad globos namų ugdytiniai dažnai yra pikti, irzlūs, liūdni, neturintys vietos, nuolatos besipykstantys su aplinka (GND1). Tai rodo, kad vaikai augantys globos namuose jaučia savo specifiškumą, dėl to nepasitiki savimi, dėl jiems kylančių klausimų jie tampa irzlūs, jaučiasi niekam nereikalingi, todėl savo pyktį ir nebesuvokimą kas darosi, jie išlieja ant kitų, nuolatos kovoja su aplinka. Šių savybių visuma gali jiems kelti sunkumus tiek globos namuose, tiek ir išėjus iš jų. Globos namuos augantys vaikai nurodė, kad jie susiduria su įvairiais sunkumais, t.y. neapibrėžtumas dėl ateities (GND2), emociniai sutrikimai (GND2, GND3), socialinių įgūdžių stoka (GND2), pažintinio aktyvumo stoka (GND2), įvairios elgesio problemos (GND2, GND3, GNU6, GND8). Paminėtina, kad globos namuose augantys vaikai labai stokoja motyvacijos (GND2, GND7), kas gali daryti neigiamą įtaką jų socializacijai visuomenėje. Globos namuose gyvenantys vaikai susiduria su mokymosi sunkumais (GND2, GNU6), jausmų suvokimo sunkumais (GNU3), bendravimo problemomis (GNU6, GNU8), savikontrolės stoka (GNU3, GNU4), susikaupimo sunkumais (GNU1), nepasitikėjimo savimi (GNU2, GNU4, GNU5), emocinėmis problemomis, kurios išgyvenamos vaikus atskyrus nuo šeimos, dėl ko jiems yra sunku adaptuotis vaikų globos namuose (GND3). Globos namų darbuotojai pažymėjo, kad išėjusiems iš globos namų vaikams labai trūksta kompetentingumo (GND2). O patys vaikai, kurie jau išėjo iš globos namų teigė, kad dažniausia problema yra finansų paskirstymo įgūdžių stoka (PGNA1), savo vietos paieškos (PGNA2), susidūrimas su visuomenės požiūriu į globos namuose augusius vaikus (PGNA3). Visi šie sunkumai gali kilti dėl vaikų emocinio nestabilumo, neigiamos ankstyvosios patirties, dėl ko išėję iš globos namų buvę jų ugdytiniai susiduria su įvairiomis problemomis ir sunkumais.

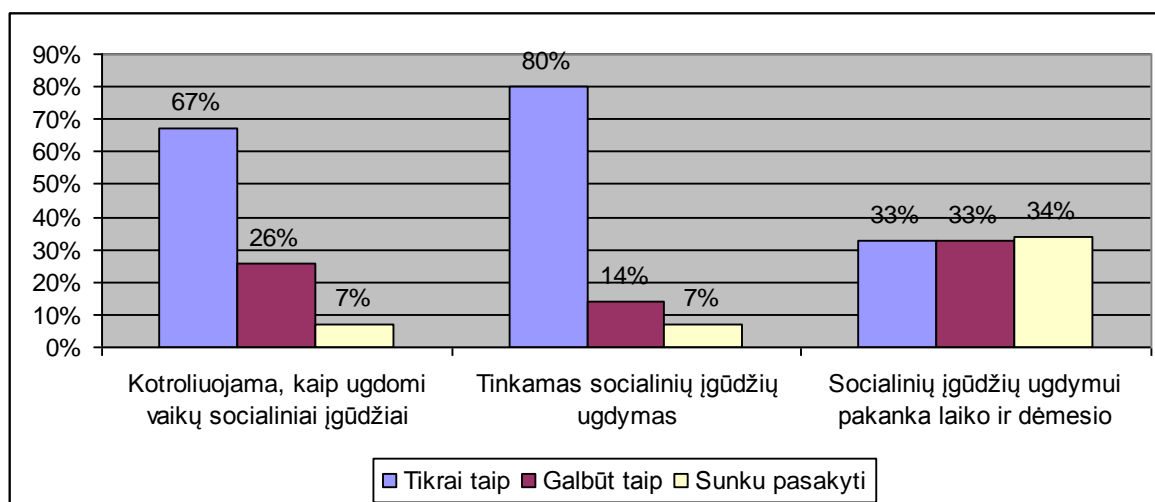
Lyginant informantų atsakymus galima teigti, kad globos namų darbuotojų nuomone globos namuose augantys vaikai turi daug emocinių problemų. Globos namuose augantys vaikai elgesio, motyvacijos, nepasitikėjimo savimi sunkumais. Augantys globos namuose susiduria su aibe įvairių sunkumų, kurie pasireiškia jų kasdienybėje. Globos namų darbuotojų nuomone, dažniausiai išėję iš globos namų vaikai susiduria su kompetentingumo stoka, išėję iš globos namų dažniausiai sunkumais išėjus nurodė – finansinius, savo vietos paieškos, globos namų specifika visuomenėje.

Trečdalis tyrime dalyvavusių globos namų darbuotojų (33 proc.) teigė, kad didžioji dalis vaikų laisvai reiškia savo mintis, nuomonę, pažiūras. Paminėtina, kad vienas penktadalis (20 proc.) globos namų darbuotojų nurodė, jog vaikai dažnai nutyli tai ką galvoja, savo nuomonę ir pažiūras.

Remiantis tyrimo rezultatais formuluojama išvada, kad globos namų ugdytiniai dažniausiai laisvai išsako savo mintis, išreiškia nuomonę ir pažiūras.

Siekiant išsiaiškinti, ar globos namuose tinkamai ugdomi socialiniai įgūdžiai paaiškėjo, kad (67 proc.) respondentų mano, jog socialinių įgūdžių ugdymas globos namuose yra kontroliuojamas procesas. (80 proc.) tiriamųjų pažymėjo, kad socialiniai įgūdžiai yra ugdomi tinkamai. Išanalizavus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad socialinių įgūdžių ugdymui skirtas laikas yra reliatyvus klausimas, nes tik trečdalis respondentų nurodė, jog laiko ir dėmesio pakanka. Likusieji tyrimo dalyviai (76 proc.) negalėjo tiksliai įvardinti, ar laiko ir dėmesio pakanka (13 pav.). Pateikdami atsakymą, kad socialinių įgūdžių ugdymui nepakanka dėmesio ir laiko, respondentai pažymėjo, kad laiko ir dėmesio jiems turėtų būti skiriama daugiau, nes, anot jų, laiko ir dėmesio nepakanka, nes šeimynose gyvena per daug vaikų.

Remiantis tyrimo rezultatais formuojama išvada, kad globos namuose socialiniai įgūdžiai ugdomi tinkamai, jų ugdymas kontroliuojamas, tačiau šio proceso užtikrinimui trūksta laiko ir dėmesio.

13 pav. Tyrimo dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal globos namuose ugdomų socialinių įgūdžių kontrolę, tinkamą ugdymą, pakankamą laiko ir dėmesio skyrimą

Globos namų darbuotojai, siekdami geresnio vaikų paruošimo savarankiškam gyvenimui dažniausiai (100 proc.) organizuoja įvairius būrelius ir užsiėmimus, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienius įgūdžius.

Remiantis tyrimo rezultatais, formuluojama išvada, kad globos namuose savarankiškam gyvenimui vaikai yra visapusiškai ruošiami. Dažniausiai paruošimas vykdomas organizuojant įvairius būrelius ir užsiėmimus, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienius įgūdžius, taip pat sudaroma galimybė vaikams užsidirbti pinigų, skiriama kišenpinigių, įdarbinami įvairių sričių specialistai, galintys patarti įvairiais klausimais.

Visi tyrime dalyvavę globos namų darbuotojai jiems pateikus klausimą apie tai, kaip jie vertina socialinių įgūdžių ugdymą, kaip socializacijos prielaidą nurodė, kad „socialinių įgūdžių ugdymas didina socializacijos sėkmę“ (100 proc.).

Tik nedidelė dalis (13 proc.) globos namų darbuotojai atsakydami į klausimą apie vaikų pasiruošimą savarankiškam gyvenimui išeinant iš globos namų teigė, kad vaikai išeina pilnai pasiruošę savarankiškam gyvenimui, o beveik pusė respondentų nurodė, kad išeidami vaikai nėra pasiruošę savarankiškam gyvenimui. Beveik pusė tyrime dalyvavusių globos namų darbuotojų pažymėjo atsakymą „Kita“. Pažymėdami atsakymą „Kita“, globos namų darbuotojai nurodė, kad:

- *visi vaikai yra skirtingai pasiruošę savarankiškam gyvenimui.*
- *nevisi, kai kurie linkę nusikalsti, nemoka elgtis su pinigais.*
- *priklauso nuo kiekvieno vaiko individualiai.*
- *tai priklauso nuo vaikų iniciatyvumo ir noro būti savarankišku.*
- *kiekvienas yra išsiugdęs įgūdžius skirtingai.*
- *vaikai yra skirtingi. Vieniems aktualu kuo daugiau žinoti, mokėti, kitiems ne.*
- *ne visada, nes kai kurie vaikai ateina būdami 17 metų, iki to laiko jie gyvendavo laisvą gyvenimą būdą.*

Bendrai vertinant globos namų darbuotojų nuomonę galima teigti, kad vaikai nėra tinkamai pasiruošę savarankiškam gyvenimui išeidami iš globos namų dėl to, kad nemoka elgtis su pinigais, gyvena laisvą gyvenimo būdą. Dauguma respondentų pažymėjo, kad pasirengimas savarankiškam gyvenimui priklauso nuo individualių vaiko savybių, jo tikslų ir norų, nes kiekvieno vaiko socialiniai įgūdžiai yra susiformavę skirtingai.

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad dažniausiai iš globos namų išeinantys vaikai nėra tinkamai pasiruošę savarankiškam gyvenimui. Vaikų pasirengimas būti savarankiškais priklauso nuo jų asmeninių savybių, gebėjimo tinkamai pasinaudoti įgytais socialiniais įgūdžiais.

Kokybinio tyrimo metu buvo aktualu sužinoti, kokios pagalbos gali tikėtis ir sulaukti vaikai, išėję iš globos namų (priedas Nr. 5- 13 klausimas; priedas Nr. 3- 9 klausimas; priedas Nr. 4- 9 klausimas) (10 lentelė).

10 lentelė. Pagalba išėjus iš globos namų

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pagalba išėjus iš globos namų	Tikėjimas gauti pagalbą	„Taip, tikėjausi ją ir gavau“ (PGNA1) „Ne“ (PGNA2) „Na iš dalies taip“ (PGNA3) „Tikiuosi padės man“ (GNU1) „Jei reikės tai ir padės visada taip sako“ (GNU2) „Taip tikiuosi“ (GNU3) „<...>gal ir padės kas nors“ (GNU4) „Nežinau, gal, bet ne iš visų žmonių“ (GNU5) „Nežinau“ (GNU6) „Nežinau“ (GNU7) „Taip tikiuosi“ (GNU8)	11
	Galima pagalba	„Visokeriopos, vaikas yra palaikomas, dar prieš išeinant rūpinamasi jo ateitimi, vieta kur vaikas gyvens, toliau mokysis ir pan.“ (GND1) „Visos jam reikalingos. Padėsime įvairiais gyvenimo klausimais, suteiksim pagalbą įsikurti savarankiškai gyventi, pagalba pasirinkti mokymosi įstaigą, pagalba ieškant darbo, visa ko tik prireiks išėjusiam vaikui“ (GND2). „Dėl daugelio dalykų ir kiekvienas globotinis individualiai kreipiasi pagalbos į socialinius darbuotojus. O pagalba yra visada suteikiama“ (GND3)	3

Buvę globos namų auklėtiniai išėję iš globos namų tikėjosi gauti pagalbą (PGNA1), tačiau ne visi ją gavo, arba gavo iš dalies (PGNA2, PGNA3). Globos namuose augantys vaikai dažniausiai nurodė, kad tikisi sulaukti pagalbą, kuri jiems yra žadama išėjus iš globos namų (GNU1, GNU2, GNU3, GNU8), tačiau ne visi. Kai kurie globos namų ugdytiniai nežino, ar tikėtis gauti pagalbą (GNU6, GNU7), o kai kurie mano, jog pagalbą sulauks iš kitų žmonių (GNU5). Globos namų darbuotojai nurodė, kad išėję iš globos namų vaikai gali gauti įvairią pagalbą (GND1, GND2), kuri teikiama dar vaikui neišėjus iš globos namų, kai rūpinamasi jo ateitimi, vieta kur vaikas gyvens, toliau mokysis ir pan. (GND1) Vaikams padedama įvairiais gyvenimo klausimais, suteikiama pagalba įsikurti savarankiškai gyventi, pagalba pasirinkti mokymosi įstaigą, pagalba ieškant darbo, ir visa kita pagalba, kurios prireiks išėjusiam vaikui (GND2, GND3).

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad vaikams dar būnant globos namuose yra žadama įvairi pagalba, jiems išėjus iš globos namų, tačiau anot buvusių globos namų ugdytinių, pagalbą jie sulaukia ne visada. Dar gyvenantys globos namuose vaikai teigė, kad tikisi, jog sulauks pagalbą iš globos namų, o globos namų darbuotojai akcentavo, kad visapusiška pagalba ir visuomet teikiama.

Kiekybiniame tyrime dalyvavę pedagogai, jų paprašius nurodyti, kokios pagalbos vaikas, išėjęs į savarankišką gyvenimą, gali tikėtis iš įstaigos nurodė:

- *Visos pagalbos, kurios jam prireikia.*
- *Ieškant darbo, pasitikėjimo savimi stiprinimas, įvairių patarimų.*
- *Pasirinkti mokymosi įstaigą, padėti susirasti darbą.*
- *Pagalbos tvarkantis dokumentus, moralinės paramos, bendravimo.*
- *Visos reikiamos, dėl būsto, dėl įsidarbinimo.*
- *Visa pagalba bus suteikiama, kurios tik reikės vaikams.*
- *Vaikas gali tikėtis patarimų, gyvenimo klausimais, bendradarbiavimo, bendravimo.*
- *Psichologinės.*
- *Visos, kokios reikia.*
- *Patarimų, konsultacijos, palaikymo ir kt.*
- *„Savo asmens“ pagalbos tvarkantis dokumentus, dėl socialinio būsto, socialinio darbuotojo konsultacijos įvairiais gyvenimo klausimais, pagalbos ieškant darbo, planuojant išlaidas(įsikūrimo pašalpa).*
- *Su vaiku bendraujama 2 metus, jam išėjus iš vaikų globos namų.*
- *Jam reikalingos pagalbos, išėjusiems ugdytiniams visada padedama.*
- *Teikiamos visais iškilusiais klausimais, konsultacijos. Padedama įsikurti savarankiškai gyventi.*

Bendrai vertinant, globos namų darbuotojai nurodė, kad vaikams yra teikiama įvairiapusė pagalba, kurios tik reikia vaikams, su jais bendraujam dar 2metus, jiems išėjus iš globos namų, jiems padedama įsikurti, gyventi savarankiškai, teikiama psichologinė pagalba, darbo paieškos, studijų pasirinkimas, skatinamas jų pasitikėjimas savimi, dokumentų tvarkymas, teikiami patarimai, konsultacijos visais jiems kylančiais klausimais.

Apibendrinant atliktą tyrimą galima teigti, kad globos namų darbuotojų, globos namų ugdytinių ir buvusių globos namų ugdytinių nuomonės sutapo dėl to, kad socialiniai įgūdžiai laiduoja teigiamą socializaciją. Institucinėje aplinkoje įgyti socialiniai įgūdžiai jiems padeda bendrauti ir bendradarbiauti su kitais, prisitaikyti ir adaptuotis visuomenėje. Tyrimo dalyvių nuomonės tik iš dalies sutapo dėl socialinių įgūdžių ugdymo globos namuose, kai globos namų darbuotojai dažniau nei esami ir buvę globos namų ugdytiniai teigė, kad jiems neužtikrinamos galimybės visapusiškai ugdyti savo socialinius įgūdžius. Tyrimu nustatyta, jog į globos namus patekę vaikai dažniausiai susitaiko su buvimu juose ir globos namus laiko savais namais. Todėl siekiant pagerinti globos namų aplinką ir padaryti ją panašesne į šeimos aplinką reikalinga daugiau dėmesio skirti bendravimui su vaikais bei praktinių pavyzdžių rodymui. Kuriant aplinką, artimą šeimos aplinkai, anot globos namų darbuotojų, reikalinga daugiau materialinių, buitinių ir darbinių

priemonių bei pačių darbuotojų iniciatyvumo, norint sukurti geresnes ir artimos šeimai aplinkos sąlygas vaikams, gyvenantiems globos namuose.

Tyrimu nustatyta, kad įvairūs socialiniai įgūdžiai yra įgyjami globos namuose, tačiau jų vis dar trūksta, nes visi respondentai nenurodė vienareikšmiškai įgiję įvairių socialinių įgūdžių. Globos namuose vaikai yra ugdomi įvairių socialinių įgūdžių, kurių dažniausi yra elgesio, bendravimo, santykių palaikymo. Globos namų ugdytiniai skirtingai suvokia, kas yra socialiniai įgūdžiai, dėl ko galima daryti prielaidą, kad jiems trūksta informacijos apie socialinius įgūdžius. Dažniausiai socialiniai įgūdžiai apibrėžiami kaip bendravimo forma.

Anot globos namų darbuotojų, socialiniai įgūdžiai yra tokie, kurie padeda adaptuotis į visuomenę, padeda lengviau bendrauti, skatina teigiamą socializaciją. Globos namų ugdytiniai dažniausiai teigė, kad socialiniai įgūdžiai yra tai, ko jie išmoksta, jų gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, pritapti prie aplinkinių. Remiantis pateikiamomis sampratomis formuluojama išvada, kad socialiniai įgūdžiai yra teigiamos socializacijos prielaida., bendravimo ir bendradarbiavimo veiksniai, padedantys prisitaikyti visuomenėje, gerinantys socializacijos procesą.

Globos namų ugdytiniai turi įvairias pareigas šeimynose, kurių pagrindinės yra pasikloti lovą, tvarkyti kambarius, plauti indus ir tausoti savo daiktus. Rečiausiai vaikų pareiga yra eiti į parduotuvę. Globos namų ugdytinius atlikti namų ruošos, buities ir kitus darbus išmoko šeimynos auklėtojos, auklės. Vaikai globos namuose yra informuojami apie kasdienes dalykus, t.y. pirmos būtinybės daiktų kainas. Vaikų supažindinimui su įvairiais kasdieniais veiksniais yra skiriama pakankamai laiko. Dažniausiai vaikų patarėjai yra šeimynos auklėtojos, auklės, į kurias vaikai pirmiausia kreipiasi turėdami sunkumų. Globos namuose dirbantieji geba priėti prie vaikų, įgyti jų pasitikėjimą ir jiems padėti reikiamu metu. Tačiau vaikams reikalinga didinti vaikų saugumo pojūtį, nes dalis jų nesijaučia visiškai saugiai globos namuose. Anot globos namų darbuotojų, globos namų ugdytinių saugumas yra kuriamas juos kontroliuojant, organizuojant jų užimtumą, bendraujant su jais, kuriant jiems priimtina saugią aplinką.

Išėję iš globos namų vaikai susiduria su sunkumu neturėdami gyvenamosios vietos, todėl apsistoja socialiniame būste arba pas draugus. Globos namuose gyvenantieji čia tik iš dalies jaučiasi saugiai, kas rodo, kad vaikai jaučiasi netvirtai, jiems neramu dėl jų ateities, jiems sunku susitaikyti su pasikeitusiais jų namais, kas gali būti viena pagrindinių nesaugumo priežasčių.

Globos namų ugdytiniai už gerą elgesį, darbą ar mokslą yra skatinami įvairiomis priemonėmis, kurių dažniausios yra pagyrimas žodžiu ir paskatinimas dovanomis, norų išpildymas.

Globos namų ugdytiniai yra supažindinami su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti. Vaikai turi galimybę valdyti savo asmeninius pinigus, tačiau jie stokoja teisinės informacijos, informacijos apie LR įstatymus reglamentuojančius socialinę apsaugą. Buvę GN ugdytiniai teigė, kad jiems buvo sudarytos sąlygos įgyti specialybę ir jiems išėjus iš GN galima rasti

sau tinkamą užsiėmimą. Kad profesijos pasirinkimas ir studijų galimybės dažniausiai yra sudaromos globos namuose, tą patvirtino ir GN darbuotojai ir buvę ugdytiniai. Ateityje globos namų ugdytiniai turi įvairių siekių, kurių vieni yra griežtai apibrėžti (pvz. pasirinkta tiksli specialybė) ir motyvuoti, o kiti yra apatiški ir nekeliantys tikslų savo ateičiai.

Globos namuose gyvenantiems vaikams dažniausiai trūksta elgesio, jausmų suvokimo, streso įveikimo įgūdžių. Globos namuose iš dalies yra ugdomi vaikų stokojami socialiniai įgūdžiai, tačiau dalies vaikų nežino apie juos. Todėl įgalina daryti prielaidą, kad trūkstamų socialinių įgūdžių ugdymas yra nepakankamas arba vaikams yra pateikiama per mažai informacijos apie tai. Visgi, anot globos namų darbuotojų, socialinių įgūdžių vystymo ir ugdymo procesas globos namuose yra užtikrinamas jam skiriant pakankamai dėmesio. Dažniausiai socialinių įgūdžių ugdymas vykdomas per praktiką, kai vaikai mokunami įvairių elgesio būdų, leidžiančių jiems tikslingai elgtis skirtingose situacijose. Kaip pažymėjo globos namų darbuotojai, socialinių įgūdžių formavimas globos namuose yra įgyvendinamas įvairiais būdais, kurių dažniausi yra mokymasis bendradarbiaujant, grupinės diskusijos, praktiniai pavyzdžiai.

Kokybinis tyrimas atskleidė, kad globos namuose socialiniai gūdžiai yra ugdomi įvairiais būdais, teoriškai ir praktiškai, su kuo sutiko tiek globos namų ugdytiniai, tiek ir globos namų darbuotojai. Buvę ir esami globos namų ugdytiniai sutiko su tuo, kad globos namuose vaikams sudaromos galimybės įgyti socialinių įgūdžių ir jie jų įgyja. Globos namų darbuotojų nuomone vaikams trūksta higienos, savęs ir savo sugebėjimų vertinimo įgūdžių. Kad socialinių įgūdžių įgyjama nepakankamai, su kuo sutiko ir buvę globos namų ugdytiniai. Svarbiausi socialiniai įgūdžiai vaikams yra bendravimas ir bendradarbiavimas, savikontrolė, savęs vertinimas, pasitikėjimas, saugumas,. Tai patvirtino ir globos namų darbuotojai, kurie papildomai nurodė, kad vaikams svarbūs yra ir santykių palaikymo, jausmų suvokimo, savęs supratimo, pažinimo, streso įveikimo įgūdžiai.

Tačiau ne visi socialiniai įgūdžiai vaikams suformuojami vienodai. Yra įgūdžių, kurių vaikų globos namų ugdytiniai stokoja dėl ko jiems sunkiau adaptuotis visuomenėje.

Globos namuose savarankiškam gyvenimui vaikai yra visapusiškai ruošiami. Dažniausiai paruošimas vykdomas organizuojant įvairius būrelius ir užsiėmimus, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienes įgūdžius, taip pat sudaroma galimybė vaikams užsidirbti pinigų, skiriama kišenpinigių, įdarbinami įvairių sričių specialistai, galintys patarti įvairiais klausimais. Kokybinio tyrimu nustatyta, kad vaikai nėra tinkamai pasiruošę savarankiškam gyvenimui išeidami iš globos namų dėl to, kad nemoka elgtis su pinigais, gyvena laisvą gyvenimo būdą. Dauguma respondentų pažymėjo, kad pasirengimas savarankiškam gyvenimui priklauso nuo individualių vaiko savybių, jo tikslų ir norų, nes kiekvieno vaiko socialiniai įgūdžiai yra susiformavę skirtingai. Dažniausiai iš globos namų išeinantys vaikai nėra tinkamai pasiruošę savarankiškam gyvenimui. Vaikų pasirengimas būti

savarankiškais priklauso nuo jų asmeninių savybių, gebėjimo tinkamai pasinaudoti įgytais socialiniais įgūdžiais. Lyginant informantų atsakymus pastebėtina, kad buvę globos namų ugdytiniai patys nesijaučia pakankamai savarankiškai gyventi atskirai ir adaptuoti visuomenėje, o globos namų darbuotojai mano, jog vaikai yra pasiruošę savarankiškai gyventi. Globos namų ugdytiniai dažniausiai nurodė, kad jie nėra pakankami motyvuojami ir rengiami savarankiškam gyvenimui, o globos namų darbuotojai teigė, kad daroma viskas, kad vaikai būtų visapusiškai parengti savarankiškam gyvenimui. Tuo tikslu jiems organizuojami įvairūs užsiėmimai ir būreliai, jiems sudaromos galimybės vaikams tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius, jie aktyviai įtraukiami planuojant savarankišką veiklą, tačiau buvę globos namų ugdytiniai su tuo nesutiko.

Visi tyrime dalyvavę globos namų darbuotojai jiems pateikus klausimą apie tai, kaip jie vertina socialinių įgūdžių ugdymą, kaip socializacijos prielaidą nurodė, kad socialinių įgūdžių ugdymas didina socializacijos sėkmę.

Globos namų ugdytiniai susiduria su įvairiais sunkumais, sukeliančiais jiems įvairias problemas. Lyginant informantų atsakymus galima teigti, kad globos namų darbuotojų nuomone globos namuose augantys vaikai turi daug emocinių problemų. Globos namuose augantys vaikai elgesio, motyvacijos, nepasitikėjimo savimi sunkumais. Augantys globos namuose susiduria su aibe įvairių sunkumų, kurie pasireiškia jų kasdienybėje. Globos namų darbuotojų nuomone, dažniausiai išėję iš globos namų vaikai susiduria su kompetentingumo stoka, išėję iš globos namų dažniausiai sunkumais išėjus nurodė – finansinius, savo vietos paieškos, globos namų specifikos visuomenėje.

Tyrimu nustatyta, kad globos namų ugdytiniai dažniausiai laisvai išsako savo mintis, išreiškia nuomonę ir pažiūras. Globos namuose yra kontroliuojama, kaip ugdomi vaikų socialiniai įgūdžiai, siekiant užtikrinti jų tinkamą ugdymą, tačiau šiam procesui trūksta laiko ir dėmesio. Globos namuose savarankiškam gyvenimui vaikai yra visapusiškai ruošiami. Dažniausiai paruošimas vykdomas organizuojant įvairius būrelius ir užsiėmimus, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienes įgūdžius, taip pat sudaroma galimybė vaikams užsidirbti pinigų, skiriama kišenpinigių, įdarbinami įvairių sričių specialistai, galintys patarti įvairiais klausimais.

Vaikams dar būnant globos namuose yra žadama įvairi pagalba, jiems išėjus iš globos namų, tačiau anot buvusių globos namų ugdytinių, pagalbos jie sulaukia ne visada. Dar gyvenantys globos namuose vaikai teigė, kad tikisi, jog sulauks pagalbos iš globos namų, o globos namų darbuotojai akcentavo, kad visapusiška pagalba ir visuomet teikiama. Globos namų darbuotojai nurodė, kad vaikams yra teikiama įvairiapusė pagalba, kurios tik reikia vaikams, su jais bendraujama dar 2 metus, jiems išėjus iš globos namų, jiems padedama įsikurti, gyventi savarankiškai, teikiama psichologinė pagalba, darbo paieškos, studijų pasirinkimas, skatinamas jų pasitikėjimas savimi, dokumentų tvarkymas, teikiami patarimai, konsultacijos visais jiems kylančiais klausimais.

IŠVADOS

1. Vaikų patekimas į globos namus jau pats savaime yra sudėtingus pokyčius atskleidžiantis procesas. Į globos namus patekę vaikai būna atskirti nuo šeimos, kas daro neigiamą įtaką jų asmenybės raidai, nes susiduriama su ankstyva neigiama patirtimi.

- Globos namuose gyvenantys vaikai dažnai pasižymi įvairiomis problemomis, socialinių įgūdžių stoka, jie neturi atsparumo socialiniams veiksniams. Institucinis ugdymas yra specifinis procesas, kuris ne dažnai pagerina globos namų ugdytinių psichosocialinę raidą.

- Vaikai, gyvenantys globos namuose, dažniausiai turi psichosocialinių problemų, o jų psichosocialinė raida yra sutrikusi dėl jų neigiamos patirties. Institucinis ugdymas apriboja vaiko raidos sąlygas, nors yra griežtai reglamentuotas, nepakankamai domimasi vaiku, kaip individualia asmenybe.

2. Globos namų ugdytinių socialiniai įgūdžiai yra specifiniai, nes vaikai neturi visapusiškų tinkamų galimybių ugdyti socialinius įgūdžius. Globos namų ugdytiniams paprastai trūksta veiklos, bendravimo, percepcinių, interakcinių įgūdžių, kas sutrikdo jų normalų funkcionavimą visuomenėje.

- Institucinėje aplinkoje nėra sudaromos normalios ir tinkamos sąlygos besąlygiškam socialinių įgūdžių formavimuisi. Socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje turi būti grindžiamas asmens gebėjimu inicijuoti sąveiką bei adekvačią reakciją į kitų elgesį. Globos namuose tokios interakcijos raiška stebima gebėjimu bendrauti ir bendraujančiųjų poveikiu vienas kitam. Socialiniai įgūdžiai priklauso nuo atskirų situacijų, kuriose asmuo įgyja socialinius gebėjimus ir geba juos pritaikyti.

3. Atliktais kiekybiniu ir kokybiniu tyrimais nustatyta:

- socialiniai įgūdžiai yra įgyjami globos namuose, tačiau jų vis dar trūksta. Globos namuose vaikai yra ugdomi įvairių socialinių įgūdžių, kurių dažniausi yra elgesio, bendravimo, santykių palaikymo.

- Dažniausiai socialinių įgūdžių ugdymas vykdomas per praktiką, kai vaikai mokomi įvairių elgesio būdų, leidžiančių jiems tikslingai elgtis skirtingose situacijose teoriškai ir praktiškai. Socialinių įgūdžių formavimas globos namuose yra įgyvendinamas įvairiais būdais, kurių dažniausi yra mokymasis bendradarbiaujant, grupinės diskusijos, praktiniai pavyzdžiai.

- Globos namuose yra kontroliuojama, kaip ugdomi vaikų socialiniai įgūdžiai, siekiant užtikrinti jų tinkamą ugdymą, tačiau šiam procesui trūksta laiko ir dėmesio. Globos namuose savarankiškam gyvenimui vaikai yra visapusiškai ruošiami. Dažniausiai paruošimas vykdomas organizuojant įvairius būrelius ir užsiėmimus, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienius įgūdžius, taip

pat sudaroma galimybė vaikams užsidirbti pinigų, skiriama kišenpinigių, įdarbinami įvairių sričių specialistai, galintys patarti įvairiais klausimais.

- Kuriant aplinką, artimą šeimos aplinkai, anot globos namų darbuotojų, reikalinga daugiau materialinių, buitinių ir darbinių priemonių bei pačių darbuotojų iniciatyvumo, norint sukurti geresnes ir artimos šeimai aplinkos sąlygas vaikams, gyvenantiems globos namuose.

- Išėję iš globos namų vaikai susiduria su įvairiais sunkumais. Vienas iš jų – gyvenamoji vieta.

- Globos namų ugdytiniai yra supažindinami su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti, turi galimybę valdyti savo asmeninius pinigus, tačiau jie stokoja teisinės, kitos svarbios informacijos.

- Vaikams profesijos pasirinkimas ir studijų galimybės dažniausiai yra sudaromos globos namuose, tačiau ne visi vaikai yra motyvuoti, kai kurie yra apatiški ir nekelia tikslų ateičiai.

- Vaikai nėra tinkamai pasiruošę savarankiškam gyvenimui išeidami iš vaikų globos namų nors pasak darbuotojų vaikai yra visapusiškai ruošiami savarankiškam gyvenimui. Globos namų ugdytiniai dažniausiai nurodė, kad jie nėra pakankami motyvuojami ir rengiami savarankiškam gyvenimui, o globos namų darbuotojai teigė, kad daroma viskas, kad vaikai būtų visapusiškai parengti savarankiškam gyvenimui. Tuo tikslu jiems organizuojami įvairūs užsiėmimai ir būreliai, jiems sudaromos galimybės vaikams tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius, jie aktyviai įtraukiami planuojant savarankišką veiklą, tačiau buvę globos namų ugdytiniai su tuo nesutiko.

- Globos namų darbuotojų nuomone globos namuose augantys vaikai turi daug emocinių problemų. Globos namuose augantys vaikai susiduria su elgesio, motyvacijos, nepasitikėjimo savimi ir kitais sunkumais, kurie pasireiškia jų kasdienybėje. Išėjus iš globos namų dažniausiai susiduriama su finansinėmis, savo vietos paieškos visuomenėje, globos namų specifikos problemomis.

4. Atliktais tyrimais nustatyta, kad socialinių įgūdžių ugdymas didina socializacijos sėkmę:

- Socialiniai įgūdžiai yra bendravimo ir bendradarbiavimo veiksniai, padedantys prisitaikyti visuomenėje, gerinantis socializacijos procesą, kai socialiniai įgūdžiai yra teigiamos socializacijos prielaida.

- Svarbiausi socialiniai įgūdžiai vaikams yra bendravimas ir bendradarbiavimas, savikontrolė, savęs vertinimas, pasitikėjimas, saugumas, ką patvirtino ir globos namų darbuotojai, kurie papildomai nurodė, kad vaikams svarbiausi santykių palaikymo, jausmų suvokimo, savęs supratimo, pažinimo, streso įveikimo įgūdžiai. Visi šie socialiniai įgūdžiai formuoja geresnę socializaciją.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgus į magistro darbo teorinėje dalyje atliktas įžvalgas, iškeltus tikslus, uždavinius, problemą, hipotezę, tyrimo rezultatus, išvadas, rekomendacijos teikiamos globos namuose dirbantiems administracijos, socialiniams pedagogams, socialiniams darbuotojams, pedagogams ir kitiems darbuotojams:

- socialiniai įgūdžiai yra įgyjami globos namuose, tačiau jų vis dar trūksta. Todėl, atsižvelgiant į Globos namų vaikų poreikius, asmenines savybes, įgytas patirtis, ugdyti individualius socialinius įgūdžius. Ypatingai atkreipiant dėmesį į bendravimo, savikontrolės, elgesio, streso įveikimo įgūdžių ugdymą.

- sudaryti sąlygas vaikų raidos vystymuisi, įvertinant jų gebėjimus, individualias ir asmenines savybes, patirtis.

- organizuoti ugdymo procesą, atsižvelgiant į individualius vaikų poreikius, asmenines savybes, žinias, naudojant įvairius ugdymo metodus.

- supažindinti Globos namų auklėtinius su Lietuvos Respublikos įstatymais, kitais teisės aktais, kurie leistų jiems, išėjus iš vaikų namų, sėkmingiau integruotis į visuomenę.

„PROJEKTINĖ DALIS“

1. Projekto aprašymas

1.1. projekto anotacija (trumpas projekto pristatymas nuo 1000 iki 2000 spaudos ženklų)

Šis projektas skirtas globos namų darbuotojams, pedagogams, socialiniams darbuotojams, švietimo sistemos atstovams, siekiant atkreipti jų dėmesį į socialinių įgūdžių svarbą ir tai, kad globos namų ugdytiniai stokoja socialinių įgūdžių. Taip pat projektas skirtas švietimo institucijoms, koordinuojančioms globos namų ugdymo sistemą, kad būtų atkreiptas dėmesys į globos namų ugdymo sistemoje kylančias problemas, kad atsirastų galimybė pakeisti globos namų ugdytinių ugdymo programas pagal individualius jų poreikius.

Kiekvienoje visuomenėje yra vaikų, kurie dėl tam tikrų priežasčių negali augti šeimoje su tėvais ir kaip gyvenimo šeimoje alternatyva jiems tampa institucinė globa, kurioje vaikus supa ne jų artimieji, o juos prižiūrintys globos namų darbuotojai (Kvieskienė, 2005). Remiantis statistiniais duomenimis, kasmet apie trys tūkstančiai vaikų netenka tėvų globos. Globos namuose gyvenančių vaikų dažniau patiriamos psichologinės ir socialinės problemos, gyvenimo sąlygos lemia didesnę šių vaikų socialinį pažeidžiamumą ir apsunkina jų integraciją į visuomenę, palikus globos namus (Žemaitaitytė, Jankauskienė, 2008). Vaiko socialinei raidai įtaką daro visų žmogaus pasirinkimų didinimas, todėl dėmesys turėtų būti sutelktas ne tik į jo ugdymą, bet ir į tai, kokią naudą iš jų gauna žmogus (Kvieskienė, 2003). Globos namuose gyvenantys paaugliai pasižymi menkesniu kompetencijos lygiu, ateities tikslų neapibrėžtumu, emocinio vystymosi sulėtėjimu, socialinių įgūdžių ir pažintinio aktyvumo stoka, elgesio problemomis, prastesniu savęs suvokimu ir vertinimu (Samošonok, 2005). Dabartinėje visuomenėje pripažįstant adaptyvios asmenybės ugdymo svarbą, vis dažniau pabrėžiamas socialinių įgūdžių ugdymo aktualumas, mokėjimas spręsti problemas, priimti sprendimus, savarankiškai veikti, atsakyti už savo veiksmus (Samošonok, Gudonis, 2007). Todėl didelis dėmesys vaikų ugdymo procese yra skiriamas socialiniams įgūdžiams, visapusiškai jų plėtotei. Globos namuose gyvenančių vaikų dažniau patiriamos psichologinės ir socialinės problemos, globos namų gyvenimo sąlygos lemia didesnę šių vaikų socialinį pažeidžiamumą ir apsunkina jų integraciją į visuomenę palikus globos namus (Žemaitaitytė, Jankauskienė, 2008). Vaiko raida gyvenant globos namuose yra kitokia. Vaiko gyvenimas be šeimos įtakoja jo elgesį ir suaugus, jį patį, kaip asmenį bei jo šeimą (Braslauskienė, 2001). Todėl šios temos aktualumą lemia siekis praktiniu aspektu išanalizuoti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymas, kaip socializacijos prielaida.

Vaikų patekimas į globos namus jau pats savaime yra sudėtingus pokyčius atskleidžiantis procesas. Į globos namus patekę vaikai būna atskirti nuo šeimos, kas daro neigiamą įtaką jų asmenybės raidai. Čia patekusieji dažnai jau yra susidūrę su ankstyva neigiama patirtimi, o globos namuose dažnu atveju dar labiau sutrinka teigiama asmenybės raida. Globos namuose gyvenantys vaikai dažnai pasižymi įvairiomis problemomis, socialinių įgūdžių stoka, jie neturi atsparumo socialiniams veiksniams. Vaikystėje išgyventi neigiami veiksniai, nepalankios augimo globos namuose sąlygos atsiskleidžia vaikams augant, kuomet jie nesugeba elgtis socialiai priimtinais būdais, jiems sunku pasitikėti savimi, siekti užsibrėžtų tikslų, jų elgesys nevisuomet yra tinkamas, jie stokoja socialinių įgūdžių.

Atsiskyrimas nuo tėvų vaikui sukelia stresą, kas daro jam neigiamą poveikį, kai šeimyninė patirtis (jeigu tokia buvo) yra pakeičiama į griežtai reglamentuotą ir apibrėžta institucinio ugdymo specifika, kuri vaiko psichosocialinei raidai suteikia specifinių bruožų, kai vaikai stokoja artimųjų šilumos ir meilės, turi emocinių problemų, yra užsisklendę, nepasitiki savimi. Netinkamas įgyvendinamas institucinis ugdymas gali dar labiau pagilinti šias problemas ir tapti vaikų socialinio nebrandumo priežastimi. Su globos namų ugdytiniais turi būti dirbama išsamiai ir nuolatos, siekiant sumažinti institucinio ugdymo specifiškumo poveikį jų psichosocialinei raidai. Pasirinkti darbo metodai turi skatinti individualios asmenybės vystymąsi, motyvaciją, socialinį brandumą ir ugdyti vaiko socialinius įgūdžius.

Globos namų ugdytinių socialiniai įgūdžiai yra specifiniai, nes vaikai neturi visapusiškų tinkamų galimybių ugdytis socialinius įgūdžius. Globos namų ugdytiniams paprastai trūksta veiklos, bendravimo, percepcinių, interakcinių įgūdžių, kas sutrikdo jų normalų funkcionavimą visuomenėje. Globos namuose nėra sudaromos normalios ir tinkamos sąlygos besąlygiškam socialinių įgūdžių formavimuisi.

Socialinių įgūdžių ugdymas institucinėje aplinkoje turi būti grindžiamas asmens gebėjimu inicijuoti sąveiką bei adekvačią reakciją į kitų elgesį. Globos namuose tokios interakcijos raiška stebima gebėjimu bendrauti ir bendraujančiųjų poveikiu vienas kitam. Socialiniai įgūdžiai priklauso nuo atskirų situacijų, kuriose asmuo įgyja socialinius gebėjimus ir geba juos pritaikyti.

Siekiant atskleisti minėtoms institucijoms ir jų darbuotojams socialinių įgūdžių ugdymo globos namuose svarbą, reikalinga organizuoti seminarus ir paskaitas apie socialinių įgūdžių ugdymą, planuoti papildomas ugdymo programas, kurias vestų patyrę lektoriai, gebantys išaiškinti socialinių įgūdžių svarbą, poreikį bei ugdymo būdus, kuriuos būtų tikslinga įgyvendinti realiose situacijose.

Tam tikslui reikalingas lektorius, kuris pravesėtų paskaitas ir socialinių įgūdžių praktinius mokymus vaikų grupelėms, kaip pvz. 50 vaikų – 1 lektorius. Šiuo atveju lektoriaus atlyginimas už vieną kartą būtų 100 Lt., turėtų būti organizuojami 4 per mėnesį tokio pobūdžio seminarai mokymai, todėl lektoriaus atlyginimas per mėnesį siektų 400 Lt. Tokio pobūdžio projektą siūloma įgyvendinti 6 mėnesius, o po šio laikotarpio įvertinti jo naudą.

1.2. Projekto tikslas

Ištirti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą, kaip socializacijos prielaidą.

1.3. Projekto uždaviniai

1. Išnagrinėti institucinio ugdymo ir psichosocialinės asmenybės raidos ypatumus.
5. Išanalizuoti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo aspektus.
6. Atskleisti socialinius įgūdžius formuojančios ugdomosios aplinkos kompetencijas ir galimybių problemas.
7. Įvertinti socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymą, kaip socializacijos prielaidą.

2. Projekto poreikio pagrindimas

2.1. Situacijos (problemos) analizė: atlikti tyrimai, kiti duomenys

Institucinis ugdymas yra specifinis procesas, kuris ne dažnai pagerina globos namų ugdytinių psichosocialinę raidą. Vaikai, gyvenantys globos namuose, dažniausiai turi psichosocialinių problemų, o jų psichosocialinė raida yra sutrikusi dėl jų neigiamos patirties. Institucinis ugdymas apriboja vaiko raidos sąlygas, nes yra griežtai reglamentuotas, nesidomima vaiku, kaip individualia asmenybe.

Baigiamajame magistro darbe **keliamo problema** – socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymo, kaip socializacijos prielaidos, įgyvendinamas.

Tyrimu nustatyta, kad socialiniai įgūdžiai yra įgyjami globos namuose, tačiau jų vis dar trūksta, nes visi respondentai nenurodė vienareikšmiškai įgiję įvairių socialinių įgūdžių. Globos namuose vaikai yra ugdomi įvairių socialinių įgūdžių, kurių dažniausi yra elgesio, bendravimo, santykių palaikymo.

Socialiniai įgūdžiai yra bendravimo ir bendradarbiavimo veiksniai, padedantys prisitaikyti visuomenėje, gerinant socializacijos procesą, kai socialiniai įgūdžiai yra teigiamos socializacijos prielaida. Svarbiausi socialiniai įgūdžiai vaikams yra bendravimas ir bendradarbiavimas, savikontrolė, savęs vertinimas, pasitikėjimas, saugumas, ką patvirtino ir globos namų darbuotojai, kurie papildomai nurodė, kad vaikams svarbiausi santykių palaikymo, jausmų suvokimo, savęs supratimo, pažinimo, streso įveikimo įgūdžiai. Visi šie socialiniai įgūdžiai formuoja geresnę socializaciją. Tyrimu

nustatyta, kad socialinių įgūdžių ugdymas didina socializacijos sėkmę.

2.2. Nacionaliniai ir/ar tarptautiniai (ES) dokumentai, pagrindžiantys projekto reikalingumą

Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija (1995). Žin. 1995-07-21, Nr. 60-1501.

3. Projekto tikslinės grupės

1.1. Projekto tikslinės grupės

Globos namų ugdytiniai

Globos namų darbuotojai

Buvę globos namų ugdytiniai

Iš viso: (M) (V)

Kiekybiniame tyrime dalyvavo 48 globos namų (Kauno savivaldybės globos namai ir Atžalyno vaikų globos namai) ugdytiniai. Tyrime dalyvavo 22 mergaitės ir 26 berniukų, kurių amžiaus vidurkis yra 16 metų.

Kiekybiniame tyrime dalyvavo 15 globos namų darbuotojų – 11 moterų ir 4 vyrai, turintys aukštąjį išsilavinimą, kurių darbo stažas svyruoja nuo 1,5 mėnesio iki 20 metų.

Kokybiniame tyrime dalyvavo 8 vaikai – 3 mergaitės ir 5 berniukai. Kokybiniame tyrime dalyvavo 8 globos namų ugdytiniai, kurių tarpe buvo 4 vaikai, gyvenantys Kauno savivaldybės globos namuose (3 berniukai ir 1 mergaitė) ir 4 vaikai, gyvenantys Atžalyno globos namuose (2 mergaitės ir 2 berniukai). Tyrime dalyvavusių vaikų amžiaus vidurkis 15 metų (mergaičių amžiaus vidurkis 16 metų, berniukų – 15 metų).

Kokybiniu tyrimu apklausti 3 globos namų darbuotojai, kurių veikla yra tiesiogiai susieta su socialinių įgūdžių ugdymu.

Tyrime dalyvavusių globos namų darbuotojų tarpe buvo 2 moterys (dirbančios Kauno savivaldybės globos namuose ir Atžalyno globos namuose) ir 1 vyras (Atžalyno globos namai), kurių darbo stažo globos namuose vidurkis 5 metai.

Kokybiniame tyrime dalyvavo 3 buvę globos namų ugdytiniai – 2 moterys ir 1 vyras, kurie yra nesukūrę šeimų, jų amžiaus vidurkis 20 m., jų globos namuose praleisto laiko vidurkis yra 8 metai.

4. Projekto planas ir veiklos

Veiklos pav.	1 mėnuo	2 mėn.	3 mėn.	4 mėn.	5 mėn.	6 mėn.	7 mėn.	8 mėn.	9 mėn.	10 mėn.	11 mėn.	12 mėn.
1 veikla (pavadinimas)	Temos pagrindimas ir aktualumas	Informacijos rinkimas	Informacijos sisteminimas									
2 veikla (pavadinimas)					Tyrimo metodikos rengimas	Tyrimo instrumentų rengimas	Tiriamųjų paieškos	Tyrimų atlikimo derinimas	Kiekybinio tyrimo duomenų rinkimas	Kokybinio tyrimo duomenų rinkimas		
3 veikla (pavadinimas)											Tyrimo rezultatų apibendrinimas	Magistro darbo įforminimas

5. Planuojami rezultatai

5.1. Projekto poveikis tikslinėms grupėms
Išsiaiškinta globos namų ugdytinių, globos namų darbuotojų ir buvusių globos namų ugdytinių vertinimai apie socialinių įgūdžių ugdymą, jų poveikį žmogaus socializacijai. Atlikus tyrimą buvo gauti trijų skirtingų grupių vertinimai apie socialinių įgūdžių ugdymą institucinėje aplinkoje, kas leidžia išskirti socialinių įgūdžių ugdymo problemas, privalumus ir trūkumus institucinėje aplinkoje.
5.2. Projekto metu planuojami sukurti inovaciniai produktai (metodai, programos, mokomoji medžiaga, publikacijos, etc.)
Mokomosios medžiagos apie socialinius įgūdžius, jų ugdymo svarbą ir galimybes parengimas.
5.3. Projekto tęstinumas
Reikalinga organizuoti pristatymus globos namus pateikiant atliktų tyrimų rezultatus, kad vaikai, pedagogai ir kiti suinteresuotieji galėtų pateikti savo nuomonę analizuojamais klausimais, kad būtų galima siekti pokyčių institucinėje aplinkoje ugdant socialinius įgūdžius.
5.4. Numatomas poveikis:
5.4.1. horizontaliu lygiu (politikai) (teisės aktai, viešumas, etc.) Reikalinga viešinti problemas kylančias globos namuose, globos namų ugdytinių situaciją, kad būtų galima siekti efektyvesnio institucinio ugdymo.
5.4.2. vertikaliu lygiu (praktikai)
Darbas yra naudingas globos namų darbuotojams ir kitiems suinteresuotiesiems, kad jie galėtų įvertinti „iš šono“ institucinėje aplinkoje kylančias problemas ugdant socialinius įgūdžius, kad ugdomasis procesas būtų nukreiptas kita linkme.

6. Numatomos išlaidos

Eil. Nr.	Projekto išlaidos	2013 metai	2014 metai	Išlaidos iš viso
1.	Projekto administracinės išlaidos	50 Lt.	50 Lt.	100 Lt.
	Iš viso:	50 Lt.	50 Lt.	100 Lt.
2.	1 veikla teorinės informacijos rinkimas ir sisteminimas	100 Lt.	100 Lt.	200 Lt.
	Iš viso:	100 Lt.	100 Lt.	200 Lt.
3.	2 veikla tyrimo atlikimas			
	Kuro išlaidos	50 Lt.	200 Lt.	250 Lt.
	Reprezentaciniai bukletai	20 Lt.	50 Lt.	70 Lt.
	Iš viso:	70 Lt.	250 Lt.	320 Lt.
	IŠ VISO:	440 Lt.	800 Lt.	1240 Lt.

7. Finansavimo šaltiniai

Šaltinis	Suma. Lt
1. Paramos lėšos	-
2. Pareiškėjo ir partnerių lėšos	-
3. Nacionalinės lėšos (valstybės biudžeto, savivaldybės biudžeto lėšos)	-
4. Privačios lėšos	1240 Lt.
5. Kiti šaltiniai (įvardinti) (gali būti kiti potencialūs finansavimo fondai)	-

LITERATŪRA

1. Braslauskienė R. (2001) Bešeimių vaikų socialinių – pedagoginių situacijų globos namuose tyrimas. *Pedagogika*. Nr.50. P. 80–87
2. Burgoon, J.K., Dunbar, N.E. (2005) Perceptions of power and interactional dominance in interpersonal relationship. *Journal of Social and Personal Relationships*, Nr. 22(2), p. 207-233.
3. Canney, C., Byrne, A. (2006) Evaluating Circle Time as a support to social skills development – reflections on a journey in school-based research. *British Journal of Special Education*, Nr. 33(1), p. 19-24.
4. Čepukienė V. (2008) *Vaikų globos namuose gyvenančių paauglių psichologinio – socialinio funkcionavimo pokyčiai, taikant į sprendimus sutelktą trumpalaikį konsultavimą*. Daktaro disertacija: Socialiniai mokslai, psichologija (06 S). Kaunas: VDU.
5. Čepukienė, V., Pakrošnis, R. (2008) Vaikų globos namuose gyvenančių paauglių psichologinio ir socialinio funkcionavimo sunkumus lemiantys veiksniai: asmenybės savybių ir gyvenimo globos namuose ypatumų sąveika. *Specialusis ugdymas*, Nr. 2(19), p. 31-44.
6. Gailienė, D. (2008). *Ką jie mums padarė: Lietuvos gyvenimas traumų psichologijos žvilgsniu*. Monografija. Vilnius: Tyto alba.
7. Gedvilienė, G., Baužienė, Z. (2008). Vaikų, turinčių judėjimo sutrikimų, socialinių gebėjimų ugdymas. *Specialusis ugdymas*, Nr. 1(18), p. 158–168.
8. Giedraitytė, M., Bieliauskaitė, R. (2006). Psichologinis atsparumas vaikystėje: sampratos problematika. *Psichologija*, Nr. 34, p. 7-19.
9. Goštautas, A., Pakrošnis, R., Čepulienė, V., Pilkauskienė, I., Ražanas, K. (2005). Bendravimo ugdymo priemonių efektyvumas dirbant su vaikų globos namų auklėtiniais. *Specialusis ugdymas*, Nr. 1 (12), p. 137–148.
10. Gresham, F. M., Elliott, S. N., Vance, M. J., Cook, C. R. (2011) Comparability of the social skills rating system to the social skills improvement system: Content and psychometric comparisons across elementary and secondary age levels. *School Psychology Quarterly*, Nr. 26 (1), p. 27–44.
11. Gudonis, V., Butkutė, I., Samašonok, K. (2008) Globos namų auklėtinių ir paauglių, gyvenančių pilnose šeimose, adaptacijos ypatumai. *Specialusis ugdymas*, Nr. 2(19), p. 8-21.
12. Gudžinskienė, V. (2010) Socialinių darbuotojų dirbančių globos namuose, bendrųjų gebėjimų įsivertinimas. *Socialinis ugdymas*, Nr. 13(24), p. 5-12.

13. Gudžinskienė, V., Jaruševičienė, Ž., Mačiukienė, D. (2010) Socialinių darbuotojų, dirbančių vaikų globos namuose, požiūris į įgytas žinias kaip sudėtinę kompetencijos dalį. *Socialinis ugdymas*, Nr. 13(24), p. 68-82.
14. Gudžinskienė, V., Railienė, A. (2012) Gyvenimo įgūdžių ugdymo ir ugdymo karjerai sąsaja: bendrojo lavinimo kontekstas. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 29, p. 61-72.
15. Gut, D. M., Safran, S. P. (2002). Cooperative learning and social stories: Effective social skills strategies for reading teachers. *Reading and Writing Quarterly*, Nr. 18(1), p. 1-5.
16. Hupp, S.D. A., LeBlanc, M., Jewell, J.D., Warnes, E., Matson, J.L. (2009). *Social behavior and skills in children* (p. 1-21). New York: Springer Science.
17. *Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija* (1995). Žin. 1995-07-21, Nr. 60-1501.
18. Juodraitis, A., Radzevičienė, L. (2012) Striving for advantage as a determinant of social behavior. *Problems of psychology in the 21st century*, Nr. 1, p. 17-25.
19. Juodraitis, A. (2004) *Asmenybės adaptacija: kintamųjų sąveika*. Šiauliai: ŠU leidykla.
20. Kaffemanienė, I., Čegyūtė, D. (2006) Vidutiniškai ir žymiai sutrikusio intelekto vaikų bendravimo gebėjimų ugdymas. *Specialusis ugdymas*, Nr. 2 (15), p. 109–121
21. Kaffemanienė, I., Tamelytė, D. (2008). Globos namų auklėtinių laisvalaikis ir popamokinis užimtumas. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, Nr. 4 (20), p. 164-168.
22. Kaffemanas, R. (2004) Globos institucijų ugdytinių vertybinės socializacijos bruožai. *Ugdymo psichologija*, Nr. 11-12, p. 156-162.
23. Kardelis, K. (2007) *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai : (edukologija ir kiti socialiniai mokslai)*. Kaunas: Judex.
24. Kovalenkovičienė, J., Leliūgienė, I. (2005) Buvusių vaikų globos įstaigų auklėtinių socialinė adaptacija profesinėje mokykloje. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas: socialiniai mokslai*, Nr. 5(59), p. 41-53.
25. Kviesskienė, G. (2005) *Pozityvioji socializacija*. Vilnius: VPU leidykla.
26. Kviesskienė G., Indrašienė V. (2008). *Socialinio darbo ypatumai vaikų globos namuose: metodinė priemonė*. Vilnius.
27. Lazdauskas, M., Pileckaitė- Markovienė, M. (2007) Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų , gyvenančių globos įstaigose, savivertės ir ikimokyklinio nerimo ypatumai. *Pedagogika*, Nr. 88, p. 124-131.
28. Legault, L., Anawati, M., Flynn, R. (2006). Factors favoring psychological resilience among fostered young people. *Children and Youth Services Review*, Nr. 28(9), p. 1024–1038.
29. Lekavičienė, R. (2001) *Socialinės kompetencijos kriterijai ir vertinimas. Lietuvos studentų tyrimas*. Kaunas: VDU.

30. Lekavičienė, R., Antinienė, D. (2012) Studentų socialinių įgūdžių kaip socialinės kompetencijos rodiklio ir socialinių demografinių veiksnių sąryšių pokyčiai per pastarąjį dešimtmetį. *Psichologija*, Nr. 45, p. 70-88.
31. Leliūgienė, I. (2003) *Socialinė pedagogika*. Kaunas: Technologija.
32. Malinauskas, R. (2011) *Rizikos grupės vaikų socialiniai įgūdžiai: monografija*. Kaunas.
33. Malinauskas, R., Malinauskienė, V., Dumčienė, A., Šniras, Š. (2008) Rizikos grupės vaikų esminiai socialiniai įgūdžiai ir vidinė darna. *Sveikatos mokslai*, Nr. 5, p. 1935-1938.
34. Merfeldaitė, O. (2007) Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas mokykloje: klasių auklėtojų požiūris. *Socialinis ugdymas*. Nr. 3(14). P. 8-18.
35. Pileckaitė-Markovienė, M. (2004) Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų, netekusių tėvų globos, vidinės darnos ypatumai. *Ugdymo psichologija*, Nr. 13, p. 29–33.
36. Radzevičienė, R., Samulionienė, L. (2008). Šeimų, kurių vaikai auga globos institucijose, negatyvių išgyvenimų raiška. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, Nr. 2 (18), p. 185-190.
37. Raudeliūnaitė, R., Paigozina, R. (2009) Vaikų, gyvenančių globos namuose, socialinių įgūdžių raiškos ypatumai. *Socialinis darbas*, Nr. 8(1), p. 138-146.
38. Raudeliūnaitė, R., Urbikaitė, J. (2011) Vaikų globos šeimose ypatumai. *Socialinis darbas*, Nr. 10(1), p. 27-35.
39. Samašonok, K. (2013) Globos namuose gyvenančių vaikų ir paauglių savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymas: pasiekimai, sunkumai, sprendimai. *Pedagogika*, Nr. 110, p. 103-114.
40. Samašonok, K. (2009) *Globos namuose gyvenančių paauglių adaptyvaus elgesio ugdymas(sis)*. Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas.
41. Samašonok, K. (2005). Paauglių, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, savęs vertinimo ypatumai. *Specialusis ugdymas*, Nr. 2 (13), p. 101–110.
42. Samašonok, K., Gudonis, V. (2007) Globos namų auklėtinių socialinių įgūdžių ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose. *Specialusis ugdymas*, Nr. 1(16), p. 54–67.
43. Samašonok, K., Gudonis, V. (2006) Paauglių gyvenančių globos institucijose ir pilnose šeimose kognityvinės ir elgesio strategijos: lyties ypatumai. *Specialusis ugdymas*, Nr. 2(15), p. 74-87.
44. Samašonok, K., Gudonis, V., Juodraitis, A. (2010) *Institucinio ugdymo ir adaptyvaus elgesio dermės modeliavimas*. Šiauliai: ŠU leidykla.
45. Samašonok, K., Gudonis, V., Žukauskienė, R. (2006) Paauglių, gyvenančių globos institucijose ir pilnose šeimose, kognityvinių strategijų ir elgesio bei emocinių problemų ypatumai. *Socialinis darbas*, Nr. 5(2), p. 45-54.

46. Samašonok, K., Gudonis, V., Žukauskienė, R. (2005) Globos namų auklėtinių adaptacijos mokykloje ypatumai. *Ugdymo psichologija*, Nr. 15, p. 7-17.
47. Samašonok, K., Žukauskienė, R. (2004) Globos namų auklėtinių ir vaikų, gyvenančių su abiem tėvais, mokyklinės adaptacijos ir kompetencijos ypatumai. *Socialinis darbas*, Nr. 3(2), p. 119–129.
48. Segrin, Ch., Powell, H.L., Givertz, M., Brackin, A. (2003) Symptoms of depression, relational quality, and loneliness in dating relationships. *Personal Relationships*, Nr. 10(1), p. 25-36.
49. Sempik J., Ward H., Darker I. (2008) Emotional and Behavioural Difficulties of Children and Young People at Entry into Care. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, Nr. 13 (2), p.221-233.
50. Slušnienė G., Venckutė V. (2010) *Paauglių poreikių tenkinimas adaptacijos metu vaikų globos namuose* [žiūrėta 2014-04-14]. <http://www.lucilijus.lt/mokslas-ir-edukaciniai-procesai/8-santraukos/20-2010-2-12i> .
51. Suslavičius, A. (2006) *Socialinė psichologija*. Vilnius: VU leidykla.
52. *Tarptautinių žodžių žodynas* (2008). Vilnius: Alma Littera.
53. Tidikis, R. (2003) *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
54. Vaikai išvykę iš globos namų (2010). Požymiai: išvykimo priežastys, statistiniai rodikliai ir metai [žiūrėta 2014-04-01]
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3161116&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=6573&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=> .
55. Zbarauskaitė, A. (2009). *Adolescents who live in foster care institutions identity experience: biographical narrative interpretative analysis = Globos namuose gyvenančių paauglių tapatumo išgyvenimas: biografinio pasakojimo interpretacinė analizė: summary of the doctoral dissertation : social sciences, psychology (06S)*. Vilnius: VU.
56. Zbarauskaitė, A., Čekuolienė, D. (2009). Globos namuose gyvenančių paauglių tapatumo formavimasis: biografinio pasakojimo interpretacinė analizė. *Tarptautinis psichologijos žurnalas: biopsichosocialinis požiūris*, Nr. 4, p. 89-108.
57. Žemaitaitytė, I., Jankauskienė, L. (2008). Vaikų globos namų auklėtinių profesinis informavimas kaip karjeros planavimo veiksnys. *Socialinis darbas*, Nr. 7 (2), p. 59-66.

58. Žukauskienė, R., Leiputė, O. (2002). Vaikų ir jaunimo globos namų auklėtinių ir vaikų, gyvenančių su abiem tėvais, emocinių ir elgesio problemų ypatumai. *Socialinis darbas*, Nr. 2 (2), p. 106-115.

Lidija Kubilienė
**SOCIAL SKILLS EDUCATION IN INSTITUTIONAL ENVIRONMENT AS
AN ASSUMPTION OF SOCIALIZATION**

The Master`s Degree Thesis

Summary

The work carried out theoretical analysis of social skills in the institutional environment, education, social development.

Hypothesis: development of social skills in the institutional environment does not guarantee care home learners socialization success.

Questionnaire and semi- structured interview techniques were done with the aim to investigate and explore social skills of the institutional environment education as socialization assumption. There was done mathematical analysis of the data. In the quantitative study participated Kaunas municipality foster home and Atžalynas foster home children (N = 48, 22 girls and 26 boys), 15 foster home workers. Qualitative study was done in Kaunas municipality foster home and Atžalynas foster home. In this study participated children (N = 8 , 3 girls and 5 boys), 3 foster home workers (1 male, 2 females), 3 children who are already out of foster home (1 male, 2 females).

The empirical part deals with social skills, making the acquisition, adaptation assumptions lack of social skills, independent living conditions of children in society and adaptation to training, social skills, social development as positive aspects.

The main conclusions of the research:

1. Social skills are acquired in foster homes, but they are still missing. Foster home children are usually educated in behavior, communication, relationship maintenance skills.

2. Social skills are implemented by organizing various extracurricular activities and classes where children can develop everyday skills, as well as an opportunity for kids to earn money on pocket, recruiting various professionals who can advise on various issues.

3. Social skills are communication and co-factors that help to adapt, to improve process of socialization, social skills, positive social development.

4. The most important social skills for children is communication and cooperation, self-control, self-esteem, confidence, security, something confirmed by foster home staff, who added that the key to the children maintenance is feelings, perceptions, self- awareness, cognition, stress coping skills. All of these social skills are better shape of socialization. Social skills training enhances socialization success.

5. There was proved hypothesis that the social skills in the institutional environment does not guarantee care home learners socialization success.

Key words: foster home, socialization, social skills, social interaction and institutional environment .

PRIEDAI

Gerb. Respondente,

Esu Šiaulių universiteto socialinės pedagogikos magistrantūros studentė, atlieku tyrimą, kurio tema „socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymas kaip socializacijos prielaida“. Todėl labai prašau Jūsų užpildyti šią anketą. Anketa yra anoniminė, visi Jūsų atsakymai bus naudojami tik tyrimo tikslais.

ANKETA PEDAGOGAMS

Prašome pažymėti jums tinkamą atsakymą, arba laukelyje (kita) įrašyti savo nuomonę

Jūsų lytis?

- Moteris
- Vyras

Jūsų pareigos?

-

Jūsų darbo stažas globos namuose?

-

Jūsų išsilavinimas?

-

1) Kaip Jūsų manymu globos namų aplinką padaryti panašesne į šeimos aplinką?

- Daugiau dėmesio skirti bendravimui ir bendradarbiavimui tarp vaikų ir kitų globos namų bendruomenės narių
- Daugiau dėmesio skirti pavyzdiniam socialinių įgūdžių formavimui
- Įsigyti būtiniausias buitines priemones
- Kita.....

2) Ko labiausiai trūksta kuriant aplinką, artimą šeimos aplinkai?

- Nieko netrūksta
- Stipresnės materialinės bazės
- Buitinių ir darbinių priemonių
- Darbuotojų iniciatyvos
- Nežinau
- Kita.....

3) Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduria vaikai gyvenantys globos namuose?

<i>Sunkumai</i>	<i>Labai dažnai</i>	<i>Dažnai</i>	<i>Negaliu atsakyti</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>
Savęs vertinimo sunkumai					
Mokymosi sunkumai					
Konfliktai su suaugusiais					
Emociniai sunkumai					
Prisitaikymo sunkumai					
Socialinis nusišalinimas					
Nemoka tinkamai elgtis					
Turi bendravimo sunkumų					
Nesugeba suvokti savo jausmų					
Nesugebu savęs kontroliuoti					
Trūksta santykių palaikymo įgūdžių					
Kita					

4) Kaip užtikriniate vaikų saugumą?

-
-

5) Ar vaikai laisvai išsako savo mintis, nuomonę, pažiūras?

- Taip
- Dažniausiai
- Kartais
- Didžioji dalis išsako
- Didžioji dalis nutyli
- Ne, nes nepasitiki suaugusiais
- Ne, nes nepasitiki savimi
- Kita

.....

.....

6) Kaip globos namuose vaikai skatinami už gerą elgesį, darbą ar mokslą?

- Pagiriami žodžiu
- Paskatinami dovanomis
- Išpildomas noras
- Visai neskatinami
- Kita

.....

.....

7) Ar skiriate laiko supažindinti vaikus su maisto produktu, aprangos, buities, higienos reikmenų, komunalinių patarnavimų, darbo užmokesčio ir kt. kainomis?

- Taip
- Iš dalies
- Nepakankamai
- Ne

- Kita.....
.....

8) Ar globos namuose yra užtikrinamas vaikų socialinių įgūdžių vystymasis ?

- Taip
- Galbūt
- Ne
- Kita.....
.....

9) Kokie socialiniai įgūdžiai yra formuojami jūsų globos namuose? (pažymėkite iki 3-jų labiausiai tinkančių atsakymų)

- Elgesio
- Bendravimo
- Jausmų suvokimo
- Savikontrolės
- Streso įveikimo įgūdžių
- Santykių palaikymo įgūdžių
- Kita.....
.....

10) Ar daug dėmesio yra skiriama socialinių įgūdžių ugdymui institucinėje aplinkoje?

- Taip
- Galbūt
- Ne
- Išvis neskiriama
- Kita.....
.....

11) Kokiais būdais užtikrinamas socialinių įgūdžių formavimas jūsų globos namuose?

- Aktyvūs mokymo metodai
- Minčių lietus
- Grupinės diskusijos
- Mokymasis bendradarbiaujant
- Vaidmenų atlikimas
- Neverbalinė komunikacija
- Kita.....
.....

12) Kokioje situacijoje yra ugdomi socialiniai įgūdžiai jūsų globos namuose?

- Teoriškai apie juos pasakojama
- Praktiškai mokinama, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje
- Sukuriamos situacijos, kuriose ugdomi socialiniai įgūdžiai
- Išvis neugdomi
- Kita.....
.....

13) Ar globos namuose yra kontroliuojama, kaip ugdomi vaikų socialiniai įgūdžiai?

- Tikrai taip
- Galbūt taip
- Sunku pasakyti
- Tikrai ne
- Kita.....
.....

14) Kaip manote, ar globos namuose yra tinkamai ugdomi socialiniai įgūdžiai?

- Tikrai taip
- Galbūt taip
- Sunku pasakyti
- Tikrai ne
- Kita.....

15) Kaip manote, ar socialinių įgūdžių ugdymui pakanka dėmesio ir laiko?

- Taip
- Galbūt
- Ne
- Išvis neskiriama
- Kita.....

16) Kas daroma globos namuose, kad gyvenantys vaikai būtų geriau paruošiami savarankiškam gyvenimui?

- Įdarbinami specialistai, kurie konsultuoja darbo pasirinkimo ir kitais svarbiais klausimais
- Organizuojami būreliai ir užsiėmimai, kuriuose vaikai gali lavinti kasdienes įgūdžius
- Sudaroma galimybė vaikams užsidirbti pinigų
- Skiriama kišenpinigių
- Kita.....

17) Kaip vertinate socialinių įgūdžių ugdymą, kaip socializacijos prielaidą?

- Socialinių įgūdžių ugdymas didina socializacijos sėkmę
- Socialinių įgūdžių ugdymas nedidina socializacijos sėkmės
- Socialiniai įgūdžiai ugdomi per mažai
- Socialiniai įgūdžiai neugdomi
- Kita.....

18) Kaip Jūs manote, ar vaikai išeidami iš globos namų, pilnai yra pasiruošę savarankiškam gyvenimui ?

- Taip
- Ne
- Kita.....

19) Kokios pagalbos vaikas, išėjęs į savarankišką gyvenimą, gali tikėtis iš įstaigos?

-
-

Nuoširdžiai dėkojame už bendradarbiavimą.

Gerb. Respondente,

Esu Šiaulių universiteto socialinės pedagogikos magistrantūros studentė, atlieku tyrimą, kurio tema „socialinių įgūdžių institucinėje aplinkoje ugdymas kaip socializacijos prielaida“. Todėl labai prašau Jūsų užpildyti šią anketą. Anketa yra anoniminė, visi Jūsų atsakymai bus naudojami tik tyrimo tikslais.

ANKETA VAIKAMS

Prašome pažymėti jums tinkamą atsakymą, arba laukelyje (kita) įrašyti savo nuomonę.

Jūsų amžius?

-

Jūsų lytis?

- Moteris
- Vyras

Kiek laiko gyvenate vaikų globos namuose?

- Nuo kūdikystės
- Kita (įrašyti).....

Ar laikote globos namus savo namais?

- Taip
- Iš dalies
- Ne

1) Ar esate įgiję socialinių įgūdžių?:

Ar gebate bendrauti su bendraamžiais?

- Taip
- Iš dalies
- Ne
- Kita.....

Ar gebate bendrauti su jus supančiais suaugusiais?

- Taip
- Iš dalies
- Ne
- Kita.....

Ar gebate spręsti konfliktus?

- Taip
- Iš dalies
- Ne
- Kita.....

Ar gebate valdyti jausmus?

- Taip
- Iš dalies
- Ne
- Kita.....

Ar gebate priimti savarankiškus sprendimus?

- Taip
- Iš dalies
- Ne
- Kita.....

2) Apibrėžkite, kaip jūs patys suprantate, kas tai yra socialiniai įgūdžiai?

-

3) Kokios Tavo pareigos šeimynoje?

Pasikloti lovą:

- taip
- ne
- kartais

Tvarkytis kambarius:

- taip
- ne
- kartais

Išplauti indus:

- taip
- ne
- kartais

Padėti mažesniems:

- taip
- ne
- kartais

Tvarkyti aplinką:

- taip
- ne
- kartais

Eiti į parduotuvę pirkti būtiniausių produktų:

- taip
- ne
- kartais

Tausoti savo daiktus:

- taip
- ne
- kita.....

4) Kas Tave išmokė atlikti namų ruošos, buities ir kitus darbus?

- Tėvai
- Globėjai
- Šeimynos auklėtojos, auklės

- Draugai
 - Kita
- 5) Ar žinote maisto produktų, aprangos, buities, higienos reikmenų, komunalinių patarnavimų, darbo užmokesčių ir kt. kainas?**
- Taip
 - Iš dalies
 - Ne
 - Nepakankamai
 - Kita.....
-
- 6) Į ką pirmiausia kreipiatės iškilus neišlumams, problemoms?**
- Šeimynos auklėtojas, aukles
 - Socialinį darbuotoją, pedagogą
 - Psichologą
 - Kitą personalą
 - Draugus
 - Nesidalinu rūpesčiais, problemas sprendžiu pati/pats.
 - Kita
- 7) Ar yra vaikų globos namuose darbuotojas, kuriuo jūs pasitikite?**
- Taip
 - Ne
 - Kita
- 8) Ar jautiesi saugi/ us gyvendama/as vaikų globos namuose?**
- Taip
 - Iš dalies
 - Ne
 - Kita.....
-
- 9) Kaip Tave skatina už gerą elgesį, darbą ar mokslą?**
- Pagiria žodžiu
 - Paskatina dovanomis
 - Išpildo norą
 - Visai neskatina
 - Kita.....
-
- 10) Ar esate supažindinti su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti?**
- Taip
 - Ne
 - Kita.....
-
- 11) Ar jums suteikta galimybė valdyti savo asmeninius pinigus, planuoti asmeninį biudžetą?**
- Taip
 - Ne
 - Kita.....
-
- 12) Ar esate supažindinti su Lietuvos Respublikos įstatymais, kurie reglamentuoja socialinę apsaugą?**
- Taip
 - Ne
 - Kita.....

13) Kokių socialinių įgūdžių tau trūksta?

- Elgesio
- Bendravimo
- Bendradarbiavimo
- Jausmų suvokimo
- Savikontrolės
- Streso įveikimo įgūdžių
- Santykių palaikymo įgūdžių
- Kita.....

14) Jūsų nuomone, ar ugdomi visi šie įgūdžiai jūsų globos namuose?

- Taip
- Nežinau
- Negaliu pasakyti
- Ne

15) Kokioje situacijoje yra ugdomi socialiniai įgūdžiai jūsų globos namuose?

- Teoriškai apie juos pasakoja
- Praktiškai mokina, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje
- Sukuriamos situacijos, kuriose turime ugdyti savo socialinius įgūdžius
- Išvis neugdomi
- Kita

16) Kokių socialinių įgūdžių, kurie padėtų jums sėkmingiau adaptuotis visuomenėje, stokojate?

-
-
-
-
-
-

Nuoširdžiai dėkojame už bendradarbiavimą.

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (pedagogams)
(interview vieta, laikas)

Lytis

Amžius

Jūsų išsilavinimas

Jūsų pareigos

Darbo stažas globos namuose

1. Kaip manote, kokiomis savybėmis dažniausiai pasižymi globos namuose augantys vaikai? Su kokiais sunkumais dažniausiai jie susiduria?
2. Kaip yra ugdomas vaiko atsakomybės ir pareigos jausmas, ar yra sąlygos vaikui tvarkytis įvairiose kasdienio gyvenimo, buities situacijose?
3. Kaip Jūs, kaip globos namų personalas, suprantate socialinius įgūdžius ir jų ugdymą?
4. Kaip ir kokiais būdais yra ugdomi socialiniai įgūdžiai institucinėje aplinkoje? Ar turi vaikai galimybes tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius?
5. Jūsų manymu ar ugdytiniai pakankamai aktyviai įtraukiami, planuojant jų savarankišką gyvenimą?
6. Kaip aktyviai globos įstaigos darbuotojai dirba su vaiku individualiai ir grupėse formuodami jo profesijos pasirinkimą, savarankiško gyvenimo įgūdžius?
7. Kaip vertinate, kokių socialinių įgūdžių stokoja globos namų auklėtiniai? Jūsų nuomone, kokie įgūdžiai jiems yra svarbiausia?
8. Kaip manote, ar globos namuose ugdomi socialiniai įgūdžiai padės ugdytiniam sėkmingai adaptuotis visuomenėje?
9. Kokios pagalbos vaikas, išėjęs į savarankišką gyvenimą, gali tikėtis iš įstaigos?

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (vaikams)
(interviu vieta, laikas)

Lytis

Amžius

Laikas praleistas globos namuose

1. Kaip jūs suprantate, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?
2. Ar esate įgiję socialinių įgūdžių?
3. Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?
4. Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi Jums?
5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduriate? ir kokių įgūdžių jūs stokojate?
6. Ar jaučiatės saugi/ us gyvendama/as vaikų globos namuose?
7. Kuo siekiate būti ateityje?
8. Kaip manote, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės jums ateityje sėkmingai adaptuotis visuomenėje?
9. Ar ateityje tikėtės sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

INTERVIU SU JAU PALIKUSIEMS GLOBOS NAMUS ASMENIMS

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (su jau palikusiais globos namus asmenimis)

(interviu vieta, laikas)

1. Jūsų lytis?
2. Jūsų šeimyninis statusas?
3. Kiek metų gyvenote globos įstaigoje?
4. Su kokiais sunkumais teko susidurti, išėjus iš globos įstaigos?
5. Išėjus iš globos įstaigos, apsistojote?
6. Kuo užsiimate, ar įgijot specialybę?
7. Ar globos įstaigoje buvote supažindintas su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti?
8. Nuo kelių metų vaikai globos namuose ruošiami savarankiškam gyvenimui?
9. Jūsų nuomone, vaikai globos namuose yra motyvuoti siekti savarankiškumo?
10. Jūsų manymu, ar buvot pakankamai aktyviai įtraukiami, planuojant jūsų ateitį, sėkmingą adaptaciją visuomenėje? Ar išeidami iš globos įstaigos jautėtės pasirengę/usi pradėti savarankišką gyvenimą?
11. Kokie užsiėmimai, vykdomi globos įstaigoje turėjo įtakos Jūsų ateičiai?
12. Ar būdami vaikų globos namuose, įgijote socialinių įgūdžių?
13. Išėjus iš globos namų tikėjotės kokios pagalbos iš šios institucijos?

TRANSKRIBUOTI DUOMENYS

INTERVIU SU JAU PALIKUSIUS GLOBOS NAMUS ASMENIMIS

1. **Jūsų lytis?** Vyras, 21 m.
2. **Jūsų šeimyninis statusas?** Nevedęs.
3. **Kiek metų gyvenote globos įstaigoje?** 13 metų. Skirtingose įstaigose.
4. **Su kokiais sunkumais teko susidurti, išėjus iš globos įstaigos?** Finansiniai sunkumai t.y. nežinojimas kaip paskirstyti pinigus.
5. **Kur apsistojote išėjus iš globos įstaigos?** AC PATRIA būste.
6. **Ar įgijot specialybę? Kuo užsiimate?** Įgijau specialybę bankinių operacijų tvarkytojo. Mokausi kitos specialybės.
7. **Ar globos įstaigoje buvote supažindintas su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti?** Taip.
8. **Nuo kelių metų vaikai globos namuose ruošiami savarankiškam gyvenimui?** 16 metų.
9. **Jūsų nuomone, vaikai globos namuose yra motyvuoti siekti savarankiškumo?** Ne visi, bet taip dauguma motyvuoti.
10. **Jūsų manymu, buvot pakankamai aktyviai įtraukiamas, planuojant jūsų ateitį, sėkmingą adaptaciją visuomenėje? Ar išeidami iš globos įstaigos jautėtės pasirengęs/usi pradėti savarankišką gyvenimą?** Nesijaučiau pasirengęs.
11. **Kokie užsiėmimai, vykdomi globos įstaigoje turėjo įtakos Jūsų ateičiai?** Maisto gaminimas grupėse, kompiuterių kursai ir kiti kurių nepamenu.
12. **Ar būdami vaikų globos namuose, įgijote socialinių įgūdžių?** Taip.

13. Išėjus iš globos namų tikėjotės kokios pagalbos iš šios institucijos? Taip, tikėjausi ją ir gavau.

INTERVIU SU JAU PALIKUSIAIS GLOBOS NAMUS ASMENIMIS

1. Jūsų lytis? Moteris

2. Jūsų amžius? 19m

3. Jūsų šeimyninis statusas? Neištekėjusi, bet turiu draugą, su kuriuo gyvename kartu

4. Kiek metų gyvenote globos įstaigoje? apie 4-5 m

5. Su kokiais sunkumais teko susidurti, išėjus iš globos įstaigos? sunku atsakyti dabar, daug visko buvo, kaip ir nelabai radau sau vietos čia, teko su draugu išvykti į Angliją

6. Išėjus iš globos įstaigos, apsistojote? Išradžių pas draugą, dabar kai grįžom padeda tvarkytis dokumentus dėl socialinio būsto

7. Kuo užsiimate, ar įgijot specialybę? Dirbu, bet ne pagal specialybę

8. Ar globos įstaigoje buvote supažindintas su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti?

Oi ne

9. Nuo kelerių metų vaikai globos namuose ruošiami savarankiškam gyvenimui? Kažkur nuo 16 metų

10. Jūsų nuomone, vaikai globos namuose yra motyvuoti siekti savarankiškumo? Ne

11. Jūsų manymu, buvot pakankamai aktyviai įtraukiamas, planuojant jūsų ateitį, sėkmingą adaptaciją visuomenėje? Ar išėjusi iš globos namų jautėtės pasirengusi pradėti savarankišką gyvenimą? Taip, o išėjusi iš vaikų globos namų tikrai nesijaučiau pasirengusi gyventi viena pati savarankiškai.

12. Kokie užsiėmimai, vykdomi globos įstaigoje turėjo įtakos Jūsų ateičiai? Buvo, bet tikrai mažai.

13. Ar būdami vaikų globos namuose, įgijote socialinių įgūdžių? Kažkiek taip įgijau vis vien

14. Išėjus iš globos namų tikėjotės kokios pagalbos iš šios institucijos? Ne

INTERVIU SU JAU PALIKUSIAIS GLOBOS NAMUS ASMENIMIS

1. **Jūsų lytis?** Moteris
2. **Jūsų amžius?** 19m
3. **Jūsų šeimyninis statusas?** Neištekėjusi, bet turiu draugą, su kuriuo gyvename kartu, turim dukrytę.
4. **Kiek metų gyvenote globos įstaigoje?** apie 6-7 m
5. **Su kokiais sunkumais teko susidurti, išėjus iš globos įstaigos?** su atšiauria visuomene, visi į tave kai esi iš vaikų globos namų kitaip į tave žiūri
6. **Išėjus iš globos įstaigos, apsistojote?** Pas draugą
7. **Kuo užsiimate, ar įgijot specialybę?** auginu dukrytę
8. **Ar globos įstaigoje buvote supažindintas su profesijų pasirinkimu, galimybėmis studijuoti?** Tai buvo pasakojama, kokios maždaug paklausesnės specialybės, kažkiek kalbėta ir tiek
9. **Nuo kelių metų vaikai globos namuose ruošiami savarankiškam gyvenimui?** apie 15- 16 metus
10. **Jūsų nuomone, vaikai globos namuose yra motyvuoti siekti savarankiškumo?** Net nežinau, čia priklauso ir nuo globos namų, jų darbuotojų, jų misijų, vizijų ir nuo pačių mūsų.
11. **Jūsų manymu, buvot pakankamai aktyviai įtraukiamas, planuojant jūsų ateitį, sėkmingą adaptaciją visuomenėje? Ar išėjusi iš globos namų jautėtės pasirengusi pradėti savarankišką gyvenimą?** Nemanau, kad pakankamai, visada juk kažko trūksta, kažko mažai, kažkokios spragos, o dėl savarankiško gyvenimo pasiruošimo, na ką galiu pasakyti, kad tikrai nesijaučiau, bet dabar jaučiuosi gerai, ko taip ilgai laukiau ir svajojau, turiu, turiu šeimą, dukrą
12. **Kokie užsiėmimai, vykdomi globos įstaigoje turėjo įtakos Jūsų ateičiai?** į šį klausimą aš neatsakysiu
13. **Ar būdami vaikų globos namuose, įgijote socialinių įgūdžių?** Manau, kad taip vis vien kažką davė
14. **Išėjus iš globos namų tikėjotės kokios pagalbos iš šios institucijos?** Na iš dalies taip

TRANSKRIBUOTI DUOMENYS

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (VAIKAMS)

(interviu vieta, laikas)

Kauno savivaldybės vaikų globos namai

2014.03.04

Lytis vyras

Amžius 14m

Laikas praleistas globos namuose 2 metai ir 2 mėnesiai

1. Kaip supranti, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?

Kai tu sugebi nu su kažkuom sutarti ir kai tave to mokina

2. Ar esi įgijęs socialinių įgūdžių?

Taip

3. Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?

Mokina mus, mums daug visko pasako

4. Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi tau?

Galėti ir mokėti bendrauti, sutarti gerai su visais ir su draugais ir su kitais visais

5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduri? ir kokių įgūdžių tau trūksta?

Man sunkiausia susikaupti ir gerai sutarti su visais. Gal netrūksta nieko

6. Ar jautiesi saugus gyvendamas vaikų globos namuose?

Aha jaučiuosi

7. Kuo sieki būti ateityje?

Galingas verslininkas

8. Kaip manai, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės tau ateityje sėkmingai adaptuotis (pritapti) visuomenėje?

Padės

9. Ar ateityje tikiesi sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

Tikiuosi padės man

Ačiū už pokalbį

Aha

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (VAIKAMS)

(interviu vieta, laikas)

Kauno savivaldybės vaikų globos namai

2014.03.04

Lytis vyras

Amžius 14m

Laikas praleistas globos namuose 14 metų, esu čia nuo mažiuko

1.Kaip tu supranti, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?

Visa tai ką aš žinau ir moku

2.Ar esi įgijęs socialinių įgūdžių?

Esu

3.Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?

per užsiėmimus, pamokas ir kitu laiku mums viską aiškina, pasakoja

4.Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi tau?

Savęs žinojimo, mokėti tinkamai bendrauti

5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduri? ir kokių įgūdžių tau trūksta?

Blogai galvoju apie save.

Kodėl, kad tu blogas ar nepasitiki savimi? aha nepasitikiu

6.Ar jautiesi saugus gyvendamas vaikų globos namuose?

Kaip kada

7.Kuo sieki būti ateityje?

Geras žmogus

8.Kaip manai, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės tau ateityje sėkmingai adaptuotis (pritapti) visuomenėje?

Pritapsim, padės

9.Ar ateityje tikiesi sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

Jei reikės tai ir padės visada taip sako

Ačiū už pokalbį

Viso gero

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (VAIKAMS)

(interviu vieta, laikas)

Kauno savivaldybės vaikų globos namai

2014.03.04

Lytis vyras

Amžius 15m

Kiek laiko gyveni vaikų globos namuose? gyvenu 5 metus kažkur

1.Kaip tu supranti, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?

Mokėjimas bendrauti ir bendradarbiauti

2.Ar esi įgijęs socialinių įgūdžių?

Taip esu

3.Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?

Visai, per užsiėmimus, būreliuose, veiklose

4.Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi tau?

Tinkamas bendravimas, savojo aš suradimas

5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduri? ir kokių įgūdžių tau trūksta?

trūksta savo jausmų suvokimo, neturiu savikontrolės

6.Ar jautiesi saugus gyvendamas vaikų globos namuose?

Iš dalies taip, dabar jau čia mano kaip ir namai

7.Kuo sieki būti ateityje?

Dar vis ieškojimų kelyje

8.Kaip manai, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės tau ateityje sėkmingai adaptuotis (pritapti) visuomenėje?

Padės

9.Ar ateityje tikiesi sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

Taip tikiuosi

Ačiū už pokalbį

Prašom

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (VAIKAMS)

(interviu vieta, laikas)

Atžalyno vaikų globos namai

2014.03. 25

Lytis moteris

Amžius 15m

Kiek laiko gyveni vaikų globos namuose? čia patekau prieš 4 mėnesius

1.Kaip tu supranti, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?

Mokėjimas bendrauti su bendraamžiais ir su suaugusiais

2.Ar esi įgijus socialinių įgūdžių?

Taip esu

3.Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?

Teorine ir praktine veikla

4.Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi tau?

Tinkamas bendravimas, bendradarbiavimas ne tik su bendraamžiais, bet ir su suaugusiais, savęs vertinimas, savikontrolės ugdymas

5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduri? ir kokių įgūdžių tau trūksta?

Trūksta man savikontrolės įgūdžių, pasitikėjimo savim

6.Ar jautiesi saugi gyvendama vaikų globos namuose?

Nelabai

7.Kuo sieki būti ateityje?

Mokytoja

8.Kaip manai, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės tau ateityje sėkmingai adaptuotis (pritapti) visuomenėje?

Nežinau gal

9.Ar ateityje tikiesi sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

taip pat nežinau, gal ir padės kas nors

Ačiū už pokalbį

Prašau

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (VAIKAMS)

(interviu vieta, laikas)

Atžalyno vaikų globos namai

2014.03. 25

Lytis vyras

Amžius 15m

Kiek laiko gyvenai vaikų globos namuose? gyvenu nuo kūdikystės

1.Kaip tu supranti, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?

Visa tai ko mus mokina ir ugdo

2.Ar esi įgijęs socialinių įgūdžių?

Esu

3.Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?

Mus mokina, pasakoja, aiškina įvairias situacijas

4.Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi tau?

pasitikėjimas savimi ir aplinkiniais, saugumo jausmas

5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduri? ir kokių įgūdžių tau trūksta?

Esu labai uždaras, viską laikau savyje, nepasitikiu ar gėdinuosi kitų, nepriimu pagalbos. Trūksta pasitikėjimo savimi ir aplinkinių ir kitų žmonių

6.Ar jautiesi saugus gyvendamas vaikų globos namuose?

Taip

7.Kuo sieki būti ateityje?

Noriu būti programuotojas, darbas su kompiuteriu

8.Kaip manai, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės tau ateityje sėkmingai adaptuotis (pritaapti) visuomenėje?

Padės tikriausiai

9.Ar ateityje tikiesi sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

Nežinau, gal, bet ne iš visų žmonių

Ačiū už pokalbį

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (VAIKAMS)

(interviu vieta, laikas)

Atžalyno vaikų globos namai

2014.04. 04

Lytis moteris

Amžius 16m

Kiek laiko gyveni vaikų globos namuose? gyvenu vienus metus

1.Kaip tu supranti, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?

Kas padeda pritapti prie aplinkinių

2.Ar esi įgijus socialinių įgūdžių?

Esu

3.Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?

Mokina, pasakoja

4.Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi tau?

Bendravimas ir bendradarbiavimas

5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduri? ir kokių įgūdžių tau trūksta?

Su mokymosi sunkumais. Bendravimo tinkamo elgesio

6.Ar jautiesi saugi gyvendama vaikų globos namuose?

Ne

7.Kuo sieki būti ateityje?

Dar apie tai negalvoju, nes nuolatos viskas keičiasi

8.Kaip manai, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės tau ateityje

sėkmingai adaptuotis (pritapti) visuomenėje?

Padės tikriausiai

9.Ar ateityje tikiesi sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

Nežinau

Ačiū už pokalbį

Ačiū

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (VAIKAMS)

(interviu vieta, laikas)

Atžalyno vaikų globos namai

2014.04. 04

Lytis vyras

Amžius 16m

Kiek laiko gyveni vaikų globos namuose? Esu čia nuo 4m

1.Kaip tu supranti, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?

Viskas kas vyksta mūsų erdvėje ir aplink visur, ugdymas kai to mokoma.

2.Ar esi įgijęs socialinių įgūdžių?

Esu

3.Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?

per pamokas, užsiėmimus mokina, pasakoja, aiškina, rodo sukuria įvairias situacijas ir ką žinau

4.Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi tau?

Savęs kontroliavimas, tinkamo elgesio

5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduri? ir kokių įgūdžių tau trūksta?

Neturiu motyvacijos, trūksta tai nieko gal, nežinau, tos motyvacijos sau

6.Ar jautiesi saugus gyvendamas vaikų globos namuose?

Dabar jau taip

7.Kuo sieki būti ateityje?

Bet kuom

8.Kaip manai, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės jums ateityje

sėkmingai adaptuotis (pritapti) visuomenėje?

Gal kam ir padės

9.Ar ateityje tikiesi sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

Nežinau

Ačiū už pokalbį

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (VAIKAMS)

(interviu vieta, laikas)

Kauno savivaldybės vaikų globos namai

2014.04. 04

Lytis moteris

Amžius 18 metų

Laikas praleistas globos namuose 8 metai

1.Kaip jūs suprantate, kas tai yra socialiniai įgūdžiai ir jų ugdymas?

Bendravimo ypatumai būtini kasdieniniame žmonių gyvenime. Gebėjimas bendrauti su įvairaus amžiaus žmonėmis, rasti bendrą kalbą tarpusavio santykiuose

2.Ar esate įgijus socialinių įgūdžių?

Taip esu

3.Kaip globos namuose yra ugdomi socialiniai įgūdžiai?

Per užsiėmimus, užklasinės veiklas, įvairiais būdais

4.Kokie socialiniai įgūdžiai ugdomi globos namuose yra svarbiausi jums?

Bendravimo ir bendradarbiavimo

5. Su kokiais sunkumais dažniausiai susiduriate? ir kokių įgūdžių jūs stokojate?

Tinkamo bendravimo sunkumais, tinkamo elgesio

6.Ar jaučiatės saugi gyvendama vaikų globos namuose?

Taip

7.Kuo siekiate būti ateityje?

Teisininke

8.Kaip manote, ar įgytų socialinių įgūdžių dėka jūsų globos namuose, padės jums ateityje sėkmingai adaptuotis visuomenėje?

To tikiuosi

9.Ar ateityje tikitės sulaukti pagalbos iš šios institucijos?

Taip tikiuosi

Ačiū už pokalbį

Prašau

TRANSKRIBUOTI DUOMENYS

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (pedagogams)

(interviu vieta, laikas)

Atžalyno vaikų globos namai

2014.03.24

Lytis -Vyras

Amžius - 26

Jūsų išsilavinimas -Aukštasis universitetinis

Jūsų pareigos - Socialinis darbuotojas

Darbo stažas globos namuose - 4 metai

1. Kaip manote, kokiomis savybėmis dažniausiai pasižymi globos namuose augantys vaikai? Su kokiais sunkumais dažniausiai jie susiduria?

Globos amuose gyvenantys vaikai dažniausiai yra emociškai sužaloti, liūdni, nerandantys vietos, pikti, savo pykčių bandantys kovoti su aplinka.

2. Kaip yra ugdomas vaiko atsakomybės ir pareigos jausmas, ar yra sąlygos vaikui tvarkytis įvairiose kasdienio gyvenimo, buities situacijose?

Vaiko atsakomybės ir pareigos jausmas bandomas ugdyti poklabių, diskusijų metu, yra siūlomi įvairūs būreliai.

3. Kaip Jūs, kaip globos namų personalas, suprantate socialinius įgūdžius ir jų ugdymą?

Socialiniai įgūdžiai padeda geriau adaptuotis į visuomenę, jų ugdymas yra mūsų, kaip darbuotojų viena iš svarbiausių užduočių.

4. Kaip ir kokiais būdais yra ugdomi socialiniai įgūdžiai institucinėje aplinkoje? Ar turi vaikai galimybes tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius?

Mes stengiamės, jog vaikas sugebėtų pasirūpinti savimi bei savo aplinka, suteikti žinių, elementarių gebėjimų bei nuostatų, padėsiančių pagal galimybes būti veikliam, kuo turiningiau praleistų savo laisvalaikį. Taip, mūsų globos namuose vaikai tokią galimybę turi.

5. Jūsų manymu ar ugdytiniai pakankamai aktyviai įtraukiami, planuojant jų savarankišką gyvenimą?

Aš manau, kad taip, didesne problema yra jų nenoras klausyti suaugusiųjų, globotiniai galvoja, jog jie žino geriau.

6. Kaip aktyviai globos įstaigos darbuotojai dirba su vaiku individualiai ir grupėse formuodami jo profesijos pasirinkimą, savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Nuolatos konsultuojame apie profesinius mokymus, apie pasirinkimo galimybes ir pan. Taip, vyksta grupiniai susibūrimai, taip pat kalbame su vaiku atskirai.

7. Kaip vertinate, kokių socialinių įgūdžių stokoja globos namų auklėtiniai? Jūsų nuomone, kokie įgūdžiai jiems yra svarbiausia?

Dažnai stokoja higienos įgūdžių. Jiems yra svarbiau būti išgirstiems, bendrauti su aplinkiniais.

8. Kaip manote, ar globos namuose ugdomi socialiniai įgūdžiai padės ugdytiniams sėkmingai adaptuotis visuomenėje?

Taip.

9. Kokios pagalbos vaikas, išėjęs į savarankišką gyvenimą, gali tikėtis iš įstaigos?

Visokeriopus, vaikas yra palaikomas, dar prieš išeinant rūpinamasi jo ateitimi, vieta kur vaikas gyvens, toliau mokysis ir pan.

PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (pedagogams)

(interviu vieta, laikas)

Atžalyno vaikų globos namai

2014.03.24

Lytis moteris

Amžius 35m

Jūsų išsilavinimas Aukštasis universitetinis

Jūsų pareigos Vyresnioji socialinė darbuotoja

Darbo stažas globos namuose 7m

1. Kaip manote, kokiomis savybėmis dažniausiai pasižymi globos namuose augantys vaikai? Su kokiais sunkumais dažniausiai jie susiduria?

Globos namuose gyvenantys vaikai pasižymi menkesniu kompetencijos lygiu, ateities tikslų neapibrėžtumu, emocinio vystymosi sulėtėjimu, kyla sunkumų dėl socialinių įgūdžių ir pažintinio aktyvumo stokos. Iškyla elgesio problemos, motyvacijos stoka, prasti mokymosi rezultatai.

2. Kaip yra ugdomas vaiko atsakomybės ir pareigos jausmas, ar yra sąlygos vaikui tvarkytis įvairiose kasdienio gyvenimo, buities situacijose?

Daug kalbama su vaikais, per įvairius užsiėmimus, per praktinius darbus, sukuriamos įvairios situacijos taip toliau ir taip toliau. Taip yra suteikiamos sąlygos įvairiose gyvenimiškose situacijose

3. Kaip Jūs, kaip globos namų personalas, suprantate socialinius įgūdžius ir jų ugdymą?

Tai asmens savybių kompleksas, leidžiantis lengvai bendrauti su kitais žmonėmis, socialinio bendravimo patirtis. Socialiniai įgūdžiai įgyjami socializacijos proceso metu.

4. Kaip ir kokiais būdais yra ugdomi socialiniai įgūdžiai institucinėje aplinkoje? Ar turi vaikai galimybes tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius?

Vyksta aktyvūs mokymo metodai, vaikai dalyvauja grupinėse diskusijose, mokosi bendradarbiaujant, organizuojami įvairūs užsiėmimai, būreliai, kuriuose vaikigali lavinti kasdienius įgūdžius. Vaikai mokomi tiek teoriškai, tiek praktiškai, mokomi kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.

Taip turi, sudarytos visos palankios sąlygos savęs tobulinimui.

5. Jūsų manymu ar ugdytiniai pakankamai aktyviai įtraukiami, planuojant jų savarankišką gyvenimą?

Manau, taip

6.Kaip aktyviai globos įstaigos darbuotojai dirba su vaiku individualiai ir grupėse formuodami jo profesijos pasirinkimą, savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Darbas vyksta nuolat, kasdien, 24 val per parą. Tikrai manau kiekvienas mūsų atiduodam visą save.

7.Kaip vertinate, kokių socialinių įgūdžių stokoja globos namų auklėtiniai? Jūsų nuomone, kokie įgūdžiai jiems yra svarbiausia?

Vaikai nesugeba pakankamai vertinti save. Menkai save vertina, nes vaikams trūksta artimųjų, jų artumo bei paskatų. Svarbiausi bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiai, santykių palaikymo, jausmų suvokimo, savęs supratimo, pažinimo, streso įveikimo įgūdžių ir t.t ir t.t

8.Kaip manote, ar globos namuose ugdomi socialiniai įgūdžiai padės ugdytiniams sėkmingai adaptuotis visuomenėje?

Vaikai yra skirtingi, skirtingai imlūs, skirtingai turintys socialinių įgūdžių. Vieniems pakaks to ką pasiims iš šių namų, kitiems ne. Vieniems aktualu kuo daugiau pasisemti žinių, išmokti, žinoti, o kitiems ne. Kad visiškai sėkmingai nedrįsčiau teigti, bet teigiamos įtakos turės sėkmingai socializacijai visuomenėje.

9.Kokios pagalbos vaikas, išėjęs į savarankišką gyvenimą, gali tikėtis iš įstaigos?

Visos jam reikalingos. Padėsime įvairiais gyvenimo klausimais, suteiksim pagalbą įsikurti savarankiškai gyventi, pagalba pasirinkti mokymosi įstaigą, pagalba ieškant darbo, visa ko tik prireiks išėjusiam vaikui.

Ačiū už pokalbį

Prašau

PEDAGOGŲ INTERVIU
PUSIAU STRUKTŪRUOTAS INTERVIU (pedagogams)
(interview vieta, laikas)

Kauno savivaldybės globos namai

2014.03.25

Lytis moteris

Amžius 43m.

Jūsų išsilavinimas aukštasis

Jūsų pareigos vyresnioji socialinė darbuotoja

Darbo stažas globos namuose 7m.

1. Kaip manote, kokiomis savybėmis dažniausiai pasižymi globos namuose augantys vaikai? Su kokiais sunkumais dažniausiai jie susiduria?

Dažniausiai vaikai patenka į vaikų globos namus su elgesio ir emocijų sutrikimais. Didžiausias sunkumas yra tas, kad vaikai atskiriami nuo šeimos, kokioje šeimoje jie beaugtų bet ten jų yra namai ir jiems yra labai sunku adaptuotis šiose įstaigose, priprasti prie tvarkos taisyklių.

2. Kaip yra ugdomas vaiko atsakomybės ir pareigos jausmas, ar yra sąlygos vaikui tvarkytis įvairiose kasdienio gyvenimo, buities situacijose? Su globotiniais yra dirbama individualiai jie mokomi ir tvarkos ir tam tikrų taisyklių kurios po to jiems pravers savarankiškam gyvenimui.

3. Kaip Jūs, kaip globos namų personalas, suprantate socialinius įgūdžius ir jų ugdymą? Socialinius įgūdžius kiekvienas mes turime tik ar jie yra pritaikomi tinkamai. Globotiniams tinkamai suformuoti socialinius įgūdžius padeda socialiniai darbuotojai individualiai dirbdami su vaiku.

4. Kaip ir kokiais būdais yra ugdomi socialiniai įgūdžiai institucinėje aplinkoje? Ar turi vaikai galimybes tobulinti savo gebėjimus, talentus, įgūdžius?

Globotiniai savo gebėjimus turi galimybę tobulinti. Turi galimybę pasirinkti jiems norimą ir tinkamą būrelį.

5. Jūsų manymu ar ugdytiniai pakankamai aktyviai įtraukiami, planuojant jų savarankišką gyvenimą? Manau kad taip.

6. Kaip aktyviai globos įstaigos darbuotojai dirba su vaiku individualiai ir grupėse formuodami jo profesijos pasirinkimą, savarankiško gyvenimo įgūdžius?

Socialiniai darbuotojai individualiai kalba su globotiniais apie jiems patinkančias specialybes arba norimą pasirinkti profesiją.

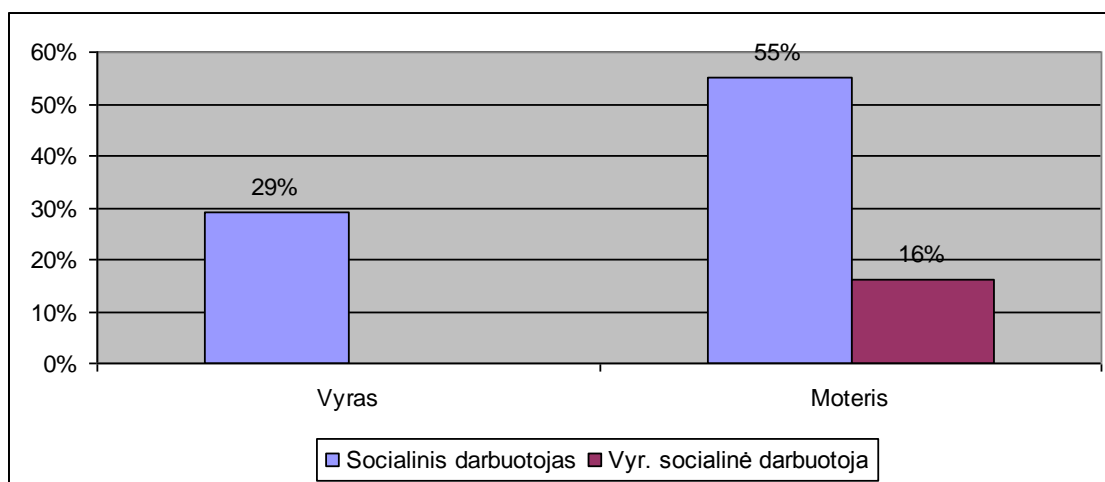
7. Kaip vertinate, kokių socialinių įgūdžių stokoja globos namų auklėtiniai? Jūsų nuomone, kokie įgūdžiai jiems yra svarbiausia? Globotinių pastebima maža savivertė jie neįvertina savęs, savo sugebėjimų.

8. Kaip manote, ar globos namuose ugdomi socialiniai įgūdžiai padės ugdytiniam sėkmingai adaptuotis visuomenėje? Manau kad taip

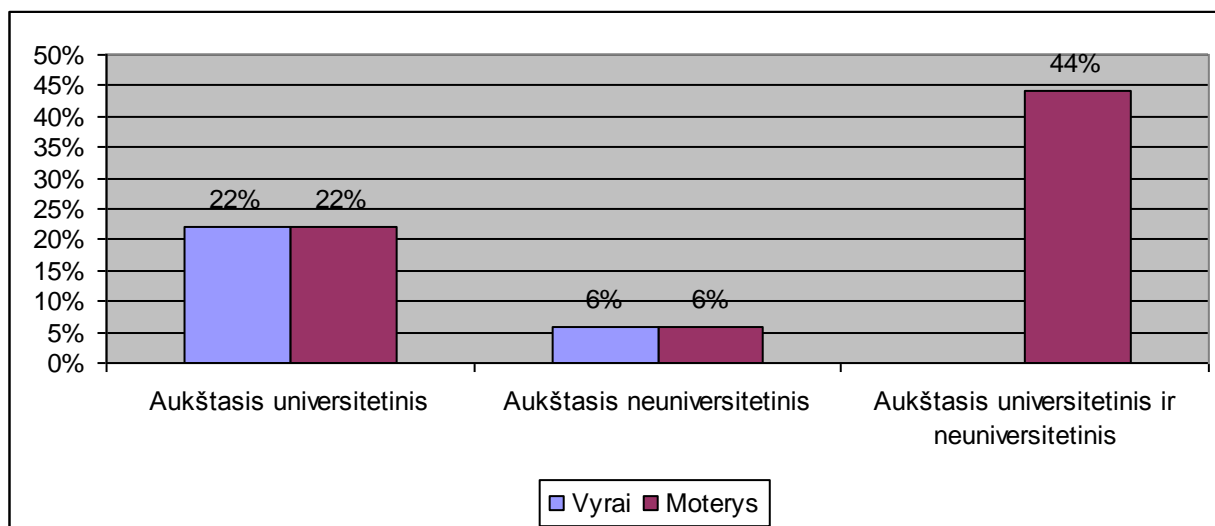
9. Kokios pagalbos vaikas, išėjęs į savarankišką gyvenimą, gali tikėtis iš įstaigos?

Dėl daugelio dalykų ir kiekvienas globotinis individualiai kreipiasi pagalbos į socialinius darbuotojus. O pagalba yra visada suteikiama.

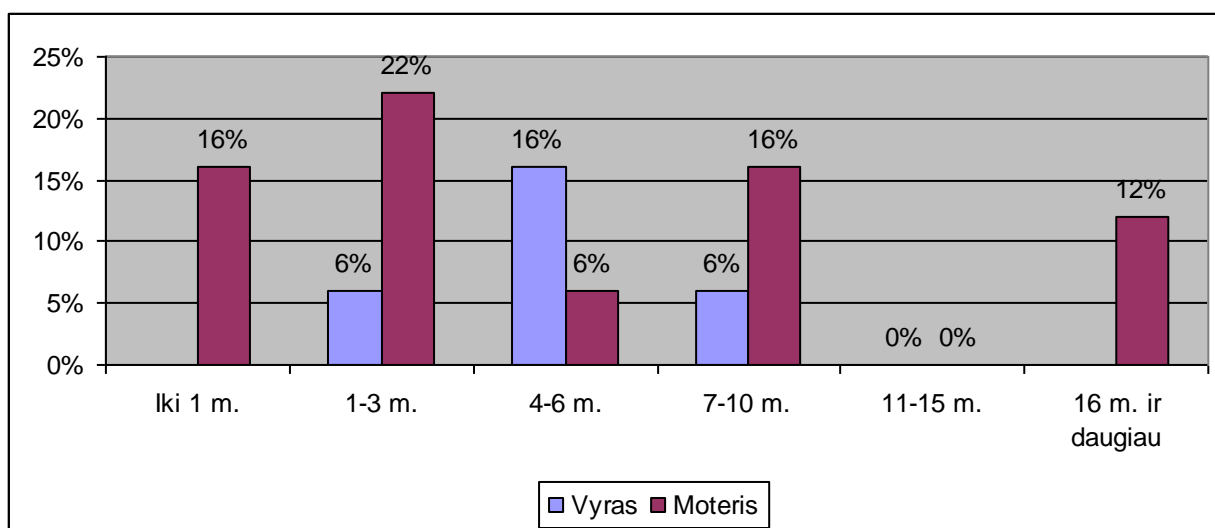
Kiekybinio tyrimo duomenys: respondentų charakteristikos

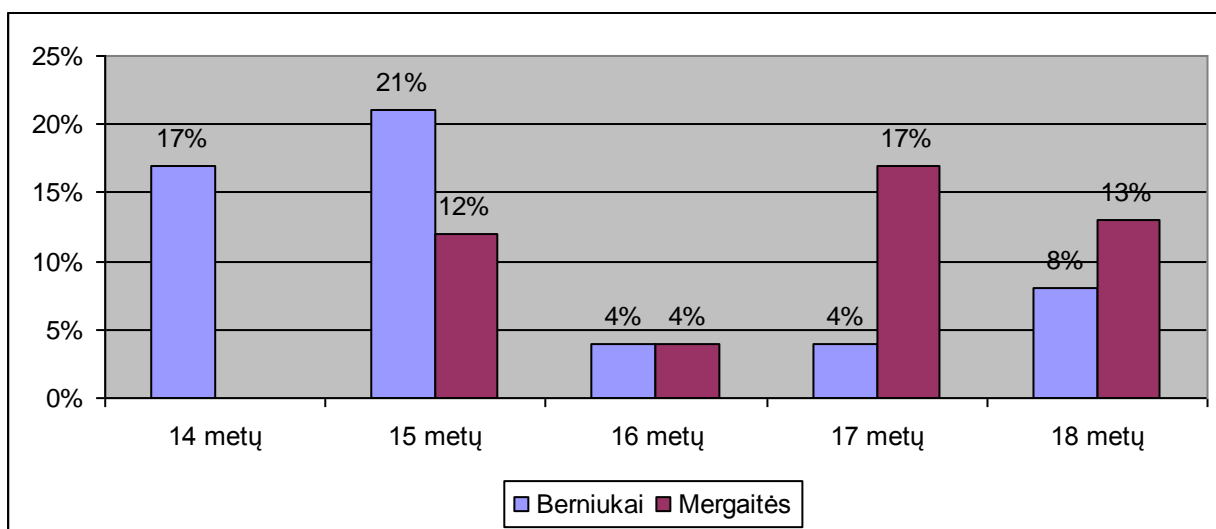
Tyrimė dalyvavusių globos namų darbuotojų pasiskirstymas pagal lytį ir pareigas

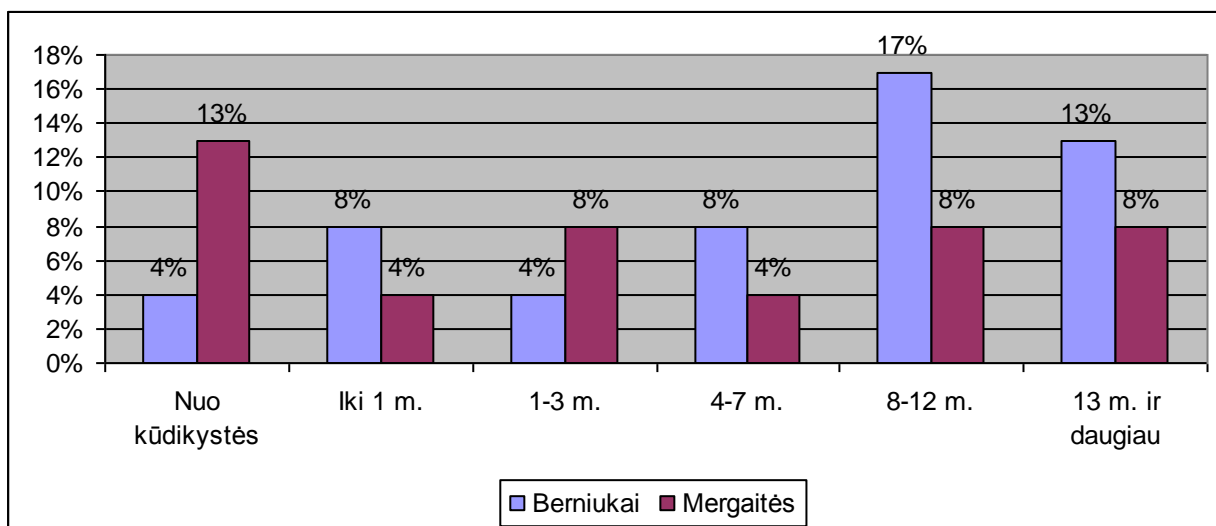
Tyrimė dalyvavusių globos namų darbuotojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Tyrimė dalyvavusių globos namų darbuotojų pasiskirstymas pagal darbo stažą globos namuose

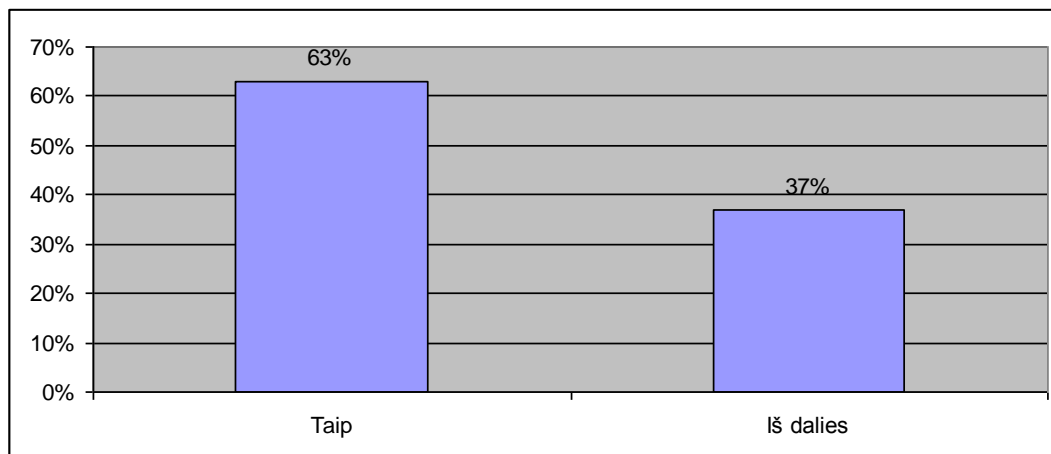

Tyrimė dalyvavusių globos namuose augančių vaikų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių

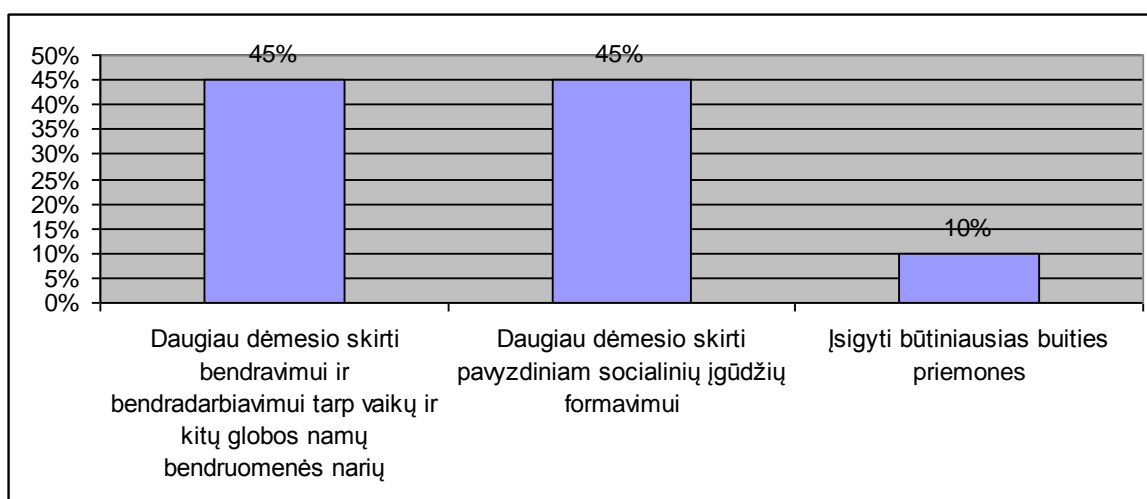

Tyrimė dalyvavusių globos namuose augančių vaikų pasiskirstymas pagal laiką, kurį jie gyvena globos namuose

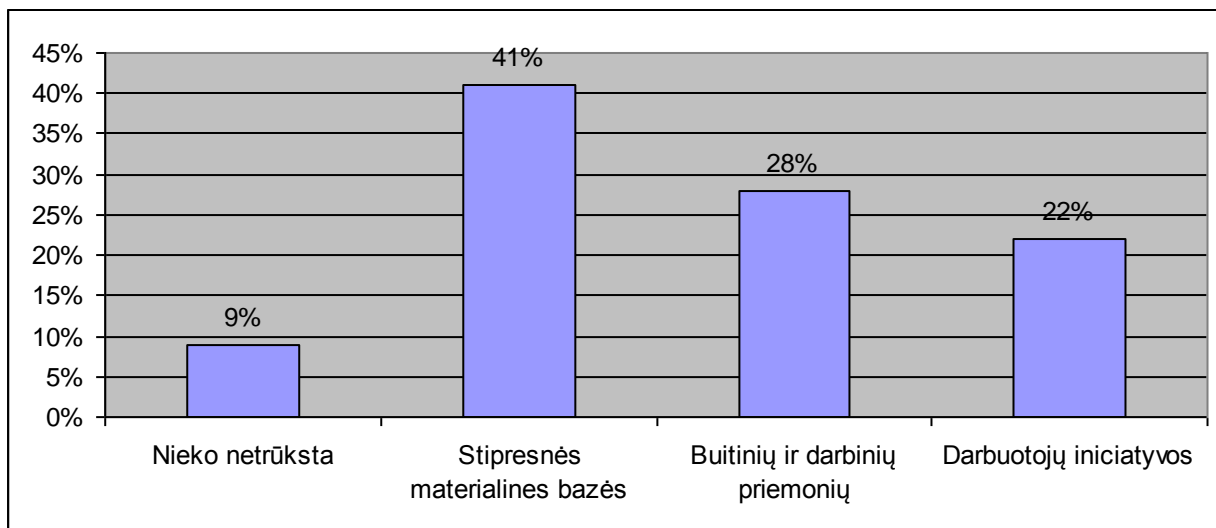
Kiekybinio tyrimo duomenys iliustruoti lentelėse

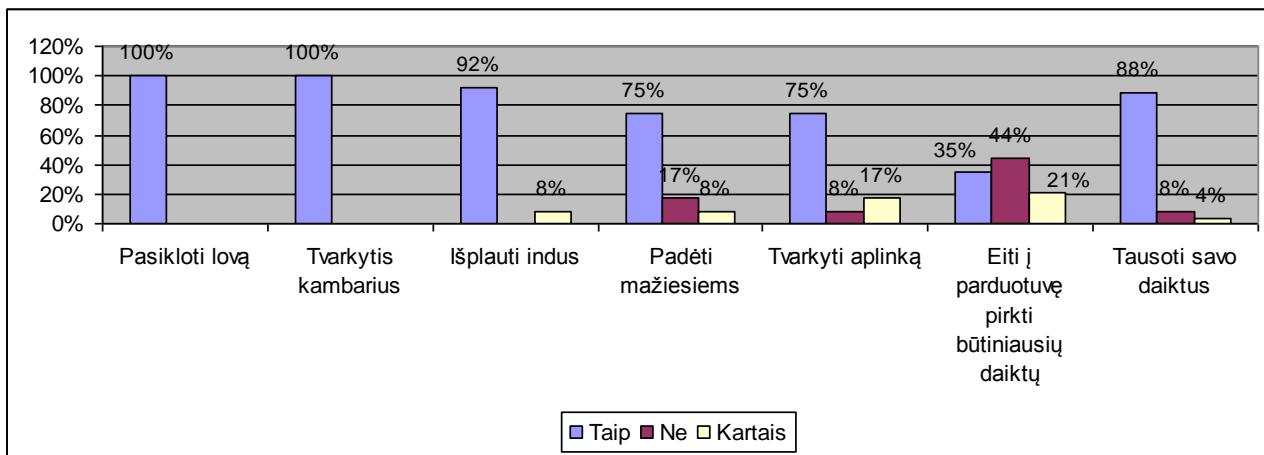
Tyrimo dalyvavusių globos namuose globos namų, kaip savų namų, laikymas

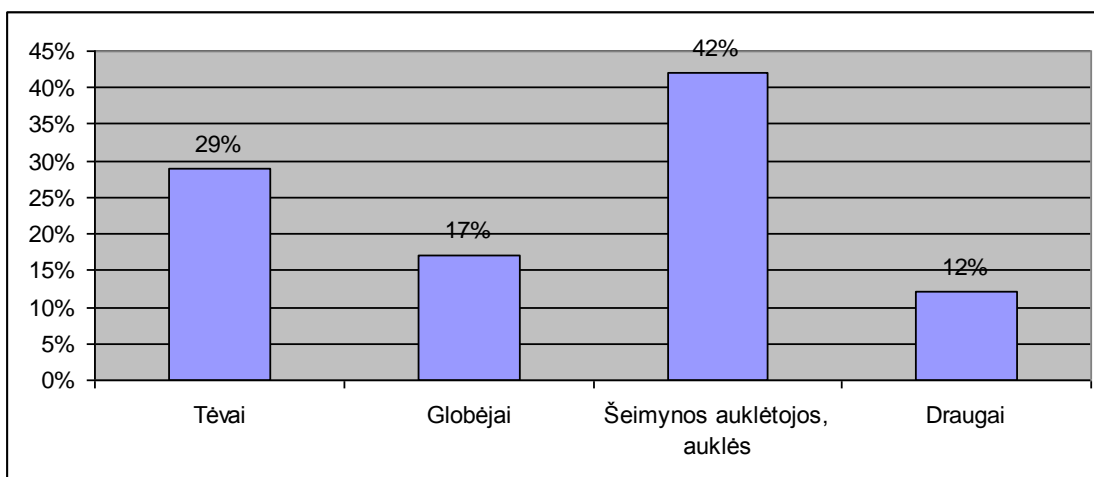
Tyrimo dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, kaip globos namų aplinką galima padaryti panašesnę į šeimos aplinką

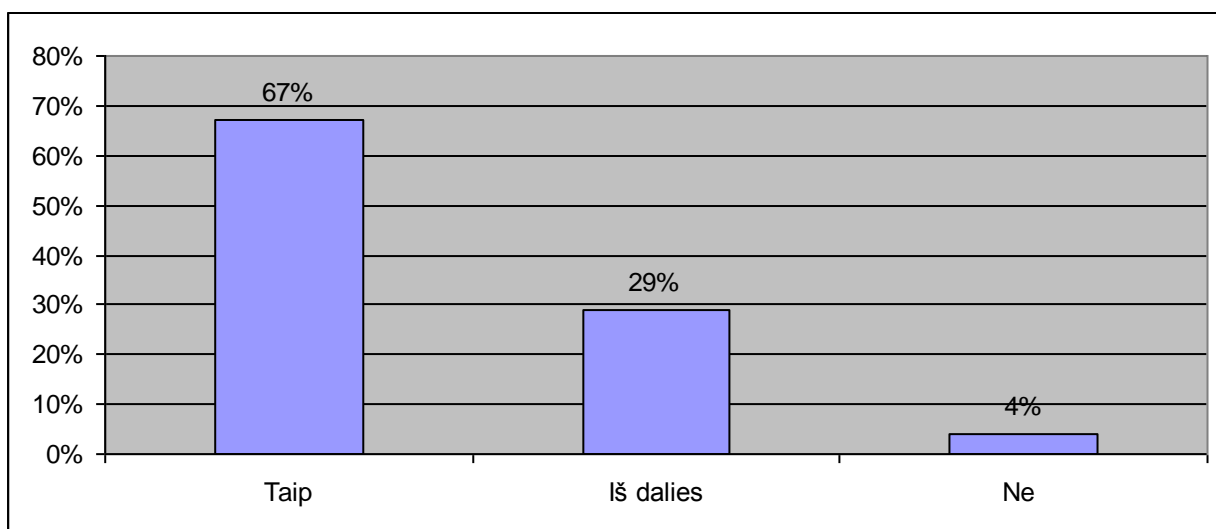
Tyrimė dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, ko labiausiai trūksta kuriant aplinką, artimą šeimos aplinkai

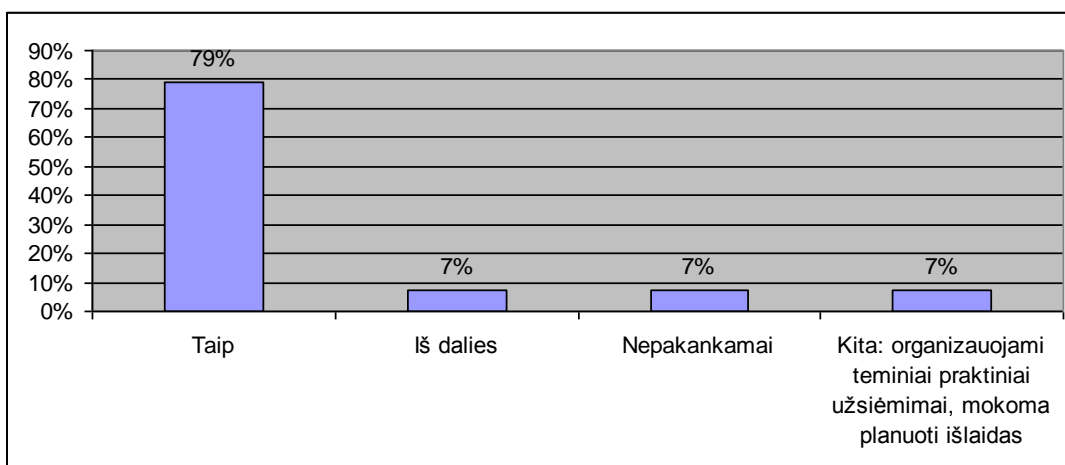
Tyrimė dalyvavusių globos namuose augančių vaikų pareigos šeimoje

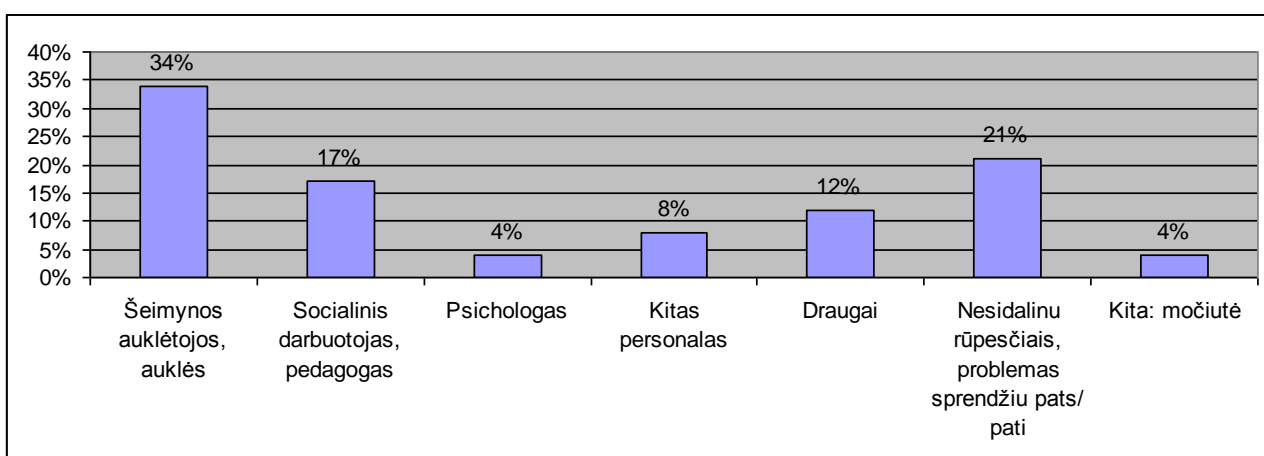
Globos namuose augančių vaikų mokytojai atlikti namų ruošos, buities ir kitus darbus

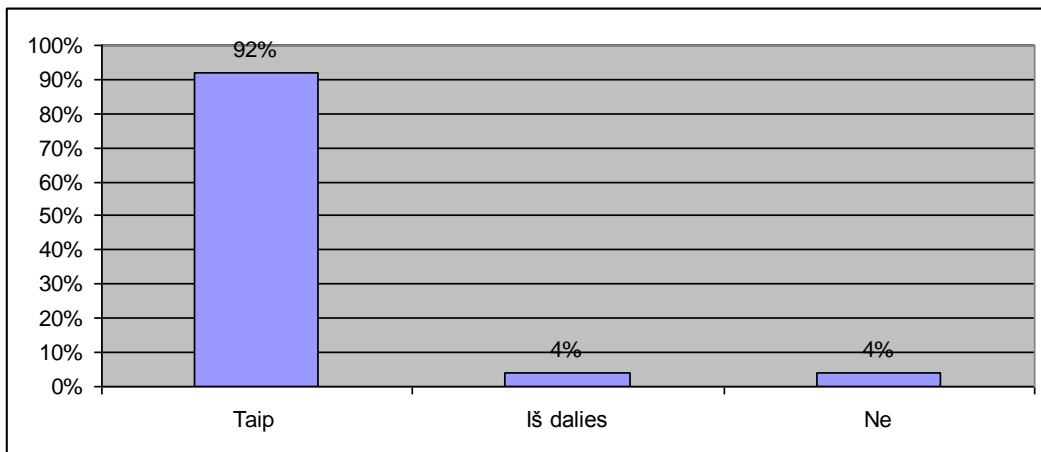
Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų maisto produktų, aprangos, buities, higienos reikmenų, komunalinių patarnavimų, darbo užmokesčio ir kt. kainų žinojimas

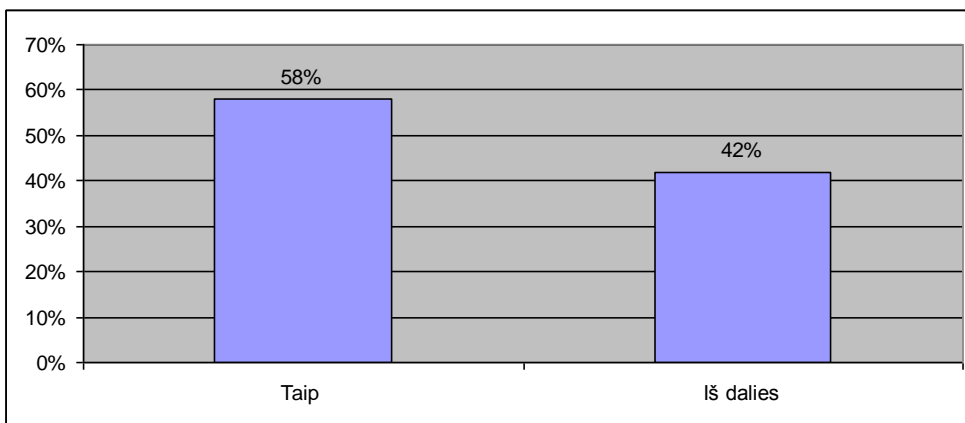
Tyrime dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, ar skiriama laiko supažindinti vaikus su maisto produktų, aprangos, buities, higienos reikmenų, komunalinių patarnavimų, darbo užmokesčio ir kt. kainomis

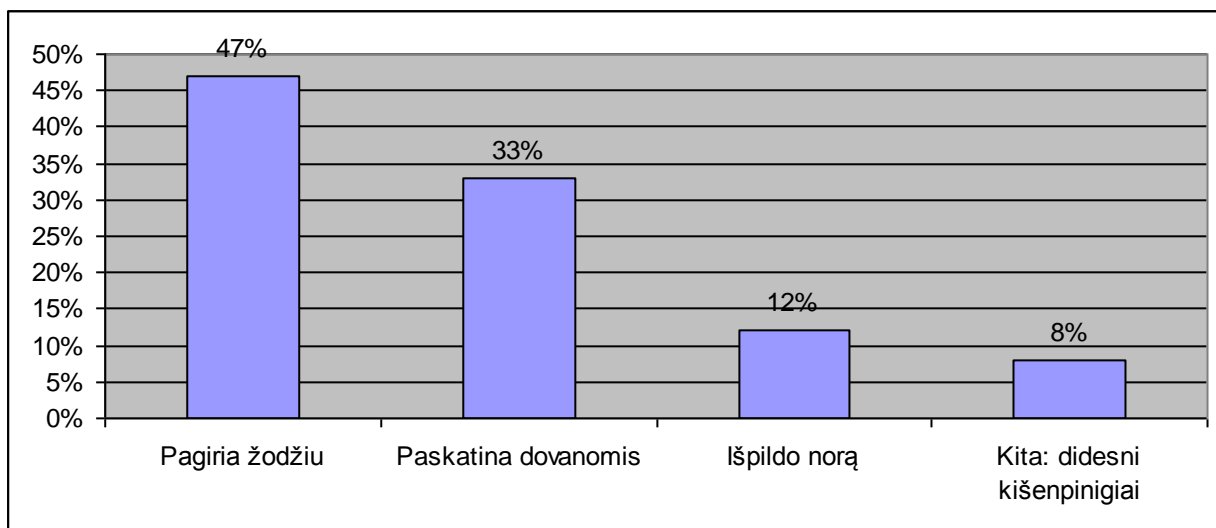
Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų pasiskirstymas pagal tai, į ką jie kreipiasi pirmiausia, iškilus neaiškumams, problemoms

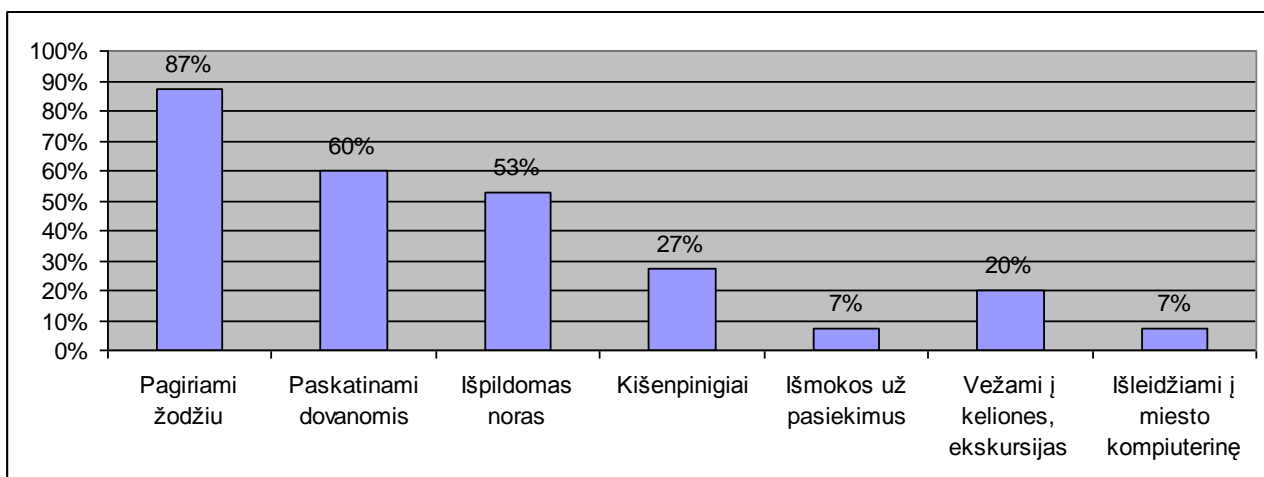
Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų pasiskirstymas pagal tai, ar yra globos namuose darbuotojas, kuriuo jie pasitiki

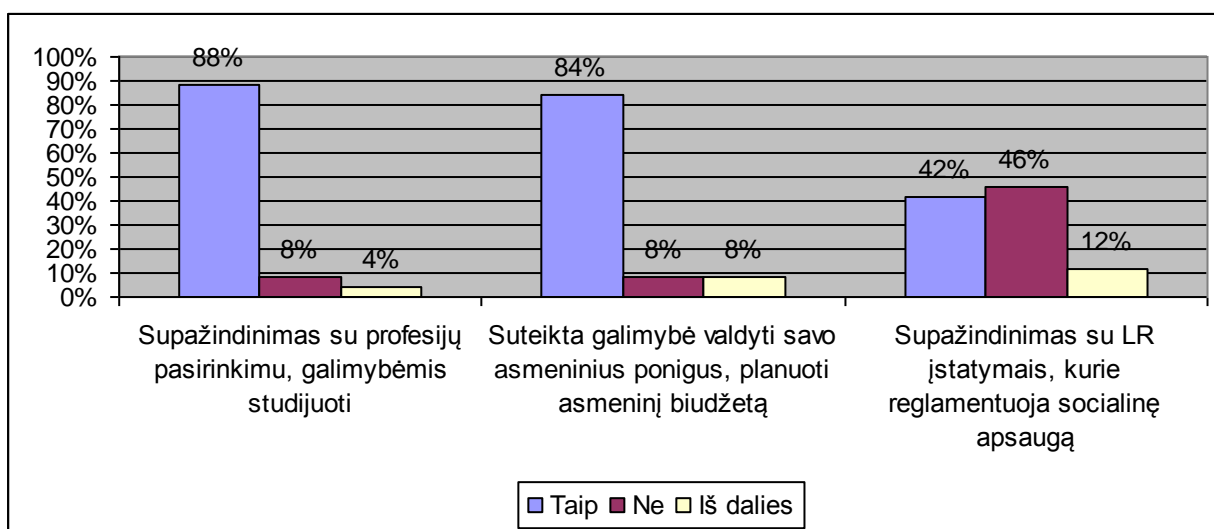
Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų pasiskirstymas pagal jų jautimąsi saugiais gyvenant vaikų globos namuose

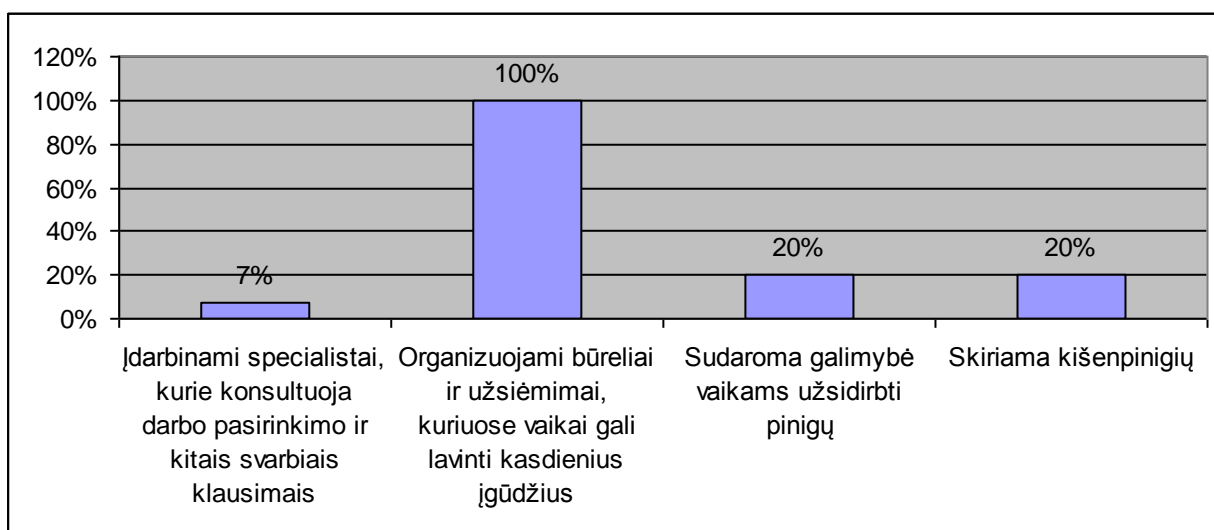
Tyrime dalyvavusių globos namuose augančių vaikų pasiskirstymas pagal tai, kaip jie yra skatinami už gerą elgesį, darbą ar mokslą

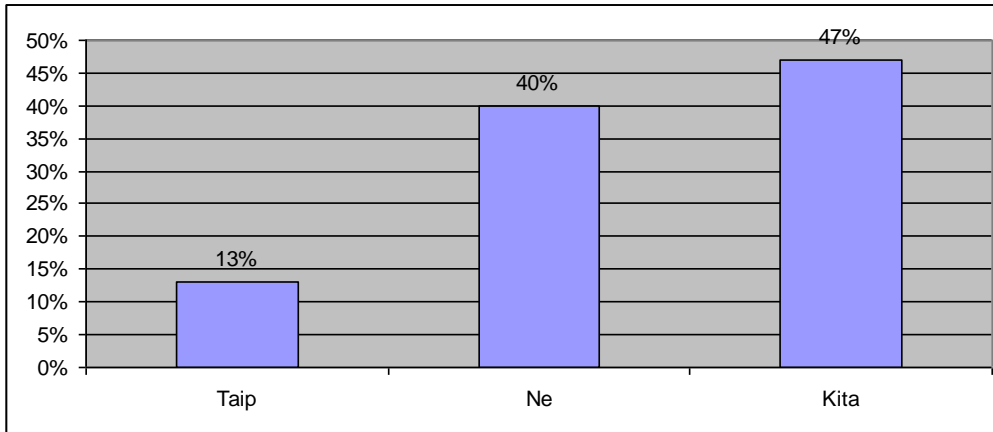
Tyrimė dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, kaip globos namuose vaikai skatinami už gerą elgesį

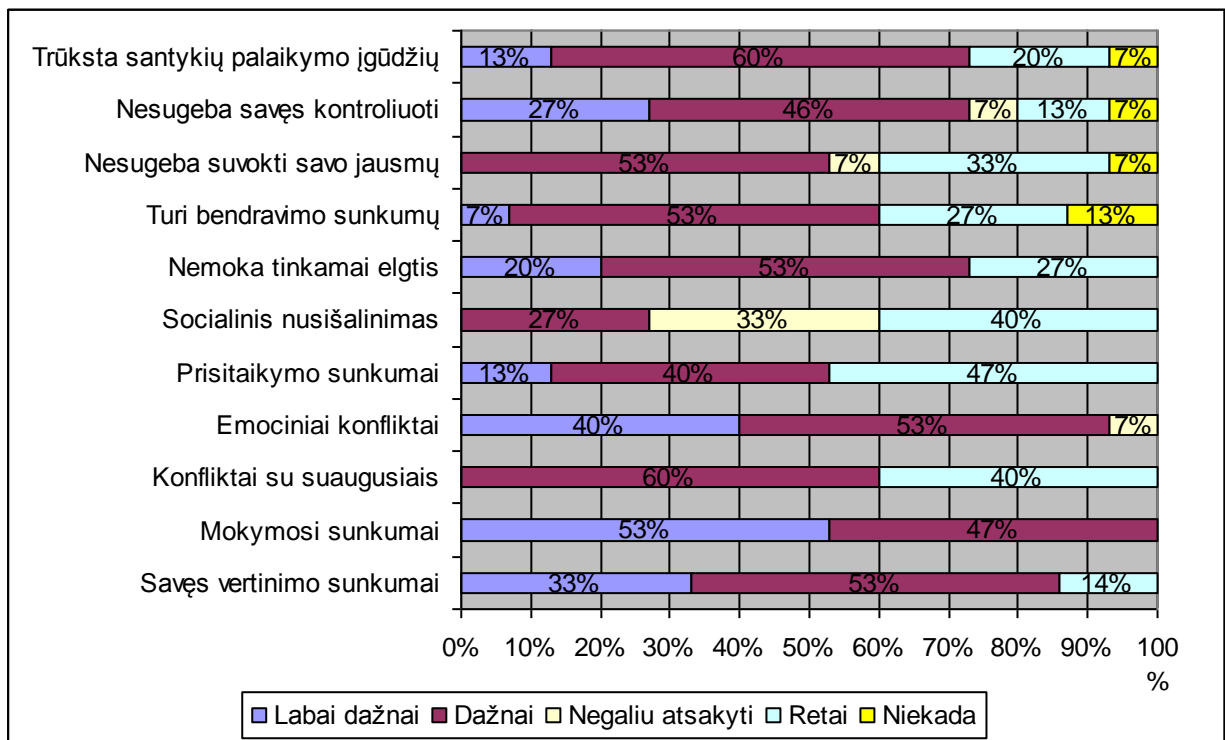
Tyrimė dalyvavusių globos namuose augančių vaikų supažindinimas su profesijos pasirinkimu, LR įstatymais, galimybė valdyti asmeninius pinigus

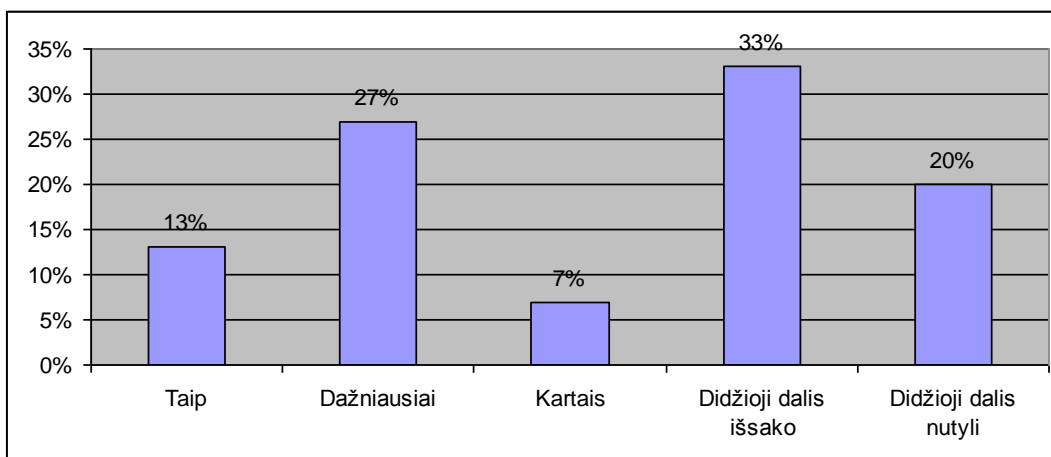
Tyrimė dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, kas daroma globos namuose, kad gyvenantys vaikai būtų geriau paruošiami savarankiškam gyvenimui

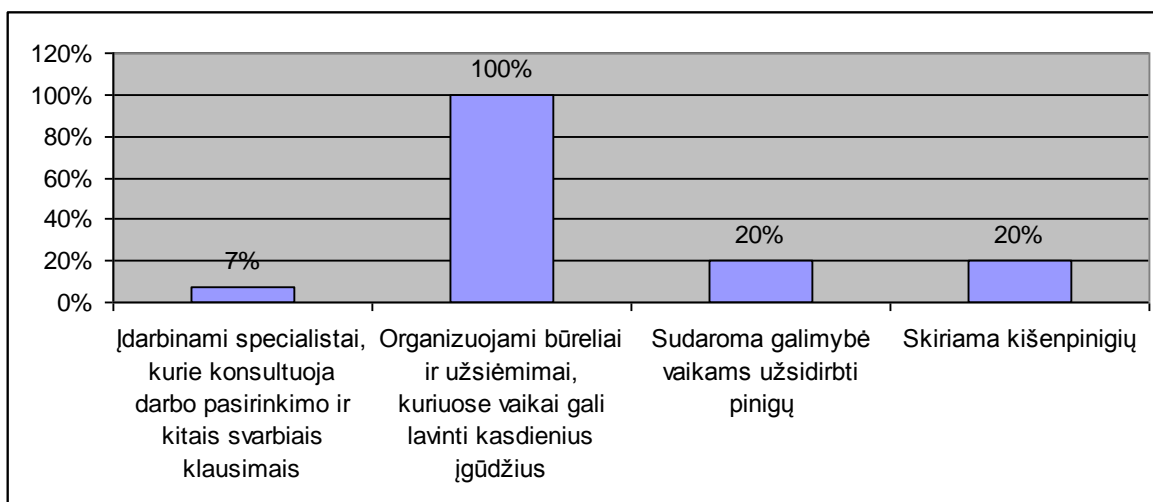
Tyrimė dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, ar vaikai išeidami iš globos namų yra pilnai pasiruošę savarankiškam gyvenimui

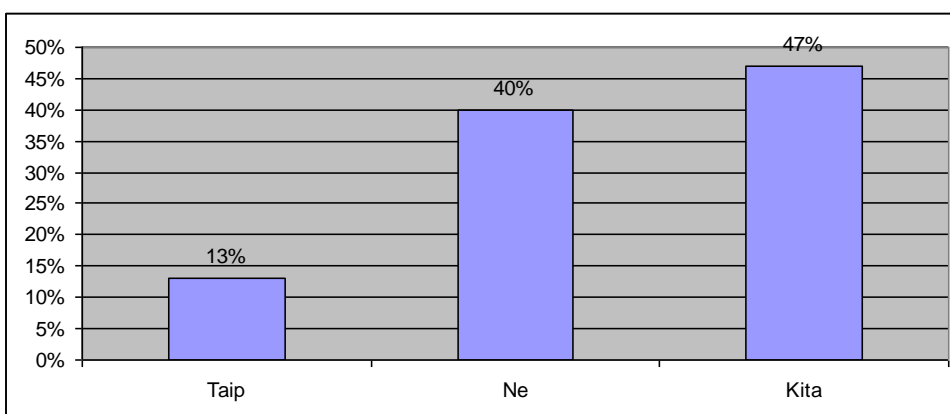
Tyrimė dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, su kokiais sunkumais dažniausiai susiduria vaikai, gyvenantys globos namuose

Tyrimė dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, ar vaikai laisvai išsako savo mintis, nuomonę, pažiūras

Tyrimė dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, kas daroma globos namuose, kad gyvenantys vaikai būtų geriau paruošiami savarankiškam gyvenimui

Tyrimė dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal tai, ar vaikai išėdami iš globos namų yra pilnai pasiruošę savarankiškam gyvenimui